

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Jan Sedláček

**Hranická akademie v systému vyššího a vysokého vojenského
školení první republiky**

Diplomová práce

Olomouc 2018

„Člověk mnoho vydrží, má-li cíl.“

Tomáš Garrigue Masaryk

Tato diplomová práce je věnována všem absolventům hranické akademie v období první republiky.

Zvláštní poděkování patří mé vyučující, paní Mgr. Janě Janišové, Ph.D., a dále pak plk. gšt. Ing. Radku Hennerovi, bývalému řediteli Krajského vojenského velitelství ve Zlíně, plk. PhDr. Eduardu Stehlíkovi, Ph.D., MBA, řediteli odboru pro válečné veterány Ministerstva obrany České republiky, mjr. v záloze Ing. Radku Litavci, Mgr. Josefu Žikešovi, řediteli Vojenského ústředního archivu v Praze, pplk. Bruno Bucherie, bývalému francouzskému přidělení při misi NATO v ČR, nprap. Michalu Soukupovi, sekretáři Úseku přidělenec obrany velvyslanectví České republiky v Paříži a mnoha dalším za pomoc, bez nichž by tato práce nevznikla.

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Hranická akademie v systému vyššího a vysokého vojenského školství první republiky vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

Ve Zlíně dne 1. 2. 2018

.....
podpis

Obsah

Seznam zkratek.....	5
Úvod.....	6
1 Školství první republiky	13
2 vojenské školství první republiky	17
2.1 vojenské školství do roku 1921	19
2.2 vojenské školství v letech 1922-1939	20
2.2.1 Vysoké školství.....	21
2.2.2 Vyšší vojenské školství.....	24
2.2.3 Střední a nižší vzdělávání	25
3 vojenská akademie v Hranicích	27
3.1 Obecně o vojenské akademii.....	27
3.2 Školy předcházející hranické akademii.....	30
3.3 Organizační struktura akademie.....	33
3.3.1 Profesorský sbor	35
3.3.2 Velitelé akademie	35
4 Studium a systém výuky	39
4.1 Přijímací řízení	40
4.2 Vyučované předměty a zkoušení	42
4.3 Přednášky	44
4.4 Soutěže a závody.....	45
4.5 Trestání studentů	45
4.6 Každoroční vyřazení absolventů.....	46
5 Denní režim.....	48
5.1 Denní rozkazy	48
5.2 Osobní volno na akademii.....	49
6 Zdravotní péče a hygienické zázemí akademie	51
7 Stavby v areálu akademie.....	54
7.1 Hlavní budovy a zrcadlový sál.....	54
7.2 Ústavní kostel sv. Barbory	56
7.3 Ústavní nemocnice, hřbitov a památník vojenské akademie	57
8 Návštěva prezidenta ČSR Tomáše Garrigue Masaryka 23. června 1924.....	59
9 Slavní učitelé a absolventi.....	63
Závěr	65

Prameny	67
Statistiky v rozmezí let 1922-1938.....	73
Statistika knihovny vojenské akademie v Hranicích	73
Grafické znázornění počtu vyřazených poručíků 1922-1938	74
Statistika poručíků podle zbraní z let 1922-1930.....	75
Statistika poručíků podle zbraní z let 1931-1938.....	75
Statistika absolventů vojenské akademie podle roku narození	76
Statistika vyřazených poručíků podle národnosti	76
Grafy znázorňující společenské rozvrstvení	77
Grafy znázorňující vzdělání studentů před nástupem do Hranic	78
Přílohy	79
Titulní strana osobní složky plukovníka Forlota (1)	80
Dokumenty spojené s Otakarem Zahálkou (2).....	81
Záznam o propuštění Otakara Zahálky z Bařových závodů (2.1).....	81
Konečné vyúčtování (2.2)	82
Dopis potvrzující přijetí Otakara Zahálky do zaměstnání u firma Bařa a.s. (2.3)	83
Posudek na Otakara Zahálku (2.4)	84
Titulní strana skript přednášek z polní služby dělostřelectva kapitána Rudolfa Chudého (3)	85
Písemná práce z taktiky studenta Josefa Mrňavého ze dne 30. června 1930 (4).....	86
Zadání (4.1)	86
Vypracování (4.2).....	89
Jmenování poručíků (5).....	94
Ústavní kostel sv. Barbory (6).....	95
Exteriér (6.1)	95
Interiér (6.2).....	96
Zrcadlový sál (7).....	97
Pohled na hlavní vstup do vojenské akademie ve srovnání na současnou podobou Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích (8)	98
Tělocvična (9).....	99
Šermírna (10).....	100
Ostatní fotografie areálu (11).....	101
Zápis v kronice města Hranice o návštěvě prezidenta Masaryka v roce 1924 (12).....	102
Abstrakt a klíčová slova.....	103
Abstract and keywords	104

Seznam zkratek

AČR	Armáda České republiky
BIS	Bezpečnostní informační služba České republiky
c. k.	Císařsko-královský
ČSR	Československá republika
DP	Diplomová práce
FVM	Francouzská vojenská mise
gen.	Generál
Gšt.	Generální štáb
Hl. št.	Hlavní štáb
KSČ	Komunistická strana Československa
MNO	Ministerstvo národní obrany Československé republiky
MŠaNO	Ministerstvo školství a národní osvěty
npor.	Nadporučík
Plk.	Plukovník
R-U	Rakousko-Uhersko
SNP	Slovenské národní povstání
SOKA	Státní okresní archiv
SVRRG	Státní vojenské reformní reálné gymnázium
ŠDZ	Školy pro důstojníky v záloze
šktp.	Štábní kapitán
T.G.M.	Tomáš Garrigue Masaryk
UK	Univerzita Karlova
USA	Spojené státy Americké
VA	Vojenská akademie
VFR	Velká francouzská revoluce
VIK	Vojenská inženýrská kolej
VIŠ	Vysoká intendantská škola
VŠ	Válečná škola
VŠV	Vysoká škola válečná
VÚA	Vojenský ústřední archiv Praha
ZAO	Zemský archiv v Opavě

Úvod

Školství vždy představovalo základní prvek ve vzdělanosti a vývoji každého národa. Kvalitní školství spolu s hodnotným vzdělávacím systémem upevňuje vlastní národní uvědomění a postavení státu v mezinárodním společenství. Obecně lze rozlišit vzdělávání civilní a vojenské, které si klade za cíl vybudovat stabilní obranyschopnou armádu pro účely dané doby. Vojenské školství první republiky nebylo až do roku 1934 nikterak zákonně upraveno a veškerá činnost (např. zřizování, osnovy, financování) spadala do kompetence Ministerstva národní obrany ČSR. To ale neznamená, že by se na vojáky v rámci vojenského školství nevtahovaly žádné právní předpisy – ba naopak jejich činnost upravovaly mnohé zákony a vládní nařízení. Nejvýznamnější z nich představoval branný zákon č. 193/1920 Sb., který byl pokládán za *lex generalis* celého vojenského systému Československé republiky. Pro počáteční léta první republiky pak byla příznačná rozdrobenost do mnoha vojenských kurzů, které až posléze nahradily vojenské školy. Jejich rozlišení a právní postavení zakotvoval dekret prezidenta republiky č. 2982 ze dne 30. června 1934, jenž stratifikoval školy na vysoké, vyšší, střední a nižší.¹

Jednou z nejvýznamnějších institucí byla Vojenská akademie v Hranicích, kterou absolvovala většina nižších důstojníků mobilizujících v roce 1938, a jejíž mnozí absolventi i učitelé² ovlivňovali chod republiky po následující desetiletí. Svým významem daleko přesahovala svou dobu a na její tradice se dnes některé ostatní instituce snaží navázat. Unikátnost této školy lze spatřovat nejen v pozdějším uplatnění jejích absolventů, ale především v konceptu, který z akademie vytvářel „město ve městě,“ neboť celý areál nezahrnoval pouze výukové prostory a cvičiště, ale i ubytování a stravovací zařízení, nemocnici, kostel, hřbitov, sportovní areály, tenisové kurty, plavecký bazén, jízdárnu, šermířnu, kina, divadlo, taneční sál a další, a s jistou nadsázkou by se dal přirovnat k dnešnímu fungování obcí jako územně samosprávných celků.

---

¹ SLUKA, Václav. *Sdružený inventář fondu Vojenské školy 1918-1939*. 2. výtisk. Praha: Vojenský ústřední archiv, 1994, s. 2; FASSATI, Miloslav. *Dvacet let československé armády v osvobozeném státě*. Praha: Orbis, 1938. s. 14; STRAKA, Karel; KYKAL, Tomáš. *Československá armáda v letech budování a stabilizace 1918-1932*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. Historie československé armády. ISBN 978-80-7278-604-6. s. 60.

² Příkladem je generál a budoucí prezident Československé socialistické republiky Ludvík Svoboda. POSPĚCH, Tomáš (ed.); BEDNÁŘ, Václav. *Orel, lev, svastika a hvězda: historie bývalých vojenských škol v Hranicích*. Hranice. Dost, 2010, ISBN 978-80-87407-02-8. s. 55-56.

Přestože se dosavadní rakousko-uherské vojenské školství vyznačovalo dlouholetou tradicí vzdělávání vojenských kádrů a poměrně komplexním systémem institucí,³ rozhodla se československá vláda po vzniku samostatného státu vybudovat československou armádu a její školství na zcela jiné vojenské doktríně, než tomu bylo dříve.⁴ Bylo proto nutné vybudovat systém kvalitních vojenských škol, který by korespondoval s představou prvorepublikových politiků o vzdělané a s tím spojené bojeschopné armádě. Po vzoru zahraničních institucí vyspělých států tak byla následně vybudována Vojenská akademie v Hranicích.⁵

Cílem diplomové práce je zařadit tuto prestižní instituci v systému vyšších a vysokých vojenských škol první republiky, rozebrat její fungování a deskriptivně poukázat na význam této školy pro dnešní dobu. Důraz bude kladen na historický vliv a význam hranické vojenské akademie pro vojenství v Československu, její fungování v systému tehdy existujícího vojenského školství a tehdy platného právního rámce.

Práce je členěna do devíti kapitol, přičemž první kapitola obecně charakterizuje školství první republiky, druhá kapitola pak poskytuje historicko-právní uvedení do daného tématu s akcentem na prvorepublikové vojenské školství. Třetí kapitola je poté zaměřena na organizaci a strukturu ústavu, profesorský sbor a velitele. Tato kapitola dokumentuje provázanost československého generálního štábu s francouzskou armádou v prvotních letech samostatného Československa a akcentuje nejen první čtyři francouzské velitele této instituce, ale i další, tentokrát již československé osobnosti naší armády. Čtvrtá kapitola se zabývá samotným systémem výuky, na ni navazuje kapitola pátá, podávající výklad denního režimu – rozvrhu, programů i možných aktivit ve chvílích osobního volna. Takto poskytnutý výklad je pochopitelně obohacen četnými příklady, které poukazují na život studenta hranické akademie. Následující kapitola se zaměřuje na situace, které mohou při výuce nastat (zranění, nemoc či smrt), na zdravotní péči a hygienické zázemí akademie, a uvádí jako příklad statistiku šéflékaře (zpracovává počty superarbitrovaných vojáků v daném roce). Vzhledem k výše uvedenému faktu, že tato škola představovala pro mnohé studenty

---

³ Systémem kadetních setnin, institucemi jako například vojenskou akademii ve Wiener Neustadt, Inženýrskou akademii, Medicínsko-chirurgickou Josefovou akademii, Sborovou školou bombardýrského sboru, Školou Štábu generálního ubytovatele, Vojenským zvěrolékařským institutem – tedy školami umístěnými ve Vídni či dále Pionýrským učebním kurzem v Klosterneubergu, Vojenským institutem zbrojířských učňů ve Steyeru a vojenskými školami umístěnými v Hranicích) K vojenskému školství Rakouského císařství a později Rakousko-Uherska více viz kapitola 2. OTTENFELD, Rudolf von; TEUBER, Oscar. *Die Österreichische Armee von 1700 bis 1867*. Graz: Akademische Druck - u. Verlagsanstalt, 1971. s. 679-693.

⁴ Svým charakterem se československá vojenská doktrína velmi podobala doktríně francouzské. 15 let francouzské vojenské mise v Československu. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 6, s. 1.

⁵ SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 1; HUB, Petr. Československá vojenská akademie a tradice vojenského školství v Hranicích na Moravě. *HISTORICKÝ OBZOR*. 2002, roč. 13, č. 3/4, s. 83-85.

„město ve městě,“ je v sedmé kapitole rozebráno samotné zázemí akademie. Osmá kapitola popisuje návštěvu prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Poslední kapitola zvyšuje význam této instituce poukazem na významné absolventy a vyučující.

V rámci práce byla položena výzkumná otázka – jaké jsou důvody věhlasu této vojenské instituce navzdory jejímu pouhému středoškolskému (vyššímu odbornému) charakteru ve srovnání s vysokými vojenskými školami první republiky.

Podstatnou část diplomové práce představují výsledky badatelské činnosti z vlastního realizovaného výzkumu ve Vojenském ústředním archivu v Praze a vojensko-historických institucích nejenom v České republice, ale i ve Francii – pravidelné osobní konzultace s historiky Vojenského historického ústavu v Praze, dále bádání v Moravském zemském archivu v Brně, pracoviště Zlín,⁶ Státním okresním archivu v Přerově,⁷ samotný terénní výzkum přímo na velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích (v areálu bývalé vojenské akademie), a také poznatky získané (skrze bývalého vojenského přidělence při misi NATO v ČR plukovníka Bruno Bucherie a ministerstvo obrany Francouzské republiky) ve vojenském historickém ústavu ve Vincennes v Paříži (Service historique de la Défense) a jeho oddělení obrany (La Division des Archives des Victimes des Conflits Contemporains) ve francouzském městě Caen.

Kromě níže uvedených publikací byly stěžejní poznatky čerpány především z archivních dokumentů, uložených zejména ve Vojenském ústředním archivu v Praze, v němž probíhala převážná část badatelské činnosti od října 2009 až do května roku 2017. Zmíněný fond hranické akademie je velmi rozsáhlý, člení se na knihy, rozkazy a spisy, a obsahuje i mnoho užitečných materiálních právních pramenů a informací o této vojenské instituci a studiu na ní. Pro přehlednost je fond systematicky inventarizován a jeho soupis je k nalezení jak v samotném VÚA v Praze, tak i v elektronické podobě, dostupné na webových stránkách archivu. Fond se nachází v 19 kartonech a obsahuje archiválie označené 152 inventárními čísly. Mezi knihy, označené inventárními čísly 1-109b, náleží hlavní katalogy vojska všech zbraní (pěchoty, dělostřelectva, letectva, vozatajstva a jezdeckta), dělené podle ročníků a let studia, a také hlavní katalogy o prospěchu každého studenta. Následují denní

---

⁶ Moravský zemský archiv v Brně, pracoviště Zlín, fond Bařa a.s. – metráž samotného fondu činí 312,33 m – zde pouze archivní dokumenty týkající se působení generála Otakara Zahálky v Bařových závodech během 2. světové války.

⁷ Státní okresní archiv Přerov, fond Národní fronta - okresní výbor Hranice, karton 479, inv. číslo 526, signatura 417/1. Metráž samotného fondu činí 2,9 m. V tomto archivu byly čerpány poznatky ke hřbitovu vojenské akademie a jeho zrušení v roce 1954.

rozkazy za téměř 20 let (nacházející se ve 14 kartonech), označené inventárními čísly 110-129 podle jednotlivých let. V posledním 15. kartonu se pak pod označením spisy nacházejí samotné archiválie pro daný výzkum nejdůležitější, z nichž lze pochopit daný systém výuky, právní předpisy akademie, týdenní rozvrhy přednášek a zaměstnání, samotné přednášky, dokumenty upravující závěrečné zkoušky, slavnostní vyřazení absolventů, zakládací listiny různých soutěží a mnoho fotoalb (dále dokumenty, týkající se památníku vojenské akademie včetně rozhodnutí MNO, stanovy pro udělení pamětního daru, kronika VA 1920-1938, pamětní kniha praporu VA aj.). Ze zmíněného fondu nebylo mnoho uložených materiálů dosud publikováno, a je značná škoda nechat tuto část české historie skrytou veřejnosti.

Z autorů, kteří pro své publikace čerpali z fondu VA VÚA v Praze, je třeba zmínit Tomáše Pospěcha a Václava Bednáře pro jejich dvě publikace *Orel, lev, svastika a hvězda: historie bývalých vojenských škol v Hranicích* a *c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy*, a také Jiří Fidler a Václav Sluka při vydání *Encyklopedie branné moci republiky Československé 1920-1938*.

Monografie, které by komplexním způsobem zpracovávaly celkový koncept hranické akademie, dosud v České republice chybějí. Z odborné literatury tak bylo čerpáno z děl, která však svým charakterem nepostihují celou danou problematiku, ale pouze určitou výseč objektivní reality. Stěžejními díly jsou zejména čtyři publikace – *Almanach Vojenské akademie v Hranicích* autora Adolfa Hůlky z roku 1930, *Dvacet let československé armády v osvobozeném státě* Miloslava Fassati z roku 1938, *Orel, lev, svastika a hvězda: historie bývalých vojenských škol v Hranicích* od Tomáše Pospěcha a Václava Bednáře a *Vojenská akademie Hranice 1920–1990*, jejímž autorem je Petr Majer. Vzhledem ke stáří prvních dvou zmiňovaných knih je nutno vykládat je v historickém kontextu dané doby, neboť jsou psány v duchu vlastenectví a poskytují stěžejní informace a přehled o historii a fungování hranické akademie. Místy jsou psány až kronikovou formou, obsahují nadměrně přímé řeči a veškeré informace jsou doplněny obrazovou přílohou se statistikami. Neméně významnou a zároveň nejnovější publikací, poskytující vhled do vojenské akademie, je také publikace Václava Bednáře a editora Tomáše Pospěcha *Orel, lev, svastika a hvězda: historie bývalých vojenských škol v Hranicích*, vydaná v roce 2010, která je však spíše sborníkem příspěvků různých autorů, nicméně svým charakterem a velkou obrazovou přílohou poskytuje široký rozsah informací o vojenské akademii. Stejně tak kniha Petra Majera vydaná v 90. letech 20. století pak zcela objektivně a deskriptivně uvádí poměrně ucelený (nikoli však komplexní) pohled na tuto instituci, ovšem téměř polovinu této publikace zaujímají vzpomínky jednotlivých studentů.

Dalšími hodnotnými zdroji, jež byli při práci použity, jsou publikace Václava Bednáře a Tomáše Pospěcha *c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy, Sborník k 70. výročí vojenské akademie v Hranicích* autorů Petra Majera a Václava Diviše, *Vzpomínkový almanach: Vojenská akademie Hranice* od Petra Majera a Václava Bednáře, *Almanach Vojenské akademie v Hranicích* Adolfa Hůlky, *Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v čs. armádě v letech 1918-1993*, napsaná autory Václavem Vondráškem, Sylvestrem Chrastilem a Petrem Němcem, *Vlast a čest byly jim dražší nežli život a Srdce armády: generální štáb 1919-2004* vojenského historika Eduarda Stehlíka. Tyto jeho obě tyto knihy se ovšem netýkají přímo Vojenské akademie v Hranicích, ale zpracovávají osudy příslušníků armády, kteří jsou s hranickou akademií spojeni. První čtyři výše uvedené knihy byly zpracovány samotnými důstojníky (vojenskými historiky). První z nich je svým rozsahem poměrně malou brožurou, ale kvalitou obsažených informací patří mezi knihy, podávající relativně obsáhlý a přehledný nástin o akademii. Další knihy jsou psány nostalgicky vzpomínkovou formou, a spíše než na samotný systém výuky a chod školy poukazují na vnímání této instituce samotnými studenty. Předposlední kniha uvedená v tomto odstavci, *Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v čs. armádě v letech 1918-1993*, poměrně uceleně referuje o společensko-politických poměrech v době formování nově vznikajícího Československa a jeho armády a zaměřuje se převážně na Vysokou školu válečnou v Praze a kurzy jí předcházející.

Poslední kategorii užité monografické literatury tvoří knihy, které se daného tématu dotýkají pouze parciálně a jsou tak užívány spíše v materiálně-právním smyslu. Z nich je třeba zmínit všechny tři díly knihy *České země v éře První republiky (1918-1938)* autora Zdeňka Kárníka či *Dějiny první republiky* Věry Olivové.

Nepříliš vhodným a neobjektivním zdrojem, který proto nebyl pro tuto práci užít, je kniha *Vojenské dějiny Československa: 1918-1939*,⁸ neboť je svým vydáním v roce 1987 psána v duchu marxisticko-leninské ideologie a je tak poplatná své době.

Z kategorie periodických publikací je třeba obzvláště zmínit *Důstojnické listy*, vydávané Ústředním výborem Svazu československého důstojnictva v letech 1921-1939. Vycházely pravidelně jako čtrnáctideník a poskytovaly pro příslušníky důstojnického sboru Československé armády ucelený vhled do mnoha oblastí – právní předpisy včetně právní poradny, problémy tehdejší armády, přijímací řízení či slavnostní vyřazení absolventů ze školských institucí, vzpomínky, výročí a jubilea, oznámení, historické články, texty technického charakteru, oznámení úmrtí či úvahy na mnohá témata. Příkladem takové

---

⁸ PROCHÁZKA, Zdeněk; BÍLEK, Jiří; HRONSKÝ Marian a kol. *Vojenské dějiny Československa: 1918-1939*. 3. díl. Praha: Naše Vojsko, 1987. 584 s.

úvahy může být článek s názvem „Pro zřízení vojenské školy“ vyslovující přání zřízení vojenských ústavů či ústavu (podobného rakousko-uherským vojenským reálkám) pro syny vojenských gážistů.⁹

Za významný pramen je považován *Služební předpis Š-V-4: Vojenská akademie*, vydaný Ministerstvem národní obrany ČSR v roce 1934, jenž je k nalezení ve fondu Vojenské akademie Vojenského ústředního archivu v Praze.¹⁰

Na základě výše uvedených pramenů a literatury lze proto v této práci spatřovat určitou komplexnost, která u dosud publikovaných zdrojů na území České republiky chyběla, neboť je výzkumná činnost, prováděná v českých institucích, doplněna i o podklady, získané ve výše uvedených francouzských institucích. Takto získané poznatky, zpracované v diplomové práci nebyly, alespoň podle sdělení ředitele odboru péče pro válečné veterány Ministerstva obrany ČR plukovníka generálního štábu Eduarda Stehlíka, dosud v kruzích odborné veřejnosti publikovány.

Na závěr této úvodní části je důležité zmínit, že bývalá Vojenská akademie v Hranicích, jako ústav československého vojenského vzdělávání, není mladou generací příliš reflektována, a tak se postupně stává zapomenutou částí naší historie. Neznalost dějin vlastní země bývá mnohdy doprovázena poklesem uvědomění vlastní národní identity, ztrátou důvěry v armádu jako ozbrojený sbor státu, a s tím spojený menší zájem o vojenskou službu,¹¹ což má často za následek nežádoucí radikalizaci (i polarizaci) společnosti a vznik militantních skupin. S tímto jevem pak úzce souvisí i nezbytná vnitřní úloha armády, jež je však pouze jejím okrajovým úkolem a spočívá zejména ve spolupráci s BIS a Policií ČR na úseku potlačování projevů extremismu, xenofobie a jiných nežádoucích jevů. K tomu, aby mohla profesionální armáda zabezpečovat ochranu vlastního státu ve 21. století, potřebuje nejenom výhody plynoucí z členství v Severoatlantické alianci (finance, metodiku, sdílení vědeckých poznatků a techniky aj.), ale zejména kvalitní systém vojenského školství, mezi jehož instituce v současné době patří Univerzita obrany v Brně, Vojenský obor při Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze, Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové a Velitelství výcviku – vojenská akademie ve Vyškově, kterou dosud absolvovali za více než dvě desetiletí nejen všichni uchazeči

---

⁹ V textu je zamýšleno zřízení vyšších ročníků nižších škol. Pro zřízení vojenské školy. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 14, s. 3.

¹⁰ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV.

¹¹ „Přestane-li být vojenská služba obyvatelstvem vnímána jako čest a občanská povinnost, stane se stát zemí lidí neschopných či postrádajících vůli za svou svobodu a principy, na nichž je založen, bojovat.“ LASSAK, Werner. *Etika a morálka vojáků reformované Armády České republiky*. *Vojenské rozhledy*. Brno: Univerzita obrany, 2003, roč. 13., č. 2, s. 95.

o základní vojenskou službu, ale i všichni profesionální vojáci, odborníci a specialisté. Vojenská akademie ve Vyškově tak navazuje na tradici hranické Vojenské akademie nejen svým charakterem institutu jako takového, ale mimo jiné i tzv. Síní hranických akademiků,¹² jež jako muzeum připomíná dlouholetou tradici prvorepublikové Vojenské akademie v Hranicích.

A proto je i dílčím cílem této diplomové práce alespoň zčásti zvednout povědomí občanské společnosti o této významné škole, jejíž význam i po více než sedmdesáti letech dosud rezonuje v naší společnosti, a poukázat tak na důležité okamžiky české (československé) národní historie.

---

¹² Velitelství výcviku – vojenská akademie ve Vyškově, osobní prohlídka Síně hranických akademiků dne 23. února 2017.

1 Školství první republiky

Jednou z elementárních částí podstaty každé společnosti či státu, bez níž by nedocházelo k rozvoji vědy, techniky, hospodářství, obchodu, sociálních vztahů, zdraví obyvatelstva, kultury a společenského života, je vzdělanost obyvatelstva. Úroveň a vyspělost státu lze proto do jisté míry měřit podle kvality vzdělávacího systému. Školství také představuje jednoho ze základních činitelů při budování vlastenectví a formování národní hrdosti. Nejinak tomu bylo také v době vzniku československého státu, který kladl mnohem větší nároky na vzdělanost celé československé společnosti, než tomu bylo v dobách rakousko-uherského mocnářství. Významným problémem, který se po vzniku samostatného státu objevil, byla disproporce českého a německého školství, které kvalitativně převyšovalo školství české a byla tak proto nutná přestavba školského systému a reforma celého školství.¹³

Přestože došlo v duchu protihabsburských nálad ke kodifikaci mnoha zákonů, upravujících společenské vztahy, řídilo se československé školství dosavadním říšským školským zákonem z roku 1869.¹⁴ Užití tzv. Hasnerova školského zákona umožňovala recepční norma - zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, vyhlášený Národním výborem československým dne 28. října 1918. Ten za účelem prevence chaosu ve společnosti a zachování materiální kontinuity právního řádu (dosavadních právních předpisů) ve svém čl. 2. konkrétně stanovoval: „Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.“¹⁵ Nejen, že byly touto normou recipovány zákony a nařízení, došlo současně i k převzetí správní soustavy, a tedy zachování činnosti úřadů a dalších institucí.¹⁶ Z pohledu Weyrovy normativní teorie tak lze vnímat recepční normu jako ohnisko právního řádu, které poskytovalo recipovaným zákonům a nařízením, i následným československým zákonům, právní relevanci.¹⁷ S tím úzce souvisí také otázka kontinuity

---

¹³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938): vznik, budování a zlatá éra republiky*. Praha: Libri, 2000. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-027-6. s. 187-188, 524.

¹⁴ Tzv. Hasnerovým zákonem. CHMELÍK, Luboš. *Vývoj školské správy na našem území*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. s. 15.

¹⁵ CHMELÍK: *Vývoj školské...*, s. 19-20; čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého; ČUTKOVÁ, Jana. *Vývoj školské správy na našem území*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. s. 15; WEYR, František, ed. *Sbírka zákonů československých: Ústavní zákony Československé republiky*. Svazek III. Brno: Barvič a Novotný, 1920. s. 11.

¹⁶ Čl. 3 zákona č. 11/1918 Sb. z. a n.

¹⁷ HORÁK, Ondřej. *Vznik Československa a recepce práva: K právní povaze a významu zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. s přihlédnutím k otázce recepce právního řádu*. In: SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 38*. Praha: Karolinum, 2007, s. 154; WEYR, František. *Československé právo ústavní*. Praha: Melantrich, 1937, Řada spisů právnických a hospodářských: Svazek 5. s. 82; WEYR, František; HORÁK, Ondřej (ed.). *Československé právo ústavní: Ústavní vývoj československý v roce 1938*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 82.

a diskontinuity právního řádu. Zatímco obsahově došlo k recepci materie předchozího právního řádu Rakousko-Uherska, změnou formy státu (a s ní spojené státní ideje) pak k nastolení nového ohniska, čímž byla přetržena formální kontinuita. Vznik Československé republiky 28. října 1918 tak fakticky znamenal formální diskontinuitu a materiální kontinuitu právního řádu.¹⁸

Nelze ale říci, že by recepční norma vedla k určité rigiditě školství, neboť následující roky byly vydávány mnohé školské předpisy – příkladem: zákon č. 122/1920 Sb. (tzv. jazykový zákon) ze dne 29. února 1920 ve svém § 5 zaručoval ve školách zřízených pro příslušníky národnostních menšin výuku v jejich jazyce. Hranici pro jinojazyčnou menšinu, vycházející z minoritní Saint-germainské smlouvy ze dne 10. září 1919, stanovoval § 2 jako minimálně pětinu státních občanů jiného než československého jazyka.¹⁹ Jednalo se o jeden z klíčových zákonů²⁰ v otázce menšin, která byla jak Ústavní listinou z roku 1920 a mezinárodními smlouvami (minoritní Saint-germainskou²¹ i parciálními smlouvami se sousedními státy), tak i dalšími zákony mnohokrát řešena. Jeho vydáním došlo k naplnění mezinárodních závazků, kterými byla Československá republika vázána.²² Ačkoli nebyl přijat stejným legislativním procesem jako tehdejší ústavní zákony (tzn. třípětinovou většinou hlasů), byl již a priori Ústavní listinou označován v § 129 za součást ústavního pořádku.²³ Další zákon č. 292/1920 Sb., jimž se upravovala správa školství, hned ve svém prvním ustanovení přiznával Ministerstvu školství a národní osvěty působnost v oblasti veškerého školství, s výjimkou zemědělských škol spadajících pod Ministerstvo zemědělství. Větší zásah do školského systému pak způsobil tzv. Malý školský zákon č. 226/1922 Sb. – ten zavedl osmiletou povinnou školní docházku na celém území, stanovil povinné předměty na obecných a měšťanských školách (zavedl občanskou výchovu a ruční práce pro chlapce), snížil počty žáků ve třídě na 45,²⁴ sjednotil právní předpisy na celém území, zrovnoprávnil postavení učitelů a učitelek a zavedl společné třídy chlapců a dívek na všech stupních.

¹⁸ CHMELÍK: *Vývoj školské...*, s. 19-20; ČUTKOVÁ: *Vývoj školské...*, s. 17-18; HORÁK: *Vznik Československa a recepce práva...*, s. 154-156; WEYR: *Československé právo ústavní...* s. 16-17; WEYR, HORÁK (ed.): *Československé právo ústavní...* s. 16-17.

¹⁹ § 2 zákona č. 122/1920 Sb.; HORÁK: *Vznik Československa a recepce práva...*, s. 161.

²⁰ Blanketní normu. WEYR: *Československé právo ústavní...* s. 283; WEYR, HORÁK (ed.): *Československé právo ústavní...* s. 283.

²¹ Je důležité podotknout, že ustanovení minoritní Saint-germainské smlouvy (čl. 7-9) byly fakticky transponovány do hlavy šesté ústavní listiny. K tomu blíže viz WEYR: *Československé právo ústavní...* s. 278-279; WEYR, HORÁK (ed.): *Československé právo ústavní...* s. 278-279; WEYR, František. *Soustava československého práva státního*. 2. vyd. Praha: Fr. Borový, 1924, 393 s.

²² WEYR, František; NEUBAUER Zdeněk (eds). *Ústavní listina Československé republiky: Její znění s poznámkami*. Praha: Orbis, 1931. s. 145.

²³ Více k Ústavě viz BAXA, Bohumil. *Stručný výklad Ústavy Republiky Československé*. České Budějovice: Nakladatelství Jan Svátek, 1920. 45 s.; BAXA, Bohumil. *Ústavní listina československé republiky a vliv cizích ústav*. *Sborník věd právních a státních*, Praha: Bursík & Kohout, 1921, roč. 21, s. 1-39.

²⁴ § 6 zákona č. 226/1922 Sb.

Zákon o újezdních měšťanských školách č. 233/1935 Sb. stanovoval újezdní (spádové) obvody měšťanských škol (pod něž jednotliví žáci spadají) tak, aby děti neměly vzdálenost do školy větší než 5 km. Zřizoval také újezdní školní radu, která plnila funkci správního orgánu pro školní újezd i školní obec v rámci vzdělávacího systému.²⁵

Samotnou hierarchickou strukturu vzdělávacího systému první republiky tvořily v rámci **primárního vzdělávání** školy obecné a měšťanské.²⁶ Obecné se dále dělily na *nižší* (trvajících 5 let) a *vyšší stupeň* (4 roky). Děti z chudinských rodin, které z finančních důvodů nemohly či nechtěly studovat střední školu, mohly na vyšším stupni navštěvovat měšťanské školy, na nichž se jim dostávalo oproti obecným školám kvantitativně i kvalitativně lepšího vzdělání. Výuka na měšťanské škole probíhala 3 roky, později byla prodloužena na 4 roky. Možností dále bylo pokračovat na tzv. pokračovací škole,²⁷ kterou tvořily školy živnostenské, kupecké a tovární, či absolvovat druhý stupeň na nižším stupni středních škol.²⁸

Středoškolské (sekundární) vzdělávání pak reprezentovala gymnázia, reálná gymnázia, reformní reálná gymnázia a reálky, na nichž však bylo studium sedmileté a bez maturity. Ostatní všeobecně vzdělávací střední školy přijímaly žáky po absolvování obecné školy do 8letých gymnázií (reálných a tzv. klasických) končících maturitou. Délka výuky na těchto ústavech byla zakotvena až v roce 1924 a to na 8 tříd rozdělených na dvě čtyřletí – první základní a druhé specializované. Od páté třídy se výuka (škola) dělila na gymnazijní a reálnou. Osmá třída se dělila na 3 větve podle zaměření žáka. Nejvíce vyučovacích hodin měla na klasických gymnáziích latina, na reálných jazyk vyučovací, na reálkách též, vedle něj i jazyk německý a francouzský. Reálky bez maturity byly postupně omezovány a místo nich byl kladen důraz na odborné školství, které se členilo na nižší dvouleté a vyšší čtyřleté s maturitou, a do něhož spadaly školy hospodářské (odborná výchova pro zemědělství), speciální školy lesnické, průmyslové střední (strojní) školy a obchodní akademie.²⁹

---

²⁵ CHMELÍK: *Vývoj školské...*, s. 19-20; ČUTKOVÁ: *Vývoj školské...*, s. 17-18; WEYR: *Československé právo ústavní...* s. 93, 278-286; WEYR, HORÁK (ed.): *Československé právo ústavní...* s. 93, 278-286; WEYR: *Soustava československého práva...* s. 399-408; WEYR, NEUBAUER: *Ústavní listina Československé republiky...* s. 77-81, 178-179.

²⁶ KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 187, 524.

²⁷ Těch bylo ve 20. letech přibližně 800 a studovalo na nich přibližně 34 tisíc žáků. KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 187, 524.

²⁸ Tamtéž; CHMELÍK: *Vývoj školské...*, s. 21; ČUTKOVÁ: *Vývoj školské...*, s. 20.

²⁹ KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 525; KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938): o přežití a o život*. Praha: Libri, 2003. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-119-1. s. 255; HAVLÍKOVÁ, Lucie. *Střední školy v době první republiky*. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. s. 18, 20-21; CHMELÍK: *Vývoj školské...*, s. 20-21.

Terciární vzdělávání probíhalo na univerzitách, vysokých školách a vyšších odborných školách.³⁰ Absolvent střední školy byl na školu vysokou přijat bez přijímacího řízení, hlásil-li se na vysokou školu v rámci svého oboru. Pokud však chtěl např. student gymnázia absolvovat jiný směr vysokoškolského studia a přihlásit se na technickou vysokou školu, musel skládat doplňkovou mezioborovou zkoušku. V rámci první republiky došlo k rozmachu vysokého školství a vzniku mnoha institucí, které lze k roku 1938 rozdělit na:

- a) **vysoké školy univerzitního směru** – Karlova univerzita v Praze,³¹ Masarykova univerzita v Brně (zřízená zákonem č. 50/1919 Sb.), Univerzita Jana Ámose Komenského v Bratislavě, Deutsche Universität Prag, Ukrajinská volná univerzita v Praze, Vysoká škola zvěrolékařská v Brně, Cyrilometodějská katolická fakulta bohoslovecká v Olomouci a Husova Evangelická fakulta bohoslovecká v Praze,
- b) **vysoké školy technického (a odborného) směru** – České vysoké učení technické v Praze, Česká vysoká škola technická v Brně, Deutsche technische Hochschule Prag, Deutsche technische Hochschule Brünn, Vysoká škola zemědělská v Brně, Vysoká škola báňská v Příbrami, Vysoká škola válečná a Vysoká intendantská škola,
- c) **Akademie výtvarných umění v Praze** pak tvořila samostatnou kategorii.³²

---

³⁰ K vyšším odborným školám blíže KÁRNÍK: *České země... o přežití...*, s. 271-272.

³¹ Ze zahraničních studentů tvořili největší počet studenti ze států Malé dohody. Ve vrcholném poválečném roce studovalo na UK 8951 studentů. KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 184.

³² KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 183-184, 526; KÁRNÍK: *České země... o přežití...*, s. 263-265; HAVLÍKOVÁ: *Střední školy...*, s. 32; CHMELÍK: *Vývoj školské...*, s. 20.

2 Vojské školství první republiky

Základem každé bojeschopné armády je vždy kvalitní systém vojenského školství. Nejenom kvalitně vycvičené, ale i vzdělané vojsko je schopno plnit veškeré úkoly mu ukládané. Dosavadní vojenské školství habsburské monarchie mělo dlouholetou tradici a poměrně rozsáhlý systém institucí poskytujících žákům a studentům komplexní vzdělání v armádě. To bylo zajištěno systémem **kurzů** (příkladem *Pionýrský učební kurz* v Klosterneuburgu, který existoval pod různými názvy do roku 1852), **učňovských škol** (např. *Vojenský institut zbrojírských učňů* ve Steyeru, později přeložený do Vídně), **středních (nižších)** - např. *Nižší vojenská reálná škola* v Eisenstadtu a **vyšších** - *Vyšší vojenské reálné gymnázium* v Hranicích) **vyšších vojenských škol** (v průběhu let se v Hranicích vystřídaly *Vševojskový vyšší výchovný ústav*, *Výchovný ústav jezdecký*, *Vojenská technická akademie* a *Dělostřelecká akademie* – do roku 1852 také jako Sborová škola bombardýrského sboru ve Vídni, která byla v roce 1869 sloučena do Technické vojenské akademie ve Vídni. V ostatních částech monarchie byly dále dislokovány *Vojenská akademie* ve Wiener Neustadt, *Inženýrská akademie* ve Vídni – od roku 1851 jako Ženíjní akademie a od roku 1869 posléze jako *Technická vojenská akademie* ve Vídni a *Škola Štábu generálního ubytovatele* – od roku 1852 nahrazena *Válečnou školou* ve Vídni. Tyto školy doplňovaly kadetní setniny, později kadetní školy³³ - např. *Jízdní kadetní škola*), **vysokých škol** (například *Medicínsko-chirurgická Josefova akademie* ve Vídni, *Zvěrolékařská vysoká škola* ve Vídni) a **ostatních vojenských škol** (příkladem *Vojenský jezdecký institut* ve Wiener Neustadt - fungoval pod různými názvy až do roku 1918 či *Institut pro výchovu dcer důstojníků* ve Vídni, což byla jediná dívčí škola v rámci vojenského školství, avšak žačky nebyly součástí armády). V roce 1852 proběhla reorganizace vojenského školského systému, a proto lze změny názvů, vznik či zánik mnohých institucí vysledovat právě v roce 1852.³⁴

Ve stejné době bylo možné v armádě Rakouského císařství (a později v rakousko-uherské armádě) pozorovat nerovnost v přístupu ke studiu a funkcím, neboť byli zvýhodňováni synové šlechtických či bohatých měšťanských rodin. Tato nerovnost byla odstraněna až vznikem československého státu a zrovnoprávněním postavení všech občanů, konkrétně zákonem č. 61/1918 Sb., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly.³⁵

³³ Které byly v letech 1867-1874 jediným typem středních škol. BEDNÁŘ, Václav; POSPĚCH, Tomáš. *Hranice: c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy*. Hranice: DOST, 2005. s. 10.

³⁴ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 30-32; OTTENFELD, Rudolf von; TEUBER, Oscar. *Die Österreichische Armee von 1700 bis 1867*. Graz: Akademische Druck - u. Verlagsanstalt, 1971. s. 679-693; BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 2-3, 9-10.

³⁵ Tamtéž; zákon č. 61/1918 Sb., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly, ze dne 10. prosince 1918.

Nově vznikající Československo se, ve snaze oprostit od vlivů a tradic rakousko-uherského mocnářství, rozhodlo pro zcela nový vojenský vzdělávací systém. Vznikem Československé republiky tak na jeho území zcela zanikly veškeré dosavadní rakousko-uherské vojenské školy. Následný vznik československého vojenského školství (a potřeba kvalitních důstojníků) byl nezbytný s přihlédnutím k tehdejší vojensko-politické situaci. Nutnost vybudování kvalitního vojenského vzdělávacího systému je nutné chápat v kontextu doby. ČSR nebyla v počátku své existence nijak stabilním státem, což dokládaly i územní spory s okolními státy a separatistické snahy německé menšiny uvnitř státu (snahy německého obyvatelstva o odtržení v podobě provincií - Deutschböhmen, Sudetenland, Böhmerwaldgau a Deutschsüdmähren). Situace byla o to víc komplikovaná, že se ze světa stále ještě nevrátili všichni českoslovenští legionáři, kteří by tak tvořili páteř nově vznikající armády.³⁶

I přes tyto počáteční nesnáze se československému státu podařilo vydobýt si své území a udržet celistvost nejenom na poli válečném, ale i právním. Vojenský konflikt s Maďarskou republikou rad o území Slovenska a Podkarpatské Rusi tak ukončilo příměří po diplomatickém zásahu z Paříže. Územní spor s Polskem o oblast Těšínska, po tzv. „sedmidenní válce“ v lednu 1919, rozhodla až velvyslanecká konference ve Spa roku 1920 a to tak, že bylo sporné území adjudikací rozděleno mezi oba státy – ČSR a Polsko. Poslední územní zisk, oblastí Valticka, Dyjského trojúhelníku a Západního Vitorazska, lze chápat jako naplnění Saint-germainské mírové smlouvy,³⁷ na jejímž základě Československo svým opatřením č. 450/1920 Sb. inkorporovalo tyto oblasti do svého území a dnem vyhlášení (31. červencem 1920) nad nimi převzalo svou suverenitu.³⁸

Na základě těchto konfliktů se ukázala potřeba vystavění kvalitní a stabilní armády, jež by udržovala celistvost území nově vzniklé ČSR a bránila tak národní suverenitu, jako zcela nezbytnou. K tomu bylo bezpodmínečně nutné vybudovat hodnotný vojenský vzdělávací systém jako základní prvek každé bojeschopné armády. Vývoj československého vojenského školství tak lze rozdělit do dvou časových etap – do roku 1921, kdy byl nejvíce patrný vliv Francouzské vojenské mise³⁹ (a také potřeba reorganizace armády po problémech

---

³⁶ SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 1-2; KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 37-48; OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-791-7. s. 68-78.

³⁷ Konkrétně článku 27 odst. 6 spolu s články 53-58.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Jejímž hlavním úkolem byla výstavba škol pro přípravu členů vyšších štábů, důstojníků a středisek výcviku velitelů všech zbraní, a která působila v Československu od února 1919. Základem FVM bylo spolenectví ČSR s Francií, které navazovalo „na dlouholeté politické kontakty s demokratickými proudy francouzské politiky, na rozsáhlé kulturní styky, a především pak na intenzivní válečnou spolupráci.“ – OLIVOVÁ: *Dějiny první republiky*, s. 103.

vzešlých při částečné mobilizaci v roce 1921), od roku 1922 do roku 1939 pak dostalo vojenské školství pevnou institucionální a organizační platformu.⁴⁰

2.1 Vojenské školství do roku 1921

Pro počátky čs. vojenského školství je charakteristická roztržitost na řadu kurzů a tzv. škol, které vznikaly ad hoc krátkodobě podle potřeby vždy na určitou dobu a určitý počet frekventantů. Je třeba si uvědomit, že tou dobou bylo ve světě dislokováno stále mnoho čs. legionářů, kteří se v zahraničních armádách vzdělávali na místních školách, ve kterých legionáři působili.⁴¹ Tak byli mnozí důstojníci ve Francii vzděláváni v Saint Maixent, v Itálii v Modeně, v Rusku v Remčicích, Bobrujsku, Žitomiru, Borispolu či Kyštyně. Současně s tím bylo několik důstojníků vysláno do kurzů pro důstojníky gšt. pořádaných FVM v rumunském Bârladu (1918) a ruském Tomsku (1919).⁴²

V této době tak edukaci důstojníků pro vyšší štáby zajišťoval Kurz pro výchovu důstojníků generálního štábu, zřízený v Praze dne 1. září 1919, který byl přímo podřízen 5. oddělení Ministerstva národní obrany. Frekventanty tohoto kurzu byli jak domácí vojáci čs. armády, tak i ti působící v zahraničí, kteří si potřebovali zkušenosti (nabyté z válečných let) i praxi doplnit teoretickými znalostmi. Podmínky přijetí do kurzu stanovovaly nejméně půlroční válečnou praxi u pododdílů, alespoň 1,5letou službu v hodnosti důstojníka a výborná znalost francouzského jazyka. Přijímací řízení se poté skládalo z českého jazyka, francouzského jazyka⁴³ a všeobecných vojenských znalostí. V průběhu let 1919-1921 tak byly uspořádány celkem tři kurzy, jež absolvovalo 126 důstojníků. Kurz byl ale ke dni 1. listopadu 1921 zrušen vznikem Válečné školy.⁴⁴

Francouzská vojenská mise zakládala také množství krátkodobých škol a kurzů – vznikaly tak napříč Československem, např. Instrukční škola pro nižší velitelské funkce pěchoty, instrukční škola pro dělostřelectvo, v Olomouci Velitelství dělostřeleckých škol,

---

FIDLER, Jiří; SLUKA, Václav. *Encyklopedie branné moci republiky Československé 1920-1938*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-256-2. s. 218-219; VONDRÁŠEK, Václav; CHRASTIL, Sylvestr; NĚMEC, Petr. *Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v čs. armádě v letech 1918-1993*. Brno: VA Brno, 1997. s. 10; KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 164-165.

⁴⁰ HUB: *Československá vojenská akademie...*, s. 83-84; SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 1; KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 47.

⁴¹ Již samotné československé legie měly své školy či oddělení vojenských škol. SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 1-2.

⁴² Tamtéž, s. 2; HUB: *Československá vojenská akademie...*, s. 83-85.

⁴³ Ten ale již nebyl při přijímání do třetího kurzu podmínkou. VONDRÁŠEK, CHRASTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 11.

⁴⁴ VONDRÁŠEK, CHRASTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 10-11; STRAKA, KYKAL: *Československá armáda...*, s. 69.

v Chebu pak Ústřední školy pro vzduchoplavectvo, v Pardubicích Ústřední jezdecký ústav, v Mladé Boleslavi Telegrafní kurz a v Praze dále Vozatajská škola a Automobilní škola. Rok 1920 pak představoval založení Vojenské akademie v Hranicích, o které je pojednáno v další kapitole.⁴⁵

2.2 Vojenské školství v letech 1922-1939

Organizace československé vojenské vzdělávací soustavy byla stabilizována v roce 1922.⁴⁶ Došlo k ustálení vzdělávacích zařízení a jisté soustředění škol a kurzů do odborných učilišť. Pro dané období je proto příznačná strukturální organizace a vertikálně uspořádaná struktura vojenského školství, členěného na jednotlivých úrovních na specializované instituce.⁴⁷

Přestože patřilo vojenské školství do pravomoci vrchního velitele (prezidenta), nebylo téměř do poloviny 30. let upraveno žádným zákonem, pouze spravováno předpisy Ministerstva národní obrany Československé republiky. V roce 1934 však došlo k zásadní reorganizaci armádního školství⁴⁸ dekretem prezidenta republiky čj. 2982 (ze dne 30. června 1934), kterým byly rozlišeny vojenské školy (poskytující ucelené vzdělání) od vojenských kurzů (sloužících k doplnění a prohloubení vzdělání). Dekret rozlišil školy na vysoké, vyšší, střední a nižší (a kurzy), které byly diferencovány podle doby studia, požadovaného předchozího vzdělání a rozsahu a stupně učební látky.⁴⁹ Mezi vojenské kurzy byly řazeny velitelské kurzy, odborné kurzy pro důstojníky zbraní a služeb z povolání a v záloze, kurzy pro důstojníky služeb z povolání a kurzy pro rotmistry a pro mužstvo.⁵⁰ Prospěch při studiu vojenských škol a kurzů pak následně ovlivňoval služební zařazení a další profesní postup absolventů v rámci armády. V souvislosti s jejich významem tak dekret svěřil zřizování těchto ústavů jednotlivým ústavním činitelům – prezidentu republiky náležela zřizovací pravomoc vysokých a vyšších škol, ministru národní obrany pak ostatní školy a kurzy.

---

⁴⁵ HUB: *Československá vojenská akademie...*, s. 83-85; SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 1, 4-6; VONDRÁŠEK, CHRASTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 10.

⁴⁶ Důležitým stabilizačním prvkem bylo vydání organizačního předpisu Všeobecná organizace čs. branné moci na konci roku 1921. VONDRÁŠEK, CHRASTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 13.

⁴⁷ SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 2.

⁴⁸ Mimo to se v průběhu dvacátých let a první poloviny třicátých let ukázala reforma vojenského školství zcela nezbytnou. O reformě se vedlo mnoho úvah a polemik. Jednou z těchto úvah byl i článek divizního generála ve výslužbě Jana Šindeláře v *Důstojnických listech*. K tomu viz ŠINDELÁŘ, Jan. *Reforma našeho školství: s hlediska vojáka. Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, s. 1-2.

⁴⁹ Čl. 2 dekretu prezidenta republiky č. 2982 ze dne 30. června 1934.

⁵⁰ Čl. 7. dekretu prezidenta republiky č. 2982 ze dne 30. června 1934.

Důsledkem nové úpravy zároveň došlo i k přejmenování mnohých škol a kurzů,⁵¹ které byly nově zakládány při učilištích, ale také i při vysokých a vyšších školách.⁵²

2.2.1 Vysoké školství

Vojenské vysoké školství představovaly v meziválečném období tři vysoké školy, a to Vysoká škola válečná (VŠV), Vysoká intendantská škola (VIŠ) a Vojenská inženýrská kolej (VIK).⁵³ Všechny tyto instituce sídlily v Praze.⁵⁴

Vysoká škola válečná byla zřízena 1. listopadu 1921⁵⁵ původně jako *Válečná škola* na základě výnosu Ministerstva národní obrany čj. 108.653-oper. 1920.⁵⁶ Vyvinula se z kurzů pro výchovu důstojníků generálního štábu (školy generálního štábu), zahájených dne 15. září 1919. Jejím účelem byla příprava a výchova příslušníků československé armády pro vyšší štábní funkce - důstojníků generálního štábu. Při škole také působil Kurs pro vyšší velitele (informační kurz).⁵⁷ Od roku 1925 byla umístěna do budovy bývalé vojenské kadetky, vrácené⁵⁸ roku 1920 vojenské správě, v níž dnes sídlí Ministerstvo obrany České republiky.⁵⁹ Vznik této instituce je spjat převážně s Francouzskou vojenskou misí probíhající na našem území od roku 1919.⁶⁰ Z tohoto důvodu vznikla Válečná škola po vzoru Vysoké školy válečné v Paříži

---

⁵¹ Některé z nich byly v souladu s jejich charakterem přejmenovány na kurzy podle čl. 10 dekretu prezidenta republiky č. 2982 ze dne 30. června 1934. Dalším zdrojem viz SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 2-3.

⁵² Tamtéž; Dekret prezidenta republiky č. 2982 ze dne 30. června 1934.

⁵³ FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 692.

⁵⁴ SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 3.

⁵⁵ Prvním velitelem byl jmenován francouzský plukovník Jacques Emmanuel Amédee Jamet. FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 301.

⁵⁶ Tamtéž, s. 667.

⁵⁷ V letech 1921-1923 nesl kurz název Informační kurs pro generály a štábní důstojníky, v letech 1923-1926 pak Vyšší informační kurs a od roku 1926 byl přejmenován na Kurs pro vyšší velitele. FASSATI: *Dvacet let československé...*, s. 101.

⁵⁸ Vrácené na základě zákona č. 322/1919 Sb., o zabírání budov k účelům veřejným, ze dne 19. června 1919.

⁵⁹ Ve třetím poschodí dnešní budovy Ministerstva obrany České republiky. STEHLÍK, Eduard. *Srdce armády: generální štáb 1919-2004*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2004. ISBN 80-7278-220-7. s. 23; STRAKA, KYKAL: *Československá armáda...*, s. 62.

⁶⁰ Je důležité vyzdvihnout faktické propojení československé Válečné školy s FVM, neboť se po vzniku samostatného státu československá armáda, organizace a její školství budovalo naprosto od základu ve snaze oprostit se od dosavadních rakousko-uherských koncepcí. Francouzská vláda zároveň hledala spojence v nově vznikajících státech, a proto na základě mezivládních dohod s československou vládou v lednu 1919 došlo k ustavení Francouzské vojenské mise. Její úkoly spočívaly ve zřízení fungujícího ministerstva národní obrany, ustavení generálního štábu Československé armády a **fungujícího kvalitního vojenského školství**. Koncepce FVM se dnem 1. ledna 1926 změnila na pouhý poradní orgán, její stavy se výrazně snížily, ale zůstala na území ČSR až do roku 1938. O její činnosti vycházely poměrně často (téměř po celou dobu trvání FVM) články v periodiku Důstojnické listy, vydávaném Ústředním výborem Svazu československého důstojnictva. Všechna čísla jsou uložena ve Vojenském historickém ústavu v Praze pod signaturou P NA 3/1921, či přístupná elektronicky skrze manuscriptum nebo digitální studovnu Ministerstva obrany ČR. VONDRÁŠEK, CHRÁSTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 10; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 218-219; STRAKA, KYKAL: *Československá armáda...*, s. 34-41; STEHLÍK: *Srdce armády...*, s. 8; ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*.

(École Supérieure de la Guerre) a bývala tak nazývána jako její „mladší sestra.“⁶¹ Právě díky pozornosti FVM, která byla věnována Válečné škole, dosáhla tato instituce značného věhlasu a svou kvalitou výuky byla ve 30. letech srovnatelná s obdobnými zahraničními vojenskými školami.⁶² Významnost tohoto ústavu dokládá i zájem politické reprezentace - prezident Československé republiky, Tomáš Garrigue Masaryk, ji navštívil 27. dubna 1922, jeho nástupce v úřadu Edvard Beneš pak při své druhé návštěvě 22. června 1936 prohlásil: „*Být mozkem armády, to je ohromný úkol národní a státní. Proto služba generálního štábu vyžaduje důstojníků nejlepších hodnot jak po stránce odborného vzdělání, tak i po stránce spolehlivosti, sebeovládání, taktu a charakteru.*“⁶³ Od počátku svého založení do roku 1925 trvalo studium dva roky, v roce 1926 však došlo k prodloužení studia na tři roky. Podmínkami k přijetí ke studiu byl věk do 34 let, určitá délka činné služby, výborný zdravotní stav, schopnost jízdy na koni a v neposlední řadě také jazyková vybavenost – znalost francouzského či jiného světového jazyka.⁶⁴ Vzhledem k reorganizaci vojenského školství v červnu roku 1934⁶⁵ byl ke dni 1. října 1934 název Válečná škola změněn po vzoru obdobných evropských vojenských institucí na Vysoká škola válečná. Organizace této vysoké školy se řídila služební knihou branné moci Š-V-2.⁶⁶ Za dobu první republiky ji v řádném studiu absolvovalo 519⁶⁷ studentů, kteří se tak stali důstojníky generálního štábu a informační kurzy (Vyšší informační kurz)⁶⁸ pak 269 generálů a vyšších velitelů.⁶⁹ Věhlas této instituce je možné

Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1848-7. s. 13, 19; OLIVOVÁ: *Dějiny první republiky*. s. 103; KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 164-165.

⁶¹ STEHLÍK: *Srdce armády...*, s. 22-23; FASSATI: *Dvacet let československé...*, s. 102; HUB: *Československá vojenská...*, s. 84.

⁶² VŠV např. úzce spolupracovala s vysokými školami válečnými armád Malé dohody. Tato spolupráce byla podpořena vytvořením Organizačního paktu Malé dohody – k tomuto paktu blíže OLIVOVÁ: *Dějiny první republiky*. s. 160-163. Zdroj: FASSATI: *Dvacet let československé...*, s. 102.

⁶³ STEHLÍK: *Srdce armády...*, s. 22-23. Tento proslov je celý zachycen v knize Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v čs. armádě v letech 1918-1993, avšak autoři jej datují do doby 23. dubna 1936 - VONDRÁŠEK, CHRÁSTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 151-152.

⁶⁴ V knize *Dvacet let československé armády v osvobozeném státě* se na straně 102 dále hovoří o podmínce absolvovat Vojenskou akademii v Hranicích.

⁶⁵ Dekretem prezidenta republiky č. 2982 ze dne 30. 6. 1934 zveřejněným výnosem Ministerstva národní obrany čj. 19.499-VI./1.odděl.1934. FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 667.

⁶⁶ VONDRÁŠEK, CHRÁSTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 126-144.

⁶⁷ Do uzavření v roce 1939 pak 577 viz *Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v československé armádě v letech 1918–1993*, s. 34.

⁶⁸ Na základě výnosu Ministerstva národní obrany čj. 14.789-5. odděl.1924 byly kurzy od 20. listopadu 1924 přejmenovány na Vyšší informační kurz pro generály a vyšší důstojníky. FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 296.

⁶⁹ Informační kurzy se konaly jednou ročně a trvaly délku 3-8 týdnů. AUGUSTIN, Jan. *Historie a vývoj vojenského školství na našem území od roku 1918 po současnost*. Zlín, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. s. 24.

spatřit i v zájmu studentů spojeneckých armád o studium na této škole. Příkladem může být 21 Litevců⁷⁰ a 3 Lotyšů, kteří prošli úspěšně branami Vysoké školy válečné v Praze.⁷¹

Vysoká intendantská škola vznikla původně (na základě výnosu Ministerstva národní obrany čj. 445.805-osob.1920) pod názvem *Škola pro výchovu důstojníků zásobovacího sboru* dne 1. ledna 1920. Z ní se poté vyvinula *Intendanční škola*.⁷² Její úkoly vysvětlují autoři Encyklopedie branné moci republiky Československé 1920-1938 jako: „Úkolem intendanční služby bylo opatrování vyšších velitelství, vojenských těles a vojenských úřadů finančními prostředky na veškeré potřeby a hmotnými prostředky na stravování, odívání, ubytování, léčení a částečně na vystrojení a vyzbrojení.“⁷³ Měřítkem dnešní doby bychom tuto instituci chápali jako školu logistiky a podpory (hospodářské zázemí). Dislokací této školy byla zvolena kasárna v Praze na Pohořelci. K 1. prosinci 1923 pak došlo výnosem MNO čj. 501.081-5.odděl.1923 ke změně názvu na *Vojenskou intendantskou školu* a až reorganizací vojenského školství v roce 1934 dostala 1. října téhož roku definitivní název – *Vysoká intendantská škola*. Organizaci a fungování ústavu stanovovala služební kniha branné moci Š-V-2.⁷⁴ Jednou z podmínek přijetí bylo, stejně jako v případě Vysoké školy válečné, absolvování Vojenské akademie v Hranicích.⁷⁵ Studium bylo tříleté. Každoročně ji navštěvovalo 10-25 posluchačů. Při Vysoké intendantské škole působila i řada kurzů (škol) pro výchovu důstojníků hospodářské a správní služby z povolání i v záloze.⁷⁶ V řádném studiu na VIŠ se vyučovalo množství rozmanitých předmětů, mezi které patřily: polní pořádek, cvičební pořádek pěchoty, služební pořádek, organizace armády, taktika, vojenský zeměpis, nauka o zbrani a střelbě z pušky a pistole, výbušniny pro vojenské účely, dějiny světové války, československých legií a československého vojska. Absolventi (důstojníci) Vysoké intendantské školy poté působili v týlových funkcích na stupních svazku a vyšších. Z důležitých návštěv je třeba zmínit oba prvorepublikové prezidenty – Tomáš Garrigue Masaryk navštívil

---

⁷⁰ Od září 1938 do jejího uzavření v březnu 1939 pak ještě jeden litevský student. VONDRÁŠEK, CHRÁSTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 32, 34.

⁷¹ VONDRÁŠEK, CHRÁSTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 9-28; STEHLÍK: *Srdce armády...*, s. 22-23; SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 3.

⁷² V knize *Encyklopedie branné moci republiky Československé 1920-1938* uvádějí autoři na straně 298 jako den vzniku Intendanční školy datum 20. září 1920.

⁷³ FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 298.

⁷⁴ VONDRÁŠEK, CHRÁSTIL, NĚMEC: *Příprava vyšších velitelů...*, s. 126-144.

⁷⁵ FASSATI: *Dvacet let československé...*, s. 103.

⁷⁶ Ve dvacátých letech to byly: Škola pro důstojníky a rotmistry zásobnictva, Škola pro důstojníky účetní kontroly, Škola pro důstojníky hospodářské služby, Škola pro důstojníky správní služby z povolání, Kurz pro důstojníky oděvnictví. Ve třicátých letech pak: Kurz pro důstojníky hospodářské služby, Kurz pro hospodáře vojenských těles a Kurz pro vyšší důstojníky hospodářské služby. AUGUSTIN: *Historie a vývoj...*, s. 26.

VIŠ dne 23. března 1923, Edvard Beneš poté 11. března 1938. Vzhledem k březnovým událostem roku 1939 byla následně činnost této školy ukončena.⁷⁷

Vojenské technické specialisty připravovala **Vojenská inženýrská kolej** se sídlem v Praze, Nerudově ulici na Malé Straně. Ke skladbě studentů uvádí autoři v Encyklopedii branné moci republiky Československé 1920-1938 následující: „Příslušníci koleje byli posluchači různých oborů Českého vysokého učení technického v Praze, kteří se zavázali k činné službě v branné moci za náhradu studijních výdajů.“⁷⁸ Vznik této instituce⁷⁹ je datován k 1. říjnu 1924, po necelých 10 letech pak reorganizací vojenského školství rozhodnutím MNO byla k 1. dubnu 1934 zrušena, čímž vzdělávání takto zaměřených studentů přešlo zcela na civilní vysoké školy Československé republiky.⁸⁰ Součástí této koleje bylo velitelství s pomocnou četou, instruktorský sbor a vojenský internát. Absolventi se stali důstojníky-inženýry z povolání a našli široké uplatnění ve strukturách armády.⁸¹ Za deset let její existence jí absolvovalo celkem 85 poručíků-inženýrů.⁸²

2.2.2 Vyšší vojenské školství

Jelikož vojenské vysoké školství připravovalo vyšší důstojníky (určitých specializací) pro vyšší štábní funkce, bylo třeba také vzdělávat důstojníky nižší (všech zbraní) a poddůstojníky. Právě z tohoto důvodu vznikla Vojenská akademie v Hranicích a byla tak jediným ústavem vyššího vojenského školství na území Československa. Přestože se v případě hranické akademie jednalo pouze o vyšší vzdělání (nikoli vysoké), svým významem a věhlasem se mohla rovnat i vojenským vysokým školám. Za dobu svého působení si vydobyla respekt nejenom v Československé republice, ale i zahraničí, což dokládá i množství zahraničních návštěv. K Vojenské akademii v Hranicích v období 1. republiky viz níže.

⁷⁷ AUGUSTIN: *Historie a vývoj...*, s. 26; SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 3; FASSATI: *Dvacet let československé...*, s. 103-104; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 298, 691.

⁷⁸ FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 692.

⁷⁹ Na základě výnosu MNO čj. 10.750-škol.1924. Tamtéž.

⁸⁰ Poslední slavnostní vyřazení absolventů se uskutečnilo v úterý 6. března 1934. Do důstojnického sboru bylo nově jmenováno 7 poručíků-inženýrů, kteří poté zamířili ke svým útvarům u zbraní (3 k železničnímu vojsku, 2 k technickému zbrojnímu dělostřelectvu, 1 k telegrafnímu vojsku a **poslední** ke stavební službě). Poslední z vojenské inženýrské koleje. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 10, s. 7.

⁸¹ Slavnost jmenování nových poručíků-inženýrů byla vždy ohlášena v Důstojnických listech. K jednomu takovému ohlášení viz Vyřazení nových důstojníků. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, č. 30, s. 4. Nejen, že byla slavnost avizována předem, i po vyřazení se ex post objevil článek v Důstojnických listech – k tomu více viz Slavnostní vyřazení poručíků-inženýrů. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, č. 31, s. 4.

⁸² AUGUSTIN: *Historie a vývoj...*, s. 29; SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 3; Poslední z vojenské inženýrské koleje. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 10, s. 7.

2.2.3 Střední a nižší vzdělávání

Mezi školy na středním vzdělávacím stupni můžeme zařadit školy pro důstojníky v záloze (ŠDZ), které fungovaly při učilištích jednotlivých druhů zbraní (při divizních velitelstvích) a Státní vojenské reformní reálné gymnázium v Moravské Třebové, fungující na základě vládního usnesení čj. 12.190/1935⁸³ ministerské rady od 1. září 1935.⁸⁴ Jednalo se o výběrovou školu,⁸⁵ která poskytovala nejenom všeobecné vzdělání potřebné k následnému studiu na civilních vysokých školách v Československu, ale také i přípravu branné výchovy před vstupem do ŠDZ.⁸⁶ Činnost školy se řídila předpisem Š-V-9, který upravoval otázky organizační, přijímací řízení, studium, kázeňský řád, denní řád, vystrojování a zabezpečení chovanců, náhrady za studium a ukončení studia.⁸⁷ Ve věcech školských podléhalo gymnázium zemské školní radě, ve věcech vojenských pak Zemskému vojenskému velitelství v Brně a od září 1936 pak spadalo pod velitelství Čtvrtého sboru. Po uzavření Mnichovské dohody a postoupení Sudet bylo v říjnu 1938 toto reformní gymnázium přemístěno nejprve do Uherského Hradiště a posléze od 23. října do prázdných prostor akademie v Hranicích. Formálně ukončilo Státní vojenské reformní reálné gymnázium činnost 31. července 1939 společně s ukončením činnosti Vojenské akademie v Hranicích.⁸⁸

Nižší stupeň vzdělávací soustavy⁸⁹ pak zastávala učiliště pro jednotlivé **zbraně** a celý systém **služby** pak doplňovaly zvláštní školy a kurzy (školy pro rotmistry zbraní a služeb z povolání, škola leteckého dorostu, škola obrany proti letadlům, pro vojenské lékaře pak

⁸³ ŘEHÁKOVÁ, Marcela; ČERMÁK, Jiří. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informačních služeb, 2005. ISBN 80-7278-255-x. s. 10; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 590.

⁸⁴ Výše uvedené datum ale neodpovídá údajům uváděným Vojenským ústředním archivem v inventáři vojenských škol 1918-1938 na stránkách Vojenského ústředního archivu - SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 4, kde je uvedeno datum 1. října 1935. Datum 1. září 1935 naopak podporuje článek historika Vojenského historického ústavu Karla Straky na stránkách www.vhu.cz/vojenske-skolstvi-mezivalecneho-ceskoslovenska, který uvádí také září 1935. Stejně datum podporuje také tvrzení autorů Marcely Řehákové a Jiřího Čermáka v knize *70 let vojenského školství v Moravské Třebové* na straně 8 a také samotné vládní nařízení 12190/35, v němž je uváděno datum 1. 9. 1935.

⁸⁵ Na které studovaly převážně děti zaměstnanců vojenské správy. ŘEHÁKOVÁ, ČERMÁK: *70 let...*, s. 8.

⁸⁶ SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 4.

⁸⁷ ŘEHÁKOVÁ, ČERMÁK: *70 let...*, s. 10.

⁸⁸ Tamtéž, s. 23; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 591; Zemský archiv v Opavě, pracoviště Státní okresní archiv Přerov, kronika města Hranice, 3. díl, 1938-1939, inv. č. 137, s. 97; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev...*, s. 76.

⁸⁹ Je zde důležité zmínit počáteční dělení republikové armády na **zbraně**, které se dále dělily na *hlavní* (pěchota, jezdecko, dělostřelectvo, letectvo) a *pomocné* (ženijní, telegrafní, železniční, automobilní vojsko a vozatajstvo) a **služby** (zdravotnictvo, lékárnictvo, proviantnictvo, hospodářské služby, remontnictvo, justice aj.). FIDLER; SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 65; ŠRÁMEK: *Ve stínu Mnichova...*, s. 16. Petr Hub ale, v článku Československá vojenská akademie a tradice vojenského školství v Hranicích na Moravě, zařazuje vojenská učiliště do středního stupně vojenské vzdělávací soustavy – viz HUB: *Československá vojenská...*, s. 84.

Vojenská škola lékařská, dále školy a kurzy pro veterináře, specialisty pro remontnictvo, doplňovací a justiční službu) často působící přímo v sídle vojenských učilišť. Většina těchto specializovaných učilišť pro zbraně Československé armády vznikala převážně v roce 1922 a lze mezi ně zařadit učiliště pěchotní, dělostřelecké, jezdecké, letecké, automobilní, železniční, vozatajské, ženijní, útočné vozby, telegrafní, chemické a zbrojní.⁹⁰

---

⁹⁰ SLUKA: *Sdružený inventář...*, s. 4-7.

3 Vojenská akademie v Hranicích

3.1 Obecně o vojenské akademii

Vojenská akademie v Hranicích, jejíž pravidelná výuka probíhala od neděle 5. prosince 1920 až do roku 1950,⁹¹ byla vojenskou důstojnickou školou středoškolského internátního typu. Mnoha lidmi je tato instituce mylně považována za školu vysokou,⁹² nicméně se jednalo o vyšší středoškolské nadstavbové vzdělávání (školu internátního typu). Analogicky bychom z dnešního pohledu mohli tuto akademii považovat za vyšší odbornou školu. Edukace tohoto ústavu byla zaměřena na stimulaci studentů, rozvoj jejich schopností, rozvoj osobnosti a podporu samostatného (kreativního) myšlení. Vznikla již 3. ledna 1920 na základě výnosu Ministerstva národní obrany čj. 2.840-5.odděl.1919⁹³ a v rámci hierarchické struktury armády podléhala 5. oddělení Hlavního štábu branné moci, ve věcech hospodářské správy a správy budov pak Zemskému vojenskému velitelství v Brně. Akademie připravovala důstojníky Československé armády se zaměřením na pěchotu, jízdu, dělostřelectvo, letectvo a od roku 1934 také ženijní a telegrafní vojsko. Absolvování této instituce bylo podmínkou přijetí na vysoké vojenské školy a znamenalo i další služební postup vojáků v činné službě.⁹⁴ „Její koncepce vycházela ze zkušeností francouzské armády, jejíž důstojníci se zejména v počátečních letech existence akademie na výuce i vedení také podíleli.“⁹⁵

Po rozpadu Rakousko-Uherska a se vznikem Československa ukončila dosavadní Československá vojenská reálka,⁹⁶ působící v hranickém komplexu budov, svou činnost 8. února 1919.⁹⁷ Telegrafní výnos MNO vyhlášený školním rozkazem dne 3. února 1919 hlásil:

---

⁹¹ Výuka byla formálně ukončena dne 31. července 1939 výnosem MNO. čj. 566 hl.št./1.odděl.1939. Ačkoli došlo po 2. světové válce k obnovení činnosti akademie, byla ke dni 1. října 1950 zrušena na základě nové vojenské politiky uskutečňované po únoru 1948. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 77, 87-89; BEDNÁŘ, Václav; POSPĚCH, Tomáš. *Hranice: c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy*. Hranice: DOST, 2005. ISBN 80-902942-7-1. s. 14; AUGUSTIN: *Historie a vývoj...*, s. 28; MAJER, Petr. *Vojenská akademie Hranice 1920–1990*. Praha: Magnet-Press, 1991. s. 3; MAJER, Petr; BEDNÁŘ, Václav (ed). *Vzpomínkový almanach: Vojenská akademie Hranice*. Hranice: Oddělení tvorby právních předpisů Výcvikového střediska dělostřelectva v Hranicích, 1996. s. 7, 24-25.

⁹² Tou byla například Vysoká škola válečná v Praze, viz kapitola 2.

⁹³ FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 690.

⁹⁴ FASSATI: *Dvacet let československé...*, s. 102.

⁹⁵ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 3; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 690-691; HUB: *Československá vojenská...*, s. 86.

⁹⁶ Vzniklá sloučením jízdní kadetky a vyšší vojenské reálky. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 45.

⁹⁷ Zrušení tohoto ústavu bylo avizováno již o měsíc dříve v rozkaze dne 20. ledna 1920. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I., inv. č. 110.

„Škola se ukončením zimního semestru rozpouští, chovanci bud'tež [sic] 8. února poslání domů.“⁹⁸ Podle rozkazu byli tedy studenti poslání domů a vyučující si začali hledat nová zaměstnání, neboť mladá republika původně nepočítala se stabilní armádou, ale s nahrazením vojáků milicemi (miličním systémem).⁹⁹ Od té doby se v budovách střídaly různé instituce, kterými byly například: Vysoká škola zemědělská, Vojenský ústav pro výrobu očkovacích látek nebo také Československý ústav jezdecký. Po mnoha územních sporech doprovázených vojenskými konflikty s Maďarskem o území Slovenska bylo zřejmé, že se ČSR bez stabilní armády neobejde. Z tohoto důvodu také ministr národní obrany Karel Klofáč 22. července 1919 provedl inspekci ústavu, při které pravil: „*Je-li síla národa ve vzdělání, platí tato pravda i pro armádu. Úkolům vzdělávacím budou nyní také sloužiti tyto ústavy v Hranicích.*“¹⁰⁰ Po této návštěvě začalo MNO připravovat koncepci nové školy, odlišné od rakousko-uherského systému výuky. Dne 18. srpna téhož roku došlo na poradě mezi prezidentem Tomášem Garrigue Masarykem, generálním inspektorem československé armády Josefem Svatoplukem Macharem, ministrem národní obrany Václavem Klofáčem a náčelníkem hlavního štábu československé armády generálem Mauricem Pellé¹⁰¹ k definitivnímu rozhodnutí zřídit důstojnickou školu v Hranicích.¹⁰² Problémem ale byla absence branného zákona a československé ústavy, což oddalovalo samotný vznik této instituce, a tak bylo rozhodnuto o prozatímním řešení – a to dočasným otevřením kurzů. Při založení samotné akademie pak Václav Klofáč pronesl větu: „*Potřebujeme vzdělaný národ, a tedy i vzdělanou armádu.*“¹⁰³ Prvních 125 absolventů (poručíků) opustilo brány ústavu po slavnostním vyřazení dne 13. srpna 1922 a od té doby každým rokem v meziválečném období až do roku 1938 doplňovalo řady důstojníků československé armády přibližně kolem 100–250 čerstvých absolventů hranické akademie.¹⁰⁴

---

⁹⁸ HŮLKA, Adolf. *Almanach Vojenské akademie v Hranicích*. Hranice na Moravě: Družstvo knihtiskárny, 1930. s. 19.

Poslední rozkaz vojenské reálky vydaný 8. února 1919 zněl následovně: „Na základě nařízení ministerstva národní obrany uzavřela dnes čs. vyšší vojenská reálka v Hranicích své brány pro středoškolskou výchovu a chovanci opustili ústav, který jim byl bezstarostným útlukem, učilištěm a většinou i otcovským domem, kdež blahovolní učitelé a vychovatelé na místě rodičů se starali o vyučování a jejich výchovu.“ HŮLKA: *Almanach...*, s. 20.

⁹⁹ Ideu miliční armády vyjádřil T. G. Masaryk ve Washingtonské deklaraci, ta se však již v prvních měsících Československa jevila jako nereálná. KÁRNÍK: *České země... vznik, budování...*, s. 163.

¹⁰⁰ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 9.

¹⁰¹ Více k jeho osobě viz Velitelé francouzské vojenské mise. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 6, s. 1.

¹⁰² POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev...*, s. 47.

¹⁰³ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 3.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 9-10; MAJER, BEDNÁŘ: *Vzpomínkový almanach...*, s. 7; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev...*, s. 47.

Celý komplex ústavu je někdy nazýván jako „město ve městě,“ neboť se zde kromě vyučovacích, ubytovacích, stravovacích a sociálních prostor, nacházely rovněž parky,¹⁰⁵ botanická zahrada, kostel, hřbitov, cvičiště, tělocvičny, hřiště, střelnice, vlastní plovárna, jízdárny, ústavní nemocnice, zubní ambulatorium, lékárna, veterinární stanice, hasičská zbrojnice, plynárna, kuželny, stolárna, chlěvy, kovárny, důstojnické kasino, technická, přírodovědná a geograficko-historická muzea se stálými expozicemi, kavárny, kinosály, divadelní a jiné společenské sály a mnohé další.¹⁰⁶ Pro samotné město Hranice představovalo umístění akademie v katastrálním území obce značné benefity a v nemalé míře také samotnou prestiž. Nelze proto pominout jak bezpečnostní hledisko a finanční přínos, tak i vliv akademie na kulturní život v obci (divadelní hry pořádané studenty,¹⁰⁷ karnevaly, majáles, koncerty armádní hudby či výstavy). Až do roku 1934 neměla Vojenská akademie vlastní vojenský předpis, který by upravoval její fungování, a tak byla činnost upravena předpisy MNO. Teprve počínaje školním rokem 1934/1935 byl 5. oddělením Hlavního štábu Ministerstva národní obrany vydán pod čj. 33.006-pres./3.odděl. 1934 – VV. čl. 408/1934 služební předpis Š-V-4, který tak systematizoval již zavedenou praxi ústavu.¹⁰⁸ Činnost vojenské akademie byla fakticky dne 31. března 1939 ukončena.¹⁰⁹ Po skončení 2. světové války došlo k obnovení činnosti akademie, leč změnou vnitropolitického systému po roce 1948 se život akademie blížil ke svému konci. Ještě v témže roce vzniklo v hranických kasárnách Jaslo dělostřelecké učiliště patřící zpočátku pod vojenskou akademii, která se jako vojenská internátní škola neslučovala s novou vojensko-politickou koncepcí KSČ, a tak ji v roce 1950 v kasárnách generála Zahálky ono dělostřelecké učiliště nahradilo, čímž de facto vojenská akademie v Hranicích zanikla.¹¹⁰

---

¹⁰⁵ Např. francouzský park s altánky, lavičkami, 3 fontánami, záhony s květinami, mostky a kovovými plůtky. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 20.

¹⁰⁶ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 10-23.

¹⁰⁷ Jednou z takových divadelních her bylo drama *Jízdní hlídka* autora Františka Langera, o němž lze dodnes nalézt zmínku v kronice města Hranice z roku 1935. ZAO – SokA Přerov, kronika města Hranice, 2. díl, 1935-1937, inv. č. 136, s. 76.

¹⁰⁸ HUB: *Československá vojenská...*, s. 89; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV. *Služební předpis Š-V-4*.

¹⁰⁹ Na rozloučenou pak do pamětní knihy napsal generál Zahálka následující: „Rozcházíme-li se v bolesti nad ztrátou toho, co bylo naší láskou a naším životem, zůstává v nás nezlomná hrdost a čisté svědomí, že jsme byli věrnými a poctivými služebníky nového státu. A tu hrdost československého důstojníka ponese až do hrobu!“ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV.

¹¹⁰ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 14; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV.

3.2 Školy předcházející hranické akademii

Historie hranického školství sahá až do roku 1853, ve kterém zde byly 19. března systematizovány dvě vojenské školy habsburského mocnářství – Vševojskový vyšší výchovný ústav (K. k. Militär Ober-Erziehungshaus) a Výchovný ústav jezdeckta (Cavallerie-Schul-Escadron). Rozhodnutím, která vedla ke zřízení vojenských škol, předcházely události revolučních let 1848-1849, neboť poukázaly na zapojení některých nižších důstojníků do revolučních aktivit. Z tohoto důvodu se proto habsburská monarchie zaměřila na výchovu budoucích vojenských profesionálů, aby zamezila možným budoucím konfliktům. „Reforma měla vytvořit pružný systém vzdělávání budoucích vojáků z povolání, který by umožnil vhodné uplatnění také chlapcům z rodin vojáků nižších hodností, sirotkům válečných veteránů a synům válečných invalidů.“¹¹¹ Jako stabilizující prvek byl vybrán typ internátních škol, neboť se studenti museli často kvůli neustálým změnám vojenských působišť svých otců stěhovat, a tak byl narušen systém školní výuky i celého jejich vzdělávacího programu.¹¹² Působení těchto škol však záhy skončilo rokem 1858, neboť zde byla dislokována dělostřelecká akademie.¹¹³

Původní plány zřízení vojensko-výchovného centra habsburského mocnářství, které by vychovávalo mladou vojenskou elitu, byly již v době výstavby obou budov v důsledku revize rakouské vojenské doktríny změněny. Došlo ke zhoršení mezinárodně-politického postavení Rakousko-Uherska, což si vynutilo také určitá opatření vídeňských úřadů, směřujících ke zkvalitnění obranyschopnosti mocnářství. Centrem obrany na Moravě se měla stát Olomouc. Všechny jednotky a útvary nesloužící defenzivní činnosti byly z tohoto města postupně stěhovány do nových lokací – proto byla v roce 1858 dělostřelecká akademie přesunuta do Hranic. Kvůli této škole byla v letech 1860-1863 vystavěna střední budova spojující východní a západní trakt. O vysoké úrovni hranického školství svědčí i návštěva rakouského císaře Františka Josefa I. v listopadu 1863, při níž došlo k velkému faux pass, neboť jak se později napsalo v novinách *Moravská orlice*: „Vsedl do vozu a jel do města, kde na náměstí byla lidu síla, ale že žádný císaře Pána neznal, nebylo mu voláno *Sláva!*, lid pořád ještě čekal císaře a císař Pán byl již okolo nich podjel.“¹¹⁴ Prestiž hranického školství také podtrhuje návštěva pruského krále Viléma I. v roce 1864. Krize v Německém spolku nakonec vyústila ve válku. Třetího července 1866 se rakouská a pruská vojska střetla v bitvě

¹¹¹ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 9.

¹¹² POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 24.

¹¹³ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 3.

¹¹⁴ *Moravská orlice*. 18. listopadu 1863. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 29.; BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 11.

u Hradce Králové. Drtivá porážka rakousko-uherského vojska znamenala pro habsburské mocnářství vynucené spojenectví s Pruskem, jež mělo za následek sbližování nejen vojenských koncepcí, ale i armádního školství. Z tohoto důvodu byla dělostřelecká škola v roce 1869 přestěhována do centra říše – Vídně, aby mohla být pod přísnější kontrolou. Místo v komplexu hranických budov následně zaujala Vojenská technická škola, jejíž trvání v Hranicích bylo pouze krátkodobé a po pěti letech ji vystřídaly dvě prestižní rakouské střední školy, setrvávající zde až do roku 1914.¹¹⁵

Těmito vzdělávacími institucemi byly vojenská Reálka a vojenská Kadetka, jež se staly jedinými ústavy svého druhu v celé monarchii. Vojenské školství v habsburské monarchii se členilo do tří kategorií – na ústavy **střední**, **vyšší** a **vysoké**. Mezi léty 1867¹¹⁶ až 1874 byly jediným typem středních škol kadetky. V systému vzdělávání byla od roku 1874 nově zřizována *nižší* a *vyšší* vojenská reálná gymnázia připravující žáky na budoucí studium. Nižší reálky umožňovaly následnou edukaci na kadetkách a vyšší byly zaměřeny na přípravu absolventů na vojenských akademiích. Předpokladem pro studium kadetky bylo absolvování čtyř let gymnázia. Až teprve poté mohli být mladí 15letí uchazeči přijati. Styl 4letého studia kadetky v sobě spojoval výuku gymnaziálního studia s odbornou školou pro přípravu nižších důstojníků. Po úspěšném absolvování se z nejlepších žáků stávali poručíci, ostatní kadeti důstojnickými zástupci.¹¹⁷ Robert Musil, jenž od 1. září 1894 do 1. září 1897 studoval na vyšší vojenské reálce, popisuje ve své knize „Zmatky chovance Törlesse“ elitní vojenská zařízení následovně: „...zde se dostávalo vzdělání synům z nejlepších rodin v zemi, kteří z internátu odcházeli na vysoké školy, nebo nastupovali vojenskou či státní službu ve všech těchto případech, stejně jako ve styku s kruhy dobré společnosti, bylo zvláštním doporučením, že vyrostli v internátě v Hranicích.“¹¹⁸ Školy a internát se staly domovem příslušníků vysoké šlechty. Pouze členové habsburské dynastie byli vzděláváni externě a na vyšší reálné škole v Hranicích absolvovali pouze postupové nebo závěrečné zkoušky.¹¹⁹ Z významných návštěv nelze opomenout opětovně císaře Františka Josefa I., který navštívil

¹¹⁵ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 9–10.

¹¹⁶ Až do roku 1867 se taktéž žáci kadetek členili na dvě skupiny – Zvýhodňované **kadety císařské** (z rodin šlechticů, bohatých podnikatelů, bankéřů, byrokratů – honorace) a **plukovní**, pocházející z nižších společenských vrstev, kteří se svými výkony v průběhu vojenské služby vypracovali až na četaře (šikovatele). O kadetkách a kadetech podrobněji viz *Ottův slovník naučný*, s. 732-733, také viz BEDNÁŘ, Václav. *Jízdní kadetka v Hranicích. Hranický týden*. únor-březen, Hranice, 2010.

POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 25.; BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 10.

¹¹⁷ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 25.

¹¹⁸ MUSIL, Robert; CHARVÁT, Radovan. *Zmatky chovance Törlesse*. Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0136-2. s. 10.

¹¹⁹ Například v roce 1913 na ústavu maturoval synovec arcivévodě Bedřicha (vrchního velitele rakousko-uherské armády) a velkoknížata Lev Karel a Vilém František Josef. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 25.

ústavy hned dvakrát, a to v letech 1863 a 1880, Františka Ferdinanda d' Este roku 1907, následně japonského vojevůdce generála Maresuke Nogi (1911) a o rok později i arcivévodu Karla s manželkou Zitou.¹²⁰

Město Hranice z výskytu elitní jízdní kadetky a vojenské reálky, na kterých studovali synové šlechtických rodin i majetné honorace, velmi profitovalo.¹²¹ Toto období bylo charakterizováno bouřlivou konjunkturou tovární i řemeslné výroby, došlo k prudkému snížení nezaměstnanosti a rozvoji kulturního i společenského života. Každé pro ovšem s sebou nese vždy i jisté proti. Tím byl nárůst napětí mezi městem, profesory a studenty. Velitelský a pedagogický sbor byl převážně německého původu, čímž posléze doplnil řady městské honorace a německá menšina tak díky nerovnému volebnímu právu začala postupem času ovládat důležité statutární orgány města. Na počátku 1. světové války v září 1914 došlo k evakuaci elitních škol na rakouské území. Vyšší vojenská reálka se přesunula do Wiener Neustadt, jízdní kadetka pak do Mödlingu, a tím také předválečné školství v komplexu hranických budov dočasně skončilo.¹²²

V průběhu první světové války došlo na frontě na straně rakousko-uherské armády k masivním ztrátám, nemocnice tak kapacitně nestíhaly ošetřovat všechny raněné a bylo potřeba zabezpečit lékařskou péči vznikem dalších nemocnic. Z tohoto důvodu se po evakuaci vojenských škol do rakouského vnitrozemí začal hranický komplex kasáren využívat jako rezervní vojenská nemocnice. Nicméně její kapacita při značných ztrátách na frontě nepostačovala. Proto byl rozsáhlý park vojenských ústavů redukován kvůli nově postaveným dvaceti provizorním dřevěným barákům, jež hyzdily jinak krásně urbanizovanou hranickou zástavbu. K rychlejšímu přesunu raněných posloužila i nově, na jaře 1915 zřízená, železniční vlečka směřující od hranického viaduktu hlavní železniční tratě do akademie.¹²³ V témže roce se do Hranic, pro neuplatnění se v nových působištích, navrátila vyšší vojenská reálka i jízdní kadetka, ale v areálu i nadále zůstávala nemocnice. Z významných osob působících v hranickém zdravotnickém zařízení, je třeba zmínit známou filozofku Edith Steinovou,¹²⁴ která zde působila jako ošetřující zdravotní sestra. „Po skončení války se

---

¹²⁰ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 12; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 29; MAJER, BEDNÁŘ: *Vzpomínkový almanach...*, s. 6-7.

¹²¹ O prestiži těchto ústavů svědčí i fakt, že zde v roce 1899 současně studovalo 9 žáků, jejichž otcové byli vysoce postavenými generály a admirály rakousko-uherské armády. HUB: *Československá vojenská...*, s. 82.

¹²² POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 26.

¹²³ Železniční vlečka ovšem sloužila pouze do skončení války a samotné koleje pak byly zrušeny až v roce 1927. Velitelství 7. mechanizované brigády Hranice, osobní rozhovor s majorem ve výslužbě, historikem Radkem Litavcem dne 16. března 2017, v 9:46.

¹²⁴ Více k Edith Stein viz HLAVINKA, Pavel. *Dějiny filosofie jasně a stručně*. 1. Praha: TRITON, 2008. Fenomenologie a existencialismus. ISBN 978-80-7387-015-7. s. 233-234.

změnila [nemocnice] na karanténní tábor pro demobilizované vojáky různých bojišť války a dočasný zajatecký tábor, ve kterém bylo ještě v roce 1919 mezi 1600 až 2000 zajatců.“¹²⁵

3.3 Organizační struktura akademie

Hlavní činností Vojenské akademie v Hranicích byla příprava budoucích důstojníků (z povolání) pěchoty, dělostřelectva, letectva, jezdeckta, a od roku 1934 také ženijního a telegrafního vojska. Akademie měla právní subjektivitu, díky níž vystupovala jako samostatný právní subjekt, zároveň byla (hierarchicky) přímo podřízena ministerstvu národní obrany (náčelníkovi hlavního štábu – 5. oddělení) ve všech věcech kromě stavební a kmenové agendy, v níž podléhala přímo velitelskému sboru, pod jehož oblast spadala. Ve věcech posádkové, zpravodajské, zdravotnické, veterinářské, duchovní a hospodářské služby byla akademie podřízena velitelskému nebo diviznímu v závislosti na tom, do jaké oblasti patřila. Ve věcech ubytovacích však podléhala přímo ministru národní obrany.¹²⁶

Skládala se z **velitelství**, k němuž náležel velitel a pomocné orgány, **profesorského sboru a oddílů, setnin a oddělení zbraní** vojenské akademie.¹²⁷

Velitel tohoto ústavu byl brigádní generál¹²⁸ jmenovaný ministrem národní obrany na základě návrhu náčelníka hlavního štábu armády. Ve své funkci byl zodpovědný za výchovu, výcvik, kázeň a chod služby vojenské akademie ve všech sférách jejího působení a udržoval integritu ústavu vůči „vnějšímu“ světu. Jeho **pomocné orgány** se skládaly ze **zástupce velitele, pobočnicka, šéflékaře, šéfveterináře, zbrojního důstojníka, dále hospodářské správy, technické správy, správy knihovny a správy budov**. Velitel VA měl také pravomoc zúžit nebo rozšířit obor působnosti svého zástupce podle potřeby a okolností, avšak zůstával i nadále odpovědným za všechna odvětví služby.¹²⁹

Zástupcem velitele byl vždy jmenován¹³⁰ plukovník generálního štábu. Jeho hlavní náplní práce bylo zastupování velitele v jeho nepřítomnosti. Řídil veškerou edukační činnost, do které, podle rozkazů velitele VA, lze zařadit účast na výchově a výcviku studentů, zpracovávání podrobných vyučovacích rozvrhů, které byly následně schváleny velitelem a také regulace stanov profesorům, určení rozsahu jejich vyučovací látky podle učební osnovy. Byl zároveň i představeným profesorského sboru. Zástupce velitele VA vystupoval také jako

¹²⁵ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 12; HUB: *Československá vojenská...*, s. 82.

¹²⁶ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV. *Služební předpis Š-V-4: Vojenská akademie*. s. 7.

¹²⁷ Tamtéž, s. 8.

¹²⁸ Měl povinnosti a práva velitele divize. Tamtéž, čl. 6 odst. 2. s. 8.

¹²⁹ Tamtéž, s. 8.

¹³⁰ Taktéž ustanoven ministrem národní obrany na návrh náčelníka hlavního štábu armády. Tamtéž, čl. 8 věta 2. s. 8.

předseda hospodářské správy a správy budov. Ke složkám a orgánům přímo podřízeným zástupci velitele přímo v přenesené pravomoci měl práva a povinnosti velitele vojskového tělesa.¹³¹

Pobočníkem velitele akademie byl major konceptní služby ustanovený ministerstvem národní obrany. Představoval výkonný orgán velitele, kterému byl podřízen. Veškeré pravomoci pobočníka byly zaměřeny na administrativu podle předpisu A-II-1, za kterou byl také odpovědný. Předpisem Org.-XIX, § 29 byly stanoveny povinnosti v početní službě pobočníka velitele vojenské akademie.¹³²

Místo **šéflékaře** ústavu zastával plukovník zdravotnictva ustanovený opět ministerstvem národní obrany. Pozice šéflékaře opravňovala tohoto plukovníka k výkonu vedoucího a výkonného orgánu zdravotnické služby a zároveň vykonával šéflékař funkci velitele oddílu ve svazu nad personálem, který vykonával v nemocnici ošetrovatelskou službu a zároveň i nad osobami v nemocnici hospitalizovanými (ošetřovanými). V celém meziválečném období zastávali místo šéflékaře pouze dva lékaři, a to MUDr. Cyriak Hlavička a MUDr. Bedřich Šmelcer. Tato pozice také obnášela výkon mimořádného profesora zdravotní vědy. Zubní lékař byl správcem zubního ambulatoria a pomocníkem šéflékaře, kterého v jeho nepřítomnosti zastupoval.¹³³

Šéfveterinář, jakožto mimořádný profesor hipologie, pečoval o zdravotní stav všech zvířat (především koní) a řídil podkovářskou službu vojenské akademie. Do své funkce byl ustanoven ministerstvem národní obrany a tuto pozici mohl vykonávat pouze vyšší důstojník – veterinář.¹³⁴

Ministerstvo národní obrany také ustanovilo **zbrojního důstojníka**. Tuto pozici však na rozdíl od ostatních mohl zastávat důstojník správní zbrojní služby nižší hodnosti. Byl podřízen zástupci velitele akademie skrze velitele dělostřeleckého oddílu VA.¹³⁵

Na akademii působil také ministerstvem národní obrany jmenovaný **hospodář** vojenské akademie. Tuto funkci vykonával vždy vyšší důstojník hospodářské služby.¹³⁶

Správa knihovny byla složena ze čtyř důstojníků – jednoho důstojníka generálního štábu armády, dvou důstojníků různých zbraní (tyto důstojníky jmenoval do funkce velitel akademie) a profesora vojenského vychovatelství a vyučování, jímž byl vyšší důstojník

---

¹³¹ Tamtéž, s. 8.

¹³² VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV. *Služební předpis Š-V-4: Vojenská akademie*. s. 9.

¹³³ Zubní lékař byl šéflékaři přímo podřízen. Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

konceptní služby pro vyšší úkony. Předsedou správy knihovny byl pověřen velitelem VA jeden z výše jmenovaných důstojníků. Oproti vyšším důstojníkům se správcem knihovny stával důstojník konceptní služby nižší hodnosti. Skrze předsedu správy knihovny byl podřízen zástupci velitele vojenské akademie.¹³⁷

Hospodářské správě vojenské akademie byl příslušným velitelstvím sboru přidělen rotmistr stavební služby vykonávající **správu budov**.¹³⁸

3.3.1 Profesorský sbor

V celém meziválečném období se na akademii vystříдалo mnoho vyučujících (do roku 1930 jich bylo téměř 170). Profesorský sbor ústavu byl složen z velitelů (jejichž podřízenými byli studenti), profesorů¹³⁹ a cvičitelů. Všichni tito funkcionáři byli do svých funkcí pokaždé dosazováni ministerstvem národní obrany, nicméně příslušné rezortní oddělení bylo přiděleno až po dohodě s 5. oddělením hlavního štábu armády. Před výkonem funkce nového velitele, profesora či cvičitele běžela vždy zkušební doba k zapracování, po jejíž dobu byli nově příchozí vedeni jako trvale přidělení. Byli ustanovováni nejméně půl roku a nanejvýš rok¹⁴⁰ před nástupem a zahájením výkonu jejich funkce v této vzdělávací instituci.¹⁴¹

3.3.2 Velitelé akademie

Počátky velení na vojenské akademii byly výrazně spjaty s FVM, což významně dokládá i skutečnost, že funkci prvních čtyř velitelů zastávali příslušníci francouzské armády. V celém meziválečném období se v čele této instituce vystříдалo sedm velitelů – 4 francouzští a 3 čeští (plk. Louis Jules Frédéric Kieffer, gen. Rémi Alphonse Chabord, plk. Pascal Marie Léon Pierre Castella, plk. Pierre Marie Forlot, Plk. Vratislav Pech, Plk. František Hněvkovský

---

¹³⁷ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV. *Služební předpis Š-V-4: Vojenská akademie*. s. 9-10.

¹³⁸ Tamtéž, s. 10.

¹³⁹ **Řádnými profesory** byli důstojníci generálního štábu a důstojníci zbraní nebo služeb. **Profesory mimořádnými** (popřípadě cvičiteli) mohli být pouze důstojníci gšt., zbraní nebo služeb z předepsaných anebo z přidělených počtů vojenské akademie (vojenského leteckého nebo ženijního učiliště) nebo důstojníci ženijních útvarů, popřípadě také civilní osoby, které však musely být vojenskou správou zvláště honorovány. Velitel vojenské akademie proto musel každý rok sepisovat (s konsenzem MNO) s těmito civilními osobami smlouvu na dobu určitou – vždy na jeden rok. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV. *Služební předpis Š-V-4: Vojenská akademie*. čl. 18. s. 10.

¹⁴⁰ Důstojníci generálního štábu a zbraní byli ustanovováni na dobu nanejvýš 6 let. Tamtéž, čl. 21. s. 11.

¹⁴¹ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV.

a Plk. Otakar Zahálka). Velitel této akademie zastával velící funkci, exekutivní funkci, reprezentativní funkci a vydával také interní akty.

Gen. Louis Jules Frédéric Kieffer (*31. 12. 1872, Clichy - †1. 10. 1950, Saint-Paul-Trois-Châteaux) již od mládí sloužil v armádě, vystudoval vojenské školy, vyznamenal se v bojích první světové války a od května 1919 byl zařazen do FVM. V čele vojenské akademie stál od jejího počátku do 31. července 1920, kdy jej v čele této instituce vystřídal generál Chabord. Poté vedl válečná tažení v Maroku. Roku 1934 byl penzionován a zamřel 1. října 1950.¹⁴²

Gen. Rémi Alphonse Chabord (*22. 1. 1867, Limoges - †31. 1. 1941, Pau), absolvent pařížské Válečné školy (1899), voják z povolání,¹⁴³ převzal velení hranické akademie dne 1. srpna 1920. V jejím čele pobyl necelý rok do 1. dubna 1921. Poté byl velitelem okupačních jednotek v Porýní a v roce 1929 byl penzionován.¹⁴⁴

Gen. Pascal Marie Léon Pierre Castella (*3. 2. 1873, Marseille – †17. 2. 1963, Paříž) velel hranické akademii dočasně – a to pouze tři měsíce od 2. dubna 1921 do 3. července 1921. Roku 1922 mu byla propůjčena hodnost československého generála a stal se velitelem Zemského vojenského velitelství na Podkarpatské Rusi. Penzionován byl v roce 1933.¹⁴⁵

Nejdéle sloužícím francouzským vyšším důstojníkem na hranické akademii byl **Plk. Pierre Marie Forlot** (*13. 12. 1869, Gourin – †2. 9. 1928). Na tamějším ústavu zastával funkci velitele od 4. července 1921 do 31. května 1923. V letech 1924–1926 vyučoval v pozici profesora na Akademii generálního štábu Polské republiky. Penzionován v roce 1926. Titulní strana osobního spisu plukovníka Forlota je součástí příloh pod číslem 1.¹⁴⁶

Plk. Vratislav Pech (*27. ledna 1874, Hrubý Rohozec u Turnova - †1964) byl prvním československým velitelem hranické akademie. Do konce 1. světové války zastával různé funkce u rakousko-uherské armády, poté se výrazně podílel na vzniku organizační struktury Československé armády. Za své mnoholeté pedagogické a organizační zkušenosti byl dne 1. června 1923 jmenován velitelem VA v Hranicích, které velel do 13. září 1926,

---

¹⁴² Francouzský vojenský historický ústav, Vincennes, Paříž, Francie, fond osobních spisů, osobní složka generála Kieffera, označení 13Yd808, R23F226; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev,...*, s. 95; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 330-331.

¹⁴³ Vyznamenal se v bitvě u Verdunu. Francouzský vojenský historický ústav, Vincennes, Paříž, Francie, fond osobních spisů, osobní složka generála Chaborda, označení 9Yd797; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev,...*, s. 95.

¹⁴⁴ Tamtéž; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 290.

¹⁴⁵ Francouzský vojenský historický ústav, Vincennes, Paříž, Francie, fond osobních spisů, osobní složka generála Castella; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev,...*, s. 95; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 76.

¹⁴⁶ Francouzský vojenský historický ústav, Vincennes, Paříž, Francie, fond osobních spisů, osobní složka plukovníka Forlota, označení IIFY8633; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev,...*, s. 95; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 217-218.

kdy jej vystřídal plukovník Hněvkovský.¹⁴⁷ V průběhu téměř tří let stoupla pod jeho vedením prestiž akademie, a to nejen uvnitř samotné armády, ale i v občanské společnosti. Do výslužby odcházel jako brigádní generál.¹⁴⁸

Dlouhých osm let zastával funkci velitele **Plk. František Hněvkovský** (*15. listopadu 1887, Praha - †6. 5. 1960). Vystudovaný právník Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze,¹⁴⁹ za první války bojující v československých legiích a po válce pracovník MNO, nastoupil do funkce velitele dne 14. září 1926. Za období jeho úřadování došlo k největšímu rozkvětu akademie a definitivnímu ustanovení učební osnovy v rámci československého vojenského školství.¹⁵⁰ Dne 1. května 1928 byl povýšen na brigádního generála. V únoru roku 1934 byl v čele akademie vystřídán Otakarem Zahálkou a převzal velení 14. pěší brigády. Po druhé světové válce odmítl činnou službu v armádě a věnoval se poradenství.¹⁵¹

Na Františka Hněvkovského později vzpomínal prezident Ludvík Svoboda v knize „Cestami života I.“ následovně: „Hněvkovský byl sice zkušený válečník ze srbských legií, ale jinak pedant prodchnutý utkvělou ideou, že systém vyučování v akademii dospěl k vrcholu dokonalosti a cokoli nového by mohlo nanejvýš, jak s oblibou pronášel, porušit chod, klid a pravidelnost.“¹⁵²

Plk. Otakar Zahálka (*30. září 1891, Brajnerov – †21. června 1942, Brno) byl bezpochyby jednou z nejvýznamnějších osobností hranické akademie. Původem učitel byl 18. března 1915 v hodnosti kadeta aspiranta jako velitel čety převelen do Karpat na ruskou frontu. Zde také o 12 dní později (30. března 1915) u Svidníku demonstrativně přeběhl do ruského zajetí na protest proti vojenské službě v armádě monarchie. V zajetí také vstoupil do československých legií, s nimiž absolvoval přejezd Transsibiřskou magistrálou. Do nově vzniklé republiky se vrátil v hodnosti kapitána ruských legií až v dubnu 1920 „jižní cestou“ kolem Japonska a břehů Indie. Následující roky byly ve znamení jeho karierního postupu, studia III. kurzu školy gšt. v Praze, válečné školy v Praze a velitelských funkcí různých jednotek v armádě. Nejvýznamnější úkol mu byl svěřen 28. února 1934,

---

¹⁴⁷ VÚA Praha, archiv kvalifikačních listin, kopie dat k části I. kvalifikační listiny Vratislava Pecha; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 96.

¹⁴⁸ MAJER, Petr; DIVIŠ, Václav (ed). *Sborník k 70. výročí vojenské akademie v Hranicích*. Hranice: Federální ministerstvo obrany 28 v Hranicích, 1990. s. 18; VÚA Praha, archiv kvalifikačních listin, vojenský osobní spis brigádního generála Vratislava Pecha.

¹⁴⁹ Pracoval původně jako úředník berního úřadu. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 96.

¹⁵⁰ MAJER, DIVIŠ: *Sborník...*, s. 18.

¹⁵¹ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 96; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 250; ZAO - SOKA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 214, 309.

¹⁵² SVOBODA, Ludvík. *Cestami života I*. Praha: Orego, 1996. ISBN 80-902-1075-9. s. 14-15.

odkdy vykonával¹⁵³ plukovník Zahálka, a to až do likvidace čs. branné moci, funkci *velitele Vojenské akademie v Hranicích*. Oficiálně jím byl ustanoven až 31. července téhož roku a velení převzal po svém předchůdci generálu Františku Hněvkovském. Tato funkce s sebou nesla i milou povinnost, již bylo 1. ledna 1935 povýšení do generálské hodnosti na brigádního generála. Za dobu výkonu jeho úřadu absolvovalo akademii celkem pět ročníků, celkem 2805 mladých poručíků¹⁵⁴ všech druhů zbraní, o významu mnohých z nich lze jen stěží pochybovat. Zapojili se nejen v domácím odboji, ale také na všech frontách 2. světové války, kde nejenom bojovali za svou vlast, ale věrní přísaze československému státu hlavně přinášeli oběti nejcennější – své vlastní životy. Bezpochyby se dá říci, že na formování jejich osobnosti má zásluhu i zde zmíněný Otakar Zahálka. Poslední vyřazení absolventů proběhlo v Hranicích 14. srpna 1938.¹⁵⁵ V období protektorátu se generál Zahálka ihned zapojil do organizace Obrany národa. V této době působil jako vychovatel koleje zlínských průmyslových a středních škol,¹⁵⁶ poté jako úředník Baťových závodů.¹⁵⁷ V ilegality pak od roku 1940 jako velitel Obrany národa Morava západ (od roku 1941 celé Moravy). Počátkem května 1942 dostal Otakar Zahálka pozvánku k výslechu na brněnskou úřadovnu gestapa. Zde byl poté ihned zatčen a dále v květnu stanným soudem odsouzen k trestu smrti. Jeho poprava se uskutečnila dne 21. června 1942 na dvoře Kounicových kolejí v Brně. Tato smutná skutečnost v životě významného generála československé armády první republiky byla již následující den vyjádřena pouhými úředními formuláři nazvanými „Záznam o propuštění“ a „Konečné vyúčtování“¹⁵⁸ jeho tehdejšího zaměstnavatele firmy Baťa a.s., na kterých podpis generála Zahálky jako odcházejícího již chybí...¹⁵⁹

---

¹⁵³ Tuto funkci nezastával pouze v období mobilizace v roce 1938. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 97.

¹⁵⁴ V knize Petra Majera *Vojenská akademie Hranice 1920-1990* je na straně 32 uváděn údaj 2062 absolventů VA za dobu působení velitele Otakara Zahálky, což ale nekoresponduje s Osobními věstníky MNO, obsahujícími údaje s počty vyřazených absolventů v jednotlivých letech. Pro tyto údaje viz níže strany 75-76. MAJER, Petr. *Vojenská akademie Hranice 1920-1990*. s. 32.

¹⁵⁵ STEHLÍK, Eduard; LACH, Ivan. *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 2000. ISBN 80-86011-12-7. s. 215; FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 724.

¹⁵⁶ Posudek na jeho osobu při práci s mládeží se vyskytuje v přílohách pod číslem 2.4.

¹⁵⁷ Dopis adresovaný generálu Zahálkovi, potvrzující jeho přijetí do zaměstnání u firmy Baťa a.s., je součástí příloh pod číslem 2.3.

¹⁵⁸ Oba formuláře jsou součástí příloh pod číslem 2.1 a 2.2.

¹⁵⁹ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 97; STEHLÍK, LACH: *Vlast a čest...*, s. 214-215; STRAKA: *Československá armáda...*, s. 107; Moravský zemský archiv v Brně, pracoviště Zlín, fond Baťa a.s. Zlín, $\frac{II}{2}$, ev. číslo 1028, inv. č. 15, číslo karty 103; Moravský zemský archiv v Brně, pracoviště Zlín, fond Baťa a.s. Zlín, II, ev. číslo 1302, inv. č. 12, fol. 5; ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 311.

4 Studium a systém výuky

Studium na hranické akademii bylo prestižní záležitostí. Studenti tak byli jako příslušníci branné moci vydržováni státem,¹⁶⁰ měli nárok na úplné zaopatrění, a proto bylo jejich studium bezplatné. Tyto benefity vyvažovala povinnost činné služby na dobu 6 let. Navíc dostávali denní plat 4 koruny československé. Výuka v novém akademickém roce začínala (až na výjimky¹⁶¹) od 1. října, přihlášky o studium tak musel uchazeč zaslat MNO nejpozději do 31. července daného roku. Přijímací řízení, stejně jako slavnostní vyřazení absolventů, bývalo oznamováno i v Důstojnických listech.¹⁶² Přestože byla délka studia stanovena na dva roky, trávili kadeti část studia na vojenských učilištích jednotlivých druhů vojsk, ke kterým byli zařazeni. Výuka byla tedy jak teoretická, tak i praktická. V případě nesplnění studijních povinností umožňovaly předpisy studentovi opakování daného ročníku, avšak celková délka studia na akademii nemohla přesáhnout tři roky. Vzhledem ke geopolitické situaci, vzestupu nacismu v Německu a z toho pramenícího ohrožení republiky bylo studium v roce 1937 zkráceno na jeden rok.¹⁶³

Prestiž akademie se odrážela i v požadavcích kladených na studenty. Byla u nich vyžadována „přesná a bezpodmínečná kázeň, vzorné vojenské vystupování, vytrvalost a píle při studiu.“¹⁶⁴ Kázeňsky tak za své chování mohli být studenti odměněni nebo trestáni.¹⁶⁵ Odměny mohly být udělovány dvě – pochvala a pochvalné uznání velitele.¹⁶⁶

Průměrné národnostní složení studentů (podle dat z let 1920-1930) bylo následující: 93,10% Češi, 4,40% Slováci, 2,10% Němci a zbytek po 0,20% tvořili Rusíni a Maďaři.¹⁶⁷ Štábní kapitán Josef Hirsch ve svém článku „Jen pět akademiků“ v Důstojnických listech v roce 1929 uvádí jednotlivé národnostní zastoupení názorně: „Na 3-4 Čechy přijde 1 Slovák, 1^{1/2} Němce a jeden příslušník jiných národností (Rusín, Polák, Maďar anebo Žid).“¹⁶⁸

---

¹⁶⁰ Podle čl. 68 služebního předpisu MNO Š-V-4.

¹⁶¹ Tou byl příkladem rok 1934, v němž začínala výuka dnem 1. září, což se posléze ukázalo jako nevhodné vzhledem k termínu nástupu nováčků do armády až 1. října, a tak byl od následujícího roku 1935 opět stanoven den zahájení výuky akademie od 1. října. ZAO – SokA Přerov, kronika města Hranice, 2. díl, 1935-1937, inv. č. 136, s. 47.

¹⁶² Příkladem takového oznámení viz Zápis do vojenské akademie v Hranicích v. r. 1922. *Důstojnické listy*. 1922, roč. 2, č. 24, s. 6-7.

¹⁶³ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 26; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV; Zápis do vojenské akademie v Hranicích v. r. 1922. *Důstojnické listy*. 1922, roč. 2, č. 24, s. 6.

¹⁶⁴ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 25.

¹⁶⁵ K trestání viz níže v kapitole 4.5.

¹⁶⁶ Za příkladnost a bezúhonné chování, vynikající a vytrvalou píli, vytrvalost, svědomitost, spolehlivost atd. MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 25.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 26; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV.

¹⁶⁸ HIRSCH, Josef. Jen pět akademiků. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, č. 27, s. 1.

Studium na této instituci pak bylo vzhledem k událostem roku 1939 k 31. březnu téhož roku fakticky zrušeno.¹⁶⁹

K **systému výuky** je důležité poznamenat, že vznikem Československa došlo v oblasti vojenského vzdělávání k jeho diskontinuitě. Prvorepublikový systém výuky a přednášek se pochopitelně lišil od dosavadního rakousko-uherského konceptu, neboť byl založen na zcela jiné doktríně a jeho záměrem bylo nejenom vychovávat vzdělané a na národ hrdé důstojníky, ale i budovat společnost na demokratických zásadách. Prvorepubliková demokratická výchova příslušníků armády se po změně režimu v roce 1948 neslučovala s novou vojenskou politikou založenou na zcela nových principech, a proto byla v jejich duchu posléze plně nahrazena, což se odrazilo i v nové přísaze. Dosavadní prvorepubliková přísaha vojáků Československé armády, jejímž autorem byl legionář Rudolf Medek, platila do 1. října 1950 a měla následující podobu: „*Přisaháme při všem, co je nám svato, a v plné shodě se svým svědomím, že budeme poslušni presidenta a vlády republiky Československé a všech svých velitelů, presidentem a vládou ustanovených; přísaháme, že budeme bez odmluvy plniti jejich nařízení vždy a všude, i v nebezpečí, bez váhání i odporu, že svých vojsk neopustíme, ale i životy své ochotně dáme na ochranu vlasti a za její svobodu; Přisaháme, že budeme druha milovati, k sobě věrně státi, v nebezpečí se neopouštěti, ale až do konce se brániti, jak nám káže mužná čest a svědomí povinností občanských.*“¹⁷⁰

4.1 Příjímání řízení

Původní **podmínky** k přijetí na akademii v době jejího vzniku oznamoval Věstník MNO část 29 ze dne 5. června 1920. Podle požadavků k přijetí ke studiu tak původně mohli studovat na VA absolventi středních škol v užším¹⁷¹ i širším smyslu,¹⁷² bývalí studenti středních škol, kteří svá studia nedokončili a také poddůstojníci Československé armády. Absolventi středních škol byli přijímáni bez přijímací zkoušky pouze na základě předložených vysvědčení,¹⁷³ ostatní ale museli absolvovat přijímací řízení, které se skládalo ze zkoušek – z československého

¹⁶⁹ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 26; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV.

¹⁷⁰ 15 let francouzské vojenské mise v Československu. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 6, s. 1; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 88, 91-92; MAJER, BEDNÁŘ: *Vzpomínkový almanach...*, s. 3.

¹⁷¹ Absolventi gymnázií, reálných gymnázií, reformních reálných gymnázií, reálek a učitelských ústavů. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 133.

¹⁷² Absolventi vyšších odborných škol, obchodních akademií, vyšších škol průmyslových, středních škol lesnických a hospodářských a škol uvedených v příloze VII. k § 84 branného předpisu z roku 1912. Tamtéž.

¹⁷³ Důvod určitého upřednostnění absolventů středních škol od ostatních uchazečů lze spatřovat ve snaze vybudovat vzdělanou armádu, tudíž byli absolventi středních škol přijímáni bez zkoušek. HUB: *Československá vojenská...*, s. 85.

jazyka a literatury, české historie a novodobých dějin počínaje VFR, všeobecného zeměpisu a geologie, matematiky a geometrie, fyziky a základů organické a anorganické chemie.¹⁷⁴

Podmínky k přijetí na akademii byly tyto: věk 17–25 let, ukončené středoškolské vzdělání s maturitou, rodinný stav svobodný, tělesně a duševně schopný, morální zachovalost a bezúhonnost. Přednost měli ti, kteří alespoň jeden rok sloužili v armádě. „Dále byli do akademie přijímáni děsloužící poddůstojníci a rotmistři, kteří působili nejméně dva roky v branné moci a dosahovali výborného hodnocení.“¹⁷⁵ Tito však museli složit přijímací testy v rozsahu maturity, které byly ústní a komisionální.¹⁷⁶

Postupem času se ale ukázalo, že absolventi středních škol mají po zkrácené prezenční službě problém etablovat se ve vojenském prostředí, což způsobovalo jejich kázeňské problémy. Od školního roku 1926/1927 tak byla stanovena podmínka přijetí do akademie ukončením prezenční služby.¹⁷⁷

Od roku 1934 pak přijímací řízení upravoval *Služební předpis Š-V-4*, jenž podmínky zpřísnil – studenty akademie se podle čl. 82 mohli stát jen vojáci zbraní, a to absolventi škol na důstojníky v záloze bez ohledu na vojenskou hodnost a na branný poměr, kteří měli ve škole celkový prospěch alespoň dobrý (nesměli překročit 24. rok), rotmistři z povolání (nesměli překročit 30. rok) a déle sloužící (nesměli překročit 26. rok věku), byli-li svobodní, bezúhonní, mravně zachovalí, spolehliví, vyhovovali-li povahou, fyzickou způsobilostí, vlastnostmi a chováním požadavkům kladeným na nastávajícího důstojníka z povolání a byli-li státními občany Československé republiky.¹⁷⁸

Vyhovoval-li žadatel podmínkám k přijetí, obdržel o tom oznámení od Ministerstva národní obrany ČSR a byl povinen se poté podrobit dobrovolnému odvodu na nejbližším okresním doplňovacím velitelství, pokud již nebyl jako voják odveden.¹⁷⁹

---

¹⁷⁴ Tamtéž; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 56.

¹⁷⁵ FIDLER, SLUKA: *Encyklopedie branné moci...*, s. 691.

¹⁷⁶ Tamtéž; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 56.

¹⁷⁷ HUB: *Československá vojenská...*, s. 88.

¹⁷⁸ MNO. *Služební předpis Š-V-4*, s. 23.

¹⁷⁹ *Zápis do vojenské akademie...*, s. 6.

4.2 Vyučované předměty a zkoušení

Vyučované předměty byly velmi rozmanité. V průběhu let se jejich počet neustále zvyšoval. Zatímco v roce 1921 bylo povinných předmětů 25 a 4 předměty volitelné (jazyky), ve školních letech 1933-1935 jich měl každý student 31. Dohromady bylo v roce 1935 vyučováno 46 předmětů. Hlavními vyučovanými předměty byly: taktika, organizace vojska, střelba, vojenský zeměpis, topografie, válečné dějiny, nauka o terénu, jeho zobrazování a vyměřování, nauka o zbraních, zákopnictví, jazyky (československý jazyk, němčina), matematika, deskriptivní geometrie, fyzika, mechanika, balistika, zbraně, výzbroj a materiál, materiál dělostřelectva, tělesná výchova a vojenský výcvik.¹⁸⁰ Volitelnými předměty pak byly jazyky: polský, ruský, francouzský a maďarský. Mezi později přidané předměty patřily: jízda na koni, vojenská administrativa a korespondence, chemická technologie, hipologie, vojenské vychovatelství, psychologie, nauka o plynech, schopnosti k velení atd. Velmi důležitou byla i výuka služebních předpisů. Teoretická příprava se konala v učebnách ústavu, praktická pak na hřišti, cvičišti „Skalka,“ přímo v terénu nebo na jednotlivých učilištích. Zajímavostí jsou také povinné lekce tance v rámci společenského chování, které se konaly v Zrcadlovém sále či zásady stolování.¹⁸¹

Jako na každé jiné škole, tak i na hranické Vojenské akademii, byli studenti zkoušeni z nově nabytých vědomostí a schopností. Výsledky studia byly zjišťovány prostou klasifikací a závěrečnými zkouškami, které se konaly na konci každého školního roku – ty byly buď ústní, písemné nebo praktické.¹⁸² Rozsah tohoto zkoušení upravovala učební osnova. K provedení závěrečných zkoušek určil velitel akademie zkušební komisi, jíž sám předsedal, a která se skládala z profesorů (cvičitelů) jednotlivých předmětů jako zkoušejících a z přisedících, jimiž byli velitelé oddílů, setnin, popřípadě profesori (cvičitelé) znalí zkoušené látky¹⁸³

---

¹⁸⁰ Dalšími předměty byly: zásobovací služba, mechanické technologie, stavovská a osvětová výchova, šerm, státní věda národního hospodářství a nauka o právu. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, inv. č. 1-109b; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 56.

¹⁸¹ Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích; osobní rozhovor s majorem ve výslužbě, historikem Radkem Litavcem dne 16. března 2017; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV; MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 25, 42.

¹⁸² Vypracovaná písemná práce z taktiky studenta Josefa Mrňavého ze dne 30. června 1930 je včetně zadání součástí příloh č. 4. Josef Mrňavý byl hodnocen známkou 5 (v dnešní klasifikaci známkou 1) s ústním hodnocením: „Rozumná práce – soustavná a logická úvaha – a její výsledek zhodnoceny pro potřebu vel. praporu! Pozorněji číst námět.“ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 146.

¹⁸³ Na jedno takové zkoušení vzpomíná prezident Svoboda následovně: „Jeden z chlapců zanedbal tenkrát trochu můj předmět (uznávám, že to není předmět snadný) a měl oprávněnou obavu, zda u zkoušky projde. Ptal se mě proto, celý nervózní, jestli v komisi, která přijela z Prahy, sedí někdo, kdo umí maďarsky. Mládenec jinak velmi milý a šikovný. Abych ho upokojil, pohovořil jsem s pány komisaři a zjistil, že maďarsky z nich neumí nikdo. Zjevně se mu ulevilo. Byl jsem nyní sám zvědav, jak zkouška dopadne. Dostal jako zkušební úkol maďarsky popsat pušku. Suverénně uchopil zbraň a s klidem, bez sebemenšího zaváhání ukazoval hbitě na jednotlivé její části, a přitom k mému úžasu plynule odříkával zásady útoku pěšího družstva. Jediné, čemu se naučil

či důstojníci vyslaní MNO. Tato komise se dále dělila na podkomise podle předmětů (skupin příbuzných předmětů). Pokud byl student v rámci písemné nebo ústní práce hodnocen známkou nedostatečnou, podrobil se na konci zkoušek ještě jedné dodatečné zkoušce před zvláštní komisí za přítomnosti velitele akademie. Pokud i přesto byl student hodnocen jako nedostatečný, vykonal opravnou zkoušku v den zahájení nového školního roku.¹⁸⁴ V případě, že student při závěrečném zkoušení projevil naprostou neznalost dané látky zaviněnou nedostatkem péle a svědomitosti, nebyla mu opravná zkouška povolena. Posuzování těchto zkoušek bylo prováděno bodovým ohodnocením¹⁸⁵ a výsledná známka tak byla stanovena dosaženým počtem bodů. „Výtečným“ prospěchem byl hodnocen student, který u pěchoty dosáhl nejméně celkem 456 bodů a u dělostřelectva alespoň celkem 525 bodů.¹⁸⁶

Mimo to byl každý student hodnocen svým vlastním velitelem jednotky. V tomto hodnocení velitel posuzoval jak kladné, tak záporné vlastnosti, intelekt, rozvahu, schopnost začlenit se do kolektivu, svědomitost, píli aj. Příkladem takového hodnocení může být posudek Přemysla Foršta, studenta druhého ročníku akademického roku 1921/1922: „Se svou povrchností svádí tuhé boje. – Velmi inteligentní – Před šikem nerozhodný, schopnost instruktorská začíná se rozvíjeti.“¹⁸⁷

V porovnání s dnešní dobou bylo známkování v rámci hodnocení zcela opačné => známka 5 byla považována za známku výbornou, 4 za chvalitebnou, 3 zůstala dodnes dobrou, 2 byla známkou dostatečnou a při známce 1 musel student látku opakovat.¹⁸⁸

---

nazpaměť. Za ten nápad si myslím zasloužil, že jsem ho neprozradil.“ Jednalo se o generálporučíka Františka Fajtla. SVOBODA: *Cestami života I.*, s. 15.

¹⁸⁴ Studentům, kteří nesložili jakoukoli dílčí zkoušku, snížil velitel denní plat ze 4 Kčs na 1,5 Kčs do doby, než z dané zkoušky složili reparát. HUB: *Československá vojenská...*, s. 89.

¹⁸⁵ Do něhož byly započítávány jak tzv. hodnoty osobní (upravenost, vystupování a chování), tak i hodnoty vojenské (schopnost velet a dosáhnout splnění rozkazů), viz níže. Tamtéž, s. 88.

¹⁸⁶ MNO. *Služební předpis Š-V-4, Kupon 10*, s. 35-36; HŮLKA: *Almanach...*, s. 40; HUB: *Československá vojenská...*, s. 88.

¹⁸⁷ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, kniha A, inv. číslo 13.

¹⁸⁸ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV.

4.3 Přednášky

Přednášky byly zpočátku vedeny formou přednesu vyučujícího a pořizování zápisů studenty, neboť žádné učebnice ani skripta k dispozici nebyly. Až v období rozkvětu akademie (v průběhu třicátých let) byly vyučované látky vydávány formou tištěných skript. Tak se dochovaly i do dnešní doby a lze je nalézt ve fondu Vojenského ústředního archivu v Praze.¹⁸⁹

Taktika byla jedním z hlavních vyučovaných předmětů na akademii. Jak je uvedeno v předmluvě, taktika studuje způsoby, jakými mohou jednotlivé složky armády kooperovat v rámci svěřených úkolů a vybrat tak způsob řešení, který v daných podmínkách vyhovuje nejlépe. Ke splnění těchto úkolů byla proto nezbytně nutná jednotná interpretace zadaného úkolu důstojníky všech zbraní (jednotek) armády, založená na jednotné vojenské doktríně. Tu představoval všeobecně platný Polní řád a ostatní předpisy pro zbraně i služby pojednávající o jejich užití a činnosti v poli. Přednášky z taktiky tak byly velmi rozsáhlé a obsahovaly například charakteristiku jednotlivých složek armády, taktické zásady (převaha mravních hodnot aj.), rozkazy, operace mimo boj (přesuny, ubytování), překvapení nepřítele a zprávy o něm, zajištění při pochodu (vstříc nepříteli, ústupovém pochodu a proti nepřátelskému letectvu), boj, jeho charakteristiku a druhy (útočný a obranný), tak i noční operace, boje v lesích, horách, obcích, s tanky, přechody vodních toků, ostrahu a kryt.¹⁹⁰

Přednášky z polní služby **dělostřelectva** sestavil vlastním nákladem v roce 1932 štábní kapitán Rudolf Chudý.¹⁹¹ Předmětem těchto přednášek bylo pojednání o činnosti všech orgánů baterie a pomocných orgánů velitele oddílu při řešení svěřených úkolů ve všech fázích boje. Na jejich základě dokázali studenti pochopit koordinaci dělostřelectva s pěchotou, bez které nesmí být dělostřelectvo užito samostatně. První část přednášek byla zaměřena na základní zásady nezbytné pro pochopení bojové činnosti. Dalšími přednáškami byla rozprava o charakteristice zbraní a vlastnostech dělostřelecké palby (o mohutnosti, donosnosti a úhlové pohyblivosti), dále o účinnosti, rychlosti a s ní spojené přesnosti, o rozdělení a organizaci dělostřelectva tak, aby bojová činnost byla zcela souladná, také o přípravě k boji, zajištění terénu aj. Vše bylo doplněno názornými kresbami a matematickými příklady. V probírané látce byla pochopitelně zahrnuta i výuka služebních předpisů.¹⁹²

---

¹⁸⁹ Učebnice jsou k nalezení ve Vojenském ústředním archivu v Praze, fondu Vojenské akademie, kartonu XV, pod inventárním čísly 143-145.

¹⁹⁰ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 144.

¹⁹¹ Titulní strana skript přednášek z polní služby dělostřelectva kapitána Rudolfa Chudého je pod číslem 3 součástí příloh.

¹⁹² Tamtéž, inv. č. 143.

Telegrafní přístroje sloužily v této době ke komunikaci mezi jednotkami. Pojednání o nich sestavil v roce 1937 nadporučík telegrafistů Jan Křižanovský. Pro pochopení dané látky byla vyžadována znalost základů elektrotechniky, konstrukce a vlastností některých pomocných přístrojů, článků a baterií. Výklad byl prováděn podle přístrojů, podložen modely a fotografiemi. První přednáška se zaměřovala na vývoj telegrafů a historii vojenského dorozumívání od starých Řeků, Římanů a Peršanů až do období první republiky, další pak na jednotlivé přístroje (Morseho, Hughes, Baudot, duplex aj.) včetně jejich rozboru, vad a seřízení. Studenti tak byli schopni rozpoznat tyto přístroje, ovládat je, komunikovat skrze ně a také případně provést servis nebo odstranit vadu.¹⁹³

4.4 Soutěže a závody

Studenti měli při svém studiu širokou škálu možností, jak otestovat své nově nabyté znalosti a získané zkušenosti v praxi a poměřit své síly s ostatními. Tu představovaly branné závody v nejrůznějších disciplínách, kterými byly například šerm šavlí,¹⁹⁴ desetiboj, vojenský pětiboj, cvičení na náradí, terénní jízda či skoky na koni, dále ve střelbě¹⁹⁵ z pistole, pušky, lehkého a těžkého kulometu¹⁹⁶ a také vrhání granátů. Mimo to i závody čtyřčlenných hlídek na 10 km, závod rot na 10 km s plnou výstrojí a další.¹⁹⁷

4.5 Trestání studentů

Trestání studentů v případě kázeňského provinění, porušení subordinace či provinění proti morálce¹⁹⁸ upravovaly čl. 72 a 73 Služební knihy branné moci MNO, hl. št./5. oddělení, čj. 33.006-pres./3. odděl. 1934 – V.V. čl. 408/1938. Na základě těchto ustanovení náleželo trestání studentů veliteli akademie, který měl úplnou kázeňskou pravomoc a zástupci velitele,

---

¹⁹³ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 145.

¹⁹⁴ Jejíž cenu věnoval Svaz československého důstojnictva. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 141.

¹⁹⁵ Význam střeleckých soutěží v Hranicích dokládají i zápisy v místní kronice. K zápisu z roku 1935 viz ZAO – SokA Přerov, kronika města Hranice, 2. díl, 1935-1937, inv. č. 136, s. 27.

¹⁹⁶ Cenu věnovala firma Sandrik – Dolnie Hámry. Pro soutěž ve střelbě z lehkého kulometu (jejíž zakládací listina byla stvrzena teprve 2. července 1937 velitelem Otakarem Zahálkou) poskytla putovní cenu firma Zbrojovka – Brno. Tu tvořil model lehkého kulometu, vyráběného v brněnské zbrojovce, na kovové desce s dřevěným podstavcem. Cena připadla setnině (pěchotě nebo jezdecku), která obsadila první místo, avšak pouze do následujícího roku (do pořádání nových závodů) skončila cena v kanceláři nebo vitríně velitele setniny. Členové vítězné setniny dostali diplom a fotografii putovní ceny. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 140.

¹⁹⁷ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 139; MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 25; HUB: *Československá vojenská...*, s. 88.

¹⁹⁸ Dále se trestalo i za nedostatek mravních kvalit, nepořádnost, nedostatečný prospěch, nesvědomitou píli apod. HUB: *Československá vojenská...*, s. 89.

vykonávajícího úplnou kázeňskou pravomoc v případě nepřítomnosti velitele, pokud byl delikt spáchán před jeho očima nebo byl spáchán proti služební autoritě. Omezenou pravomocí pak byli nadáni velitelé oddílů, velitelé setnin a velitel transportu.¹⁹⁹ Velitelé tak byli oprávněni ukládat studentům kázeňské tresty – důtky a tresty na svobodě. Důtky se dělily na písemné a ústní.²⁰⁰ Na svobodě pak mohli být provinilci omezeni domácím vězením do 21 dnů nebo vězením po službě do 21 dnů. V případě porušení zákona Československé republiky pak pravomoc k potrestání přecházela na vojenskou justici.²⁰¹

Jako příklad kázeňského provinění je v materiálech (denních rozkazech) Vojenského ústředního archivu v Praze uváděn tento: „Trestám vojenského akademika Emila Kolenera 1. roty zostřenou samovazbou 7 dní pro kázeňský poklesek: dne 22., respektive 23. ledna 1927 přestoupil dovolenou přes večerku a v podnapilém stavu vrátil se do vojenské akademie, přičemž nehlásil se u příslušných orgánů, jak k tomu byl povinen. Přitěžující okolnost: třetí případ podnapilosti.“²⁰²

4.6 Každoroční vyřazení absolventů

Studium na této akademii bylo dvouleté a po jeho úspěšném absolvování (a splnění závěrečných zkoušek) následovalo každoroční²⁰³ slavnostní vyřazení z řad studentů.²⁰⁴ Absolventi byli vyřazováni v hodnosti poručíků.²⁰⁵ První takový slavnostní odřad se uskutečnil v neděli 13. srpna 1922,²⁰⁶ při němž bylo vyřazeno prvních 125 absolventů, poslední prvorepublikový pak v sobotu 14. srpna 1938 se 987 absolventy. V letech 1922–1938 tak školu absolvovalo celkem 4 900 studentů (některé zdroje uvádějí až 5 211 studentů). Počty vyřazených absolventů v celém meziválečném období znázorňuje graf v kapitole

¹⁹⁹ MNO. *Služební předpis Š-V-4*: Čl. 73, písm. a), b), c).

²⁰⁰ Beze svědků/před svědky. MNO. *Služební předpis Š-V-4*: Čl. 72, písm. a), odst. 1.

²⁰¹ Zákon č. 154/1923 Sb., o vojenském kázeňském a kárném právu + Vládní nařízení číslo 152/1927 Sb., o vojenském kázeňském a kárném právu soudcovském.

²⁰² Denní rozkaz velitele číslo 40 ze dne 18. února 1927. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton V, inv. č. 117; MNO. *Služební předpis Š-V-4*, s. 20-21.

²⁰³ Jedinou výjimku tvořil rok 1937, ve kterém se v srpnu uskutečnila hned dvě slavnostní vyřazení – v neděli 1. srpna a v neděli 29. srpna. K oběma vyřazením viz VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1937, roč. 20, č. 43, s. 289-292; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1937, roč. 20, č. 48, s. 315-320.

²⁰⁴ Slavnost jmenování nových poručíků byla vždy ohlášena v Důstojnických listech. K jednomu takovému ohlášení viz Vyřazení nových důstojníků. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, č. 30, s. 4. Prestiž těchto slavností dokládají kromě článků v periodikách i živé přenosy vysílané rozhlasem. ZAO – SokA Přerov, kronika města Hranice, 2. díl, 1935-1937, inv. č. 136, s. 35.

²⁰⁵ Fotografie ze slavnostního vyřazení absolventů roku 1926 je pod číslem 5 součástí příloh.

²⁰⁶ Tomuto prvnímu slavnostnímu vyřazení předcházela zkouška absolventů probíhající od 6. do 12. srpna 1922. Po vyřazení důstojníků pak pro veřejnost následovaly ukázky vojenského útoku na nepřítele s užitím pušek, granátů a plamenometu, jízdy na koni přes překážky, šermu a cvičení na bradlech. ZAO - SokA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 126.

statistika (viz strana 74). S ohledem na bezplatnost studia se noví důstojníci z povolání museli upsat reversem na 6 let v činné službě.²⁰⁷

Vzhledem ke každoročnímu cyklu odchodu absolventů z ústavu, jenž se ustálil do stále stejně probíhající formule (s nepatrnými nuancemi),²⁰⁸ je na tomto místě uveden příklad vyřazení z roku 1925, které probíhalo v sobotu 15. srpna. Slavnostní vyřazení probíhalo na hřišti mezi budovami, v případě nepříznivého počasí by se tato slavnost pořádala ve velké kryté jízdárně. Od 10 hodin probíhalo postupně slavnostní vyřazení spolu s proslovy a přísahou nově jmenovaných poručíků. Všichni přítomní si poté se svými rodinami do 11 hodin vyslechli v parku proměnný koncert hudby pěšího pluku 40 a od 12:30 poté hodnostáři, důstojnický sbor, nově jmenovaní důstojníci a studenti prvního ročníku společně usedli k obědu ve studentské jídelně. Tím pak slavnost skončila.²⁰⁹

Největší slavnostní vyřazení se uskutečnilo v neděli 14. srpna 1938 za účasti ministra národní obrany Františka Machníka, náčelníka gšt. generála Ludvíka Krejčího, zástupce FVM generála Louise Eugène Fauchera, velkého počtu generálů, zástupců cizích států, obou komor Parlamentu a dalších téměř osmi tisíc přihlížejících. Tento nezvyklý zájem o jmenování poručíků lze vysvětlit politicko-vojenským napětím v Evropě, jeho hrozící eskalací i vysokým počtem jmenovaných poručíků, jichž toho dne přísahalo 987.²¹⁰

Proslovy velitelů akademie se při těchto slavnostech lišily v závislosti na tehdejší bezpečnostně politické situaci v Evropě. Generál Otakar Zahálka se proto po anšlusu Rakouska v roce 1938 loučil s absolventy těmito slovy: „*Vryjte si do srdcí, že důstojník žije a umírá za ideály. Nemá-li jich, nestačí na své těžké povolání. Především povinnost a potom teprve práva a zábrany. Napřed služba – potom rodina. Naši poručíci, já vám věřím, půjdete pevně a s nadšením za společným cílem nás všech, jímž je bezpečnost a blaho republiky. Opakuji: věřím vám.*“²¹¹

---

²⁰⁷ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV; MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 24; STRAKA: *Československá armáda...* s. 106; *Zápis do vojenské akademie...*, s. 6; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1938, roč. 21, č. 45, s. 301-309.

²⁰⁸ Například bojovou ukázkou pro veřejnost, ukázkou tělesné zdatnosti studentů, agility s koňmi či přeletem vojenských stíhacích a bombardovacích letadel. ZAO – SokA Přerov, kronika města Hranice, 2. díl, 1935-1937, inv. č. 136, s. 35; ZAO - SokA Přerov, kronika města Hranice, 3. díl, 1938-1939, inv. č. 137, s. 63-65.

²⁰⁹ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 127.

²¹⁰ ZAO - SokA Přerov, kronika města Hranice, 3. díl, 1938-1939, inv. č. 137, s. 63-65.

²¹¹ BEDNÁŘ, Václav. Bývalá vojenská akademie v Hranicích byla založena před 75 lety. *Nové Přerovsko*, 1995, roč. IV., č. 33, s. 5.

5 Denní režim

Prestiž této akademie se odrážela i v denním režimu. Pracovní týden trval 6 dní, v neděli měli studenti relativně volno k relaxaci, odpočinku, náboženským obřadům či opakování nově naučené látky. Slovo relativně je zde uvedeno záměrně, neboť se v jarních a letních měsících konaly každou neděli nejrůznější soutěže,²¹² které byly pro studenty povinné.²¹³

Není možné uvést na tomto místě přesně systematizovaný denní režim, neboť se jeho jednotlivé položky odvíjely od různých okolností, jako byly jednotlivé druhy nácviku, proto zde bude uveden pouze orientační denní režim. Budíček byl stanoven na 5 hodin ráno, následovala půlhodinová rozcvička, zaměřená každý týden na posílení jiných svalů a zvýšení vytrvalosti. Od 6 hodin ráno stlaní postelí, osobní hygiena a snídane. Poté nástup s přečtením denního rozkazu velitele a od 8 hodin pak probíhala samotná výuka. Vojenskému výcviku byly většinou vyhrazeny dopolední hodiny,²¹⁴ kolem 12. hodiny následoval oběd, osobní volno a nástup. Od 13:30 odpolední studium a teoretická výuka, trvající přibližně 3 hodiny, jež končila po 16. hodině.²¹⁵ Čas od 17 hodin byl vyhrazen k samostudiu. Večeře probíhala od 19 hodin, poté následovalo osobní volno, hygiena a den končil večerkou v 21:30 hodin, kdy došlo ke zhasnutí světel.²¹⁶

5.1 Denní rozkazy

Téměř každodenně vydával velitel akademie tzv. denní rozkaz.²¹⁷ Jednalo se o interní instrukce, které zavazovaly pouze členy akademické obce a měly nejenom informativní, ale i rozkazní charakter. Skládaly se ze služební části, věcné části a návěstí, ve kterém velitel většinou oznamoval pořádání konkrétních kulturních akcí.²¹⁸

---

²¹² Střelecké závody, závody v rotě na 10 km se zpěvem, závody v nářadřovém tělocviku, vojenský pětiboj, desetiboj v lehké atletice, v zimním období závody na lyžích aj. MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 41-42.

²¹³ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 41-42.

²¹⁴ Výcvik trval 3 hodiny – někdy v kuse bez přestávky, jindy se dělil do 45minutových intervalů podle cvičení. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 134.

²¹⁵ Do 17 hodin pak následoval odpočinek. Petr Majer a Václav Diviš ale ve Sborníku k 70. výročí založení Vojenské akademie na stránce 37 uvádějí, že zaměstnání končilo až v 17:30. MAJER, DIVIŠ: *Sborník k 70. výročí vojenské akademie...*, s. 37; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 134.

²¹⁶ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 134.

²¹⁷ První z nich byl vydán generálem Kiefferem dne 26. března 1920. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I, inv. č. 110; HUB: *Československá vojenská...*, s. 84.

²¹⁸ Plesy, kina, divadlo, koncerty, zábavné večery atd. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I-XIV, inv. č. 110-129.

Služební část následovala ihned po označení denního rozkazu a určovala důstojníka pověřeného dozorem v posádce, dozorcího lékaře a kasárního dozorcího důstojníka, kteří vykonávali tento den službu.²¹⁹

Věcná část denního rozkazu byla nejrozsáhlejší a skládala se z nejrůznějších informací, kterými byla akademická obec informována o nových vyučujících (převelení i jejich odchodech), nových předpisech, rozpisech užívání jednotlivých sportovišť, přijetí civilních zaměstnanců, vyplacení prémie, přidělení bytů, propůjčení sálů, dovolených, vycházkách, hygieně mužstva, odeslání studentů k léčení, povinných zubních prohlídkách, pořádaných zkouškách, kontrole zbraní, výzbroji, výstroji, povinné konzumaci léků v rámci prevence nemocí, boji proti chřipce, pohřbech, vytápění kasáren od 14. listopadu do 31. března, přidělení pradelen jednotlivým jednotkám, cenách stravného, sportovních kurzech, závodech, cestování, prodeji koní, návštěvách, trestání studentů aj. V rámci snahy o unifikaci armády tak rozkazy dále řešily ústrojní povinnosti, počet šroubů v knihovně nebo složení vojenské postele.²²⁰

Z dnešního pohledu se může zdát úsměvné, jaké až věci postihovaly denní rozkazy velitele (příkladem může být zákaz běhání studentů a dětí vyučujících po záhoncích), ale musíme si uvědomit, že akademie vytvářela svým charakterem „město ve státě“, kde samotný velitel zastával pozici „starosty“, a proto není divu, že řešil i takové případy. Za zmínku stojí i respekt rozkazů velitele k otázce svobody vyznání a náboženských obřadů.²²¹

Tyto denní rozkazy prošly v průběhu let značným vývojem – původní ručně psané nahradily posléze strojové, na konci 30. let pak svou kvalitou odpovídaly denní rozkazy (včetně kvalifikačních protokolů) rozkazům dnešním, což se odrazilo i na rozsahu a systematičnosti jazyka.²²²

5.2 Osobní volno na akademii

Jak již bylo výše zmíněno, představovala akademie „město ve městě“ a bylo proto třeba obstarat i zábavu studentů. Kultura tak byla zajištěna vlastními kinosály, divadly, společenskými a reprezentativními prostory, ve kterých se konaly koncerty a zábavné večery. Zájemci z řad studentů utvořili divadelní kroužek, v jehož rámci pak i pro hranické obecního pořádali divadelní hry. Sportovní vyžití bylo zajištěno vlastní plovárnou, jízdárnou

---

²¹⁹ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I-XIV, inv. č. 110-129.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž.

²²² Tamtéž.

a sportovišti, na kterých mohli studenti trávit svůj volný čas. Pro zábavu zde sloužily i kuželky a tenisové kurty.²²³

Studenti dále mohli navštěvovat vlastní technické, přírodovědné a geograficko-historické muzeum se stálými expozicemi, botanickou zahradu, kavárny, a pro důstojníky zde bylo i kasino. Oba ročníky pak každoročně v létě uspořádaly v prostoru hřiště majáles.²²⁴

---

²²³ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I-XIV, inv. č. 110-129.

²²⁴ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 42; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 20; Velitelství 7. mechanizované brigády Hranice, osobní rozhovor s majorem ve výslužbě, historikem Radkem Litavcem dne 16. března 2017.

6 Zdravotní péče a hygienické zázemí akademie

Součástí této vojenské instituce byla také ústavní nemocnice s kapacitou 30 lůžek.²²⁵ Tato nemocnice se tak skládala z lůžkové části, zubního ambulatoria²²⁶ a vlastní lékárny. Pacienti potřebující specializovaná ošetření byli posíláni do divizní nemocnice 7 v Olomouci (Klášteří Hradisko), infekční pak do všeobecné nemocnice v Hranicích. Kromě dvou lékařů (všeobecného a dentisty) zde sloužili členové 7. roty pomocného zdravotnictva, kteří se starali o ošetřování pacientů. Do roku 1924 zde ale působil pouze jeden všeobecný lékař,²²⁷ zubní ambulatorium²²⁸ zastával v letech 1920-1922 doktor Ladislav Janáček z posádkové nemocnice v Kroměříži, který dvakrát týdně přijížděl do Hranic ošetřovat chrup studentům akademie. Po něm dojížděl do konce školního 1922/1923 major zdravotně MUDr. Karel Minařík, v listopadu 1923 nahrazený majorem zdravotně MUDr. Bedřichem Vopaskem, který byl od roku 1924 do nemocnice hranické akademie, na žádost tehdejšího velitele Vratislava Pecha, natrvalo systematizován.²²⁹ Šéflékař tohoto ústavu také sám připravoval všechny léky, nicméně od března 1925 přijala škola na novou pozici odborného lékárníka, a tak přípravu léků a mastí začal zastávat nově příchozí farmaceut.²³⁰ Díky zřízení psychotechnické stanice na počátku školního roku 1929/1930, se technické zázemí nemocnice rozrostlo o Foerstrův distribuční aparát, diploskop a projekční aparát, v témže roce taktéž o horské slunce a lampu Solux.²³¹

V průběhu prvních měsíců činnosti této školy se objevily také případy simulování ze strany studentů, kteří se hlásili jako nemocní a pro nedostatečné známky onemocnění byli z ústavní nemocnice propuštěni. Proto v denním rozkaze z prvního týdne roku 1921 vydal generál Rémi Chabord rozkaz, znějící: „Vojenští akademici buď též poučení,

²²⁵ HŮLKA: *Almanach...*, s. 35-36.

²²⁶ Ošetřování zubů na tomto ústavu bylo bezplatné, jen zlaté protézy a práce byly hrazeny ošetřovaným pacientem. MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 16; HŮLKA: *Almanach...*, s. 35; MAJER, DIVIŠ: *Sborník...*, s. 25.

²²⁷ Od založení vojenské akademie zastával místo náčelníka služby a doktora zdravotně plk. MUDr. Cyriak Hlavička, na konci července 1921 byl přeložen do výslužby a na jeho místo byl přidělen podplukovník zdravotně MUDr. Bedřich Šmelcer, později jmenovaný brigádním generálem – Cyriak Hlavička působil na akademii od 1. prosince 1920 do 1. září 1921. HŮLKA: *Almanach...*, s. 35; MAJER, DIVIŠ: *Sborník...*, s. 25; MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 16.

²²⁸ Na rozkaz velitele akademie, generála Louise Kieffera ze dne 2. července 1920, bylo zubní ambulatorium otevřeno každodenně, počínaje 7. červencem 1920 od 8:30 do 11:30 dopoledne. Od 8. ledna 1921 byla zubní ordinace, podle rozkazu velitele Rémi Chaborda z ledna 1921, pravidelně otevřena každou sobotu od 10 hodin dopoledne. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I.

²²⁹ Důvodem byl zejména špatný stav chrupu mnohých studentů, spojený v prvních letech akademie se známkami válečné podvýživy, který se však postupem let markantně zlepšoval. MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 17; HŮLKA: *Almanach...*, s. 36; MAJER, DIVIŠ: *Sborník...*, s. 26.

²³⁰ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 16-17.

²³¹ HŮLKA: *Almanach...*, s. 35-36.

že jak zatajování nemoci, tak i neodůvodněné hlášení se nemocným je trestné. /odnětí vycházky./“²³²

Podle denního rozkazu velitele akademie probíhalo sprchování studentů v bývalé záložní nemocnici a to:

- každý čtvrtek v časovém rozmezí 17⁰⁰–19⁰⁰ I. rota,
- každý pátek od 17⁰⁰ do 19⁰⁰ II. rota,
- a každou sobotu od 14 do 16 hodin štábní rota,

tím způsobem, že roty poslaly četú po četě do sprch tak, aby najednou vstupovalo vždy 16 osob na dobu 10 minut.²³³ Kromě sprch se koupání provádělo také v ústavních sprchových lázních a v letním období také na vojenském koupališti nad jezem Bečvy.²³⁴

Pitnou vodou byla celá vojenská akademie zásobována z vlastního vodovodu.²³⁵ Strava určená pro studenty byla, vzhledem k příznakům válečné podvýživy u studentů v počátečních letech ústavu, na žádost velitelství v roce 1922 zvýšena a hodnocena jako velmi dobrá a vydatná. Nutričně vyvážená strava byla od tohoto roku patrná i při pravidelných prohlídkách studentů šéflékařem,²³⁶ který následně, podle rozkazu velitele akademie, sestavoval hlášení o výsledcích lékařské prohlídky. Podle tohoto rozkazu musely do spisu o prohlídce náležet faktory: fyzická konstrukce (+ měření a vážení), zdravotní stav, nemoci shledané, preventivní opatření, posudek a návrh. Velitelé rot byli povinni sestavit každému svému studentu osobní zdravotní lístek, na kterém bylo možno sledovat jeho tělesný vývoj.²³⁷

Jídelní lístek byl sestavován měsíčně stravní komisí skládající se z předsedy (vyššího důstojníka), lékaře, proviantního důstojníka a zástupců setnin vojenských akademiků. Příprava stravy a uskladnění potravin bylo denně kontrolováno lékařem i dozorčími orgány.²³⁸

Až do školního roku 1925/1926 probíhal výběr uchazečů o studium bez předchozí lékařské prohlídky. Z důvodu neschopnosti plnění svých studijních závazků bylo každým rokem navrhováno několik studentů na propuštění (superarbitraci). Proto nařídilo Ministerstvo národní obrany na návrh šéflékaře ústavu MUDr. Bedřicha Šmelcera provádění předběžných lékařských prohlídek žadatelů o studium a to v divizních nemocnicích. Z výsledků těchto

---

²³² VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I.

²³³ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I.

²³⁴ HŮLKA: *Almanach...*, s. 35-36.

²³⁵ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 16-17.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I.

²³⁸ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 16-17.

prohlídek byl následně prováděn výběr uchazečů vhodných ke studiu. Toto nařízení se netýkalo pouze nově přijímaných studentů, ale i absolventů škol záložních důstojníků.²³⁹

Zdravotní poměry, superarbitrace, nemoci, zranění i celková situace na akademii jsou lépe pochopitelné z následujícího záznamu šéflékaře. Tyto záznamy musel šéflékař vést obligatorně pro každý rok. Ke školnímu roku 1923/1924 tak uváděl:

„Pro vady vylučující schopnost ke službě se zbraní propuštěno prezentací 10 vojenských akademiků. Akademik 2. baterie Stránský František onemocněl tuberkulózou plic a superarbitrován.

V březnu 1924 vyskytly se dva případy onemocnění spálou; infekce byla patrně do ústavu zavlečena. Po zařazení veškerých profylaktických opatření nemoc se nešířila.

Z těžších zranění nutno se zmínit o zlomenině obou kostí levého předloktí při pádu z koně, zlomenině obou kostí levého bérce úderem koně a zlomenině česky levého kolena rovněž úderem koně. Všechna zranění zhojila se bez trvalých následků, pouze pro zlomeninu obou kostí levého bérce byl zraněný akademik nucen opakovati I. ročník.

Pplk. zdrav. MUDr. Bedřich Šmelcer²⁴⁰

---

²³⁹ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 16-17.

²⁴⁰ HŮLKA: *Almanach...*, s. 37.

7 Stavby v areálu akademie

V dnešní době již nelze přímo zjistit, jaký byl záměr císaře Františka Josefa I. (respektive rakousko-uherského c. k. ministerstva války) dislokovat vojenské školy právě v Hranicích. Dá se pouze dovozovat účelnost této lokalizace ze strategického hlediska – komunikačního (železniční spojení s Vídní a Krakovem skrze tzv. Ferdinandovu severní dráhu),²⁴¹ logistického, hospodářského, politického a v téže době, v době silícího českého nacionalismu, také germanizačního.²⁴² Již v časech příprav na samotnou výstavbu areálu popisoval místní (hranický) literát Jan Karel Rýpar v časopise Včela (německy Die Biene) boj mezi Brnem, Kroměříží a dalšími městy o umístění rakousko-uherských ústavů, ze kterého následně vyšlo vítězně město Hranice. Toto vítězství mělo pro město nedocenitelný význam. Stavbou vojenského komplexu došlo k rozvoji pracovních příležitostí a současně se zvýšila prestiž města, které se díky tomu stalo (po sčítání obyvatelstva v roce 1876 se svými 7200 obyvateli) jedním z největších měst Moravy. Do dnešní doby tak vznikl na ploše 21 hektarů areál, patřící mezi největší vojenské objekty (z dob Rakouského císařství a období Rakousko-Uherska) na Moravě, jenž počtem objektů a monumentalitou staveb nemá na našem území obdoby.²⁴³

Níže budou zmíněny významné budovy a místa tohoto areálu.

7.1 Hlavní budovy a zrcadlový sál

Hlavní fáze výstavby budov vojenských škol v Hranicích (tehdy K. k. Militär Ober-Erziehungshaus a Cavallerie-Schul-Escadron)²⁴⁴ sahá až do roku 1853, kdy došlo k zahájení jejich stavebních prací. Dva bloky těchto škol byly situovány po stranách rozsáhlého cvičiště. Dům na pravé straně areálu (východní trakt) byl v letech 1853-1856²⁴⁵ stavěn pro účely **Vyššího výchovného vojenského ústavu** a již 1. července 1856 uspořádalo město velikou slavnost na počest příchodu prvních chovanců. Od tohoto data byla ve škole zahájena výuka.

---

²⁴¹ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 2.

²⁴² MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 5.

²⁴³ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 10-23.

²⁴⁴ Česky Vševojskový vyšší výchovný ústav a Výchovný ústav jezdecký. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 2.

²⁴⁵ Ačkoli se v knize „MAJER, Petr. *Vojenská akademie Hranice 1920–1990*. s. 5.“ píše o výstavbě východního traktu až od roku 1855, podle nejnovějších informací, uváděných v *Hranice: c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy* na straně 3 a v *Orel, lev, svastika a hvězda: historie bývalých vojenských škol v Hranicích* na straně 13, započala stavba již v roce 1853.

„Průčelí vychází z novorománského tvarosloví, na středový třípatrový rizalit navazují dvoupatrová křídla.“²⁴⁶

Západní trakt budov **Výchovného ústavu jezdeckva**, po levé straně cvičiště, byl postaven taktéž v letech 1853–1856, nicméně nejvíce byla tato budova proslavena až v období Jezdecké kadetní školy od roku 1878 do roku 1918. „Byl navržen jako novorománská dvoupatrová budova s jednopatrovými bočními křídly a krytou zimní jízdárnou na protilehlé straně čtvercového dvora.“²⁴⁷

Mezi oběma těmito budovami byl v letech 1860-1863 vybudován **dům pro důstojníky** (Offiziers-pavillon), od roku 1920 pojmenován jako dům prezidenta T. G. Masaryka. Ze všech objektů v areálu byl dům pro důstojníky nejmohutnější a nejhonosnější. Jednalo se koncepčně o „klasicizující tři až čtyřpatrovou budovu zdobenou novorománskými, ale také novogotickými prvky, vynikala především středovým rizalitem s dvoupatrovým balkónem zdůrazňujícím vstup.“²⁴⁸ V budově dnes sídlí velitelství 7. mechanizované brigády AČR.²⁴⁹

Tyto tři již postavené budovy posléze spojily dva vedlejší jednopatrové domy označované jako **Neben Gebäude**. Vzniklo tak průčelí o délce 538 metrů, které je dominantou dodnes. V interiéru těchto budov tak vznikla stejně dlouhá chodba, po které v letech 1946-1947 údajně běhával i Emil Zátopek.²⁵⁰ V traktu mezi kadetkou a budovou pro důstojníky byly následně situovány tři slavnostní sály – Jiříkův, Zrcadlový a jeden bezejmenný.²⁵¹

Architektem výše zmíněných budov byl profesor vídeňské techniky Carl Wilhelm von Doderer, výstavbu řídil Karl Schmidt a na stavbě se podíleli také František Češka, Klement Zástěra a pevnostní stavitelé Maader, Kotas, Franz Katzmayer a Matěj Resek²⁵²

Zrcadlový sál byl nejvýznamnějším sálem celé akademie. Pořádaly se v něm nejen nejdůležitější slavnosti, ale také taneční kurzy pro studenty. Jak již bylo uvedeno výše, byl situován do traktu mezi kadetkou a budovou pro důstojníky, vymalován v bílo-zlaté barvě s novorenesančními dekorativními prvky. Věvodil mu obraz Jaroslava Riedla z roku 1929 zachycující prezidenta osvoboditele v nadživotní velikosti, sedícího na koni, který se dnes

---

²⁴⁶ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ..., s. 16.*

²⁴⁷ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ..., s. 3.*

²⁴⁸ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ..., s. 15.*

²⁴⁹ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ..., s. 3.*

²⁵⁰ Jedná se ale o mýtus tradovaný a vyvrácený na Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích. To vyvrací v díle *Hranice: c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy* i autor Václav Bednář na straně 20.

²⁵¹ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ..., s. 14.*

²⁵² Tamtéž, s. 13.

nachází ve Vojenském technickém muzeu v Lešanech.²⁵³ V jeho prostorách se také filmoval snímek režiséra Jana Bora „Neporažená armáda“²⁵⁴ z roku 1938, který je dodnes jediným filmem natáčeným v prostředí Vojenské akademie v Hranicích.²⁵⁵

7.2 Ústavní kostel sv. Barbory

Kostel sv. Barbory,²⁵⁶ postavený v letech 1862-1863, se do dnešní doby dochoval jen zčásti, neboť byl po léta totalitního režimu používán jako sklad materiálu. Nešetrným zacházením tak začalo docházet k ničení omítky, maleb a došlo k celkové devastaci interiéru. Institutkirche, jak se této kapli (kostelu) říkalo, byl považován za skvost celého areálu vojenských ústavů. Od roku 1858 sídlila v Hranicích dělostřelecká akademie, a tak nebylo jméno patrona pro ústavní kostel vybráno nikterak náhodně. Sv. Barbora z Nikomédie²⁵⁷ je dodnes považována mimo jiné za patronku dělostřelců. Hlavní architekt Wilhelm Doderer navrhl koncepci stavby jako „novorománskou baziliku o rozměrech 16x25 metrů s jednou, před hmotu stavby posazenou věží s novogotickým tvaroslovím i některými prvky maursko-byzantského slohu.“²⁵⁸ Vnitřní výzdobu kostela provedli vídeňští malíři Karl Jobst, Karl Gayling a sochař Josef Laimer.²⁵⁹

Kaple sloužila svému účelu do začátku padesátých let 20. století. V polovině osmdesátých let 20. století byla kaple sv. Barbory zvenčí znovu omítnuta a byla vyměněna okna za nevhodná okna v první úrovni a za sklobetonové zasklení v horní úrovni. Současně byla provedena oprava střešní krytiny pozinkovaným plechem. Tento zásah - zejména nevhodná okna a sklobeton byl zcela nevhodný vzhledem k historické a umělecké hodnotě objektu, nicméně vedl k záchraně stavební podstaty. Jako jedna z nejvýznamnějších architektonicky cenných budov doznala kaple sv. Barbory největších změn. Následky období komunistické éry, ve které tento svatostánek sloužil jako sklad²⁶⁰ materiálu, lze spatřovat

---

²⁵³ Fotografie sálu s obrazem Tomáše Garrigue Masaryka a srovnání se současným vzhledem interiéru jsou obsaženy v příloze číslo 7.

²⁵⁴ Podrobnosti k tomuto filmu viz www.csfd.cz/film/222479-neporazena-armada/prehled/. Ve filmu byly použity záběry z největšího slavnostního jmenování poručíků, které se uskutečnilo v neděli 14. srpna 1938 a jehož se účastnilo přes 8 tisíc přihlížejících. ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 3. díl, 1938-1939, inv. č. 137, s. 63-65, 113.

²⁵⁵ Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích, osobní rozhovor s majorem ve výslužbě, historikem Radkem Litavcem dne 23. dubna 2010; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 14.; MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 42.

²⁵⁶ Někdy také nazýván jako kaple sv. Barbory. BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 7.

²⁵⁷ Více k této světi viz www.abcsvatych.com/rozdeleni/pomocnici.htm#barbora

²⁵⁸ BEDNÁŘ, POSPĚCH: *Hranice: c. k. ...*, s. 4.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ Tento sklad byl vystěhován po roce 1990. Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích, osobní rozhovor s majorem ve výslužbě, historikem Radkem Litavcem dne 23. dubna 2010.

doslova na každém kroku. Padající omítka, chybějící oltář a další součásti vymezující kostel ve své podstatě již nejsou na svém původním místě.²⁶¹

V současné době je objekt postupně znovu užíván k různým společenským a kulturním akcím (koncerty, prohlídky areálu a podobně), v kasárnách slouží znovu vojenský kaplan v rámci duchovní služby AČR a je proto zájem tuto cennou budovu rehabilitovat. Podle dostupných informací byl podán městem Hranice i návrh na zápis celého areálu na seznam památek UNESCO. Na přelomu prvního desetiletí 21. století byl také na základě zadání Ministerstva obrany České republiky vypracován posudek architekta Martina Ibla k možné rekonstrukci tohoto kostela, nicméně z této plánované rekonstrukce následně sešlo. Fotografie jak exteriéru, tak interiéru tohoto kostela z let 1920, 2010 a 2017 jsou zařazeny do příloh pod číslem 6.²⁶²

7.3 Ústavní nemocnice, hřbitov a památník vojenské akademie

Objekt **nemocnice** byl vystavěn po roce 1878 vedle kaple sv. Barbory s jedním středovým a dvěma rohovými rizality. Ze zdobení průčelí zůstala do dnešní doby jen hlavní římsa a výrazné nadokenní suprafenestry, kromě nichž má dnes budova nevýraznou břízolitovou fasádu.²⁶³

Součástí celého komplexu hranické akademie byl i **hřbitov** situovaný v prostoru severní brány. Do hrobů byla ukládána těla zesnulých vojáků a studentů, kteří zahynuli v rámci plnění služebních povinností a studia. Jejich jména pak byla vytesána do památníku vojenské akademie, který byl situován nedaleko od hřbitova.²⁶⁴

Na počátku roku 1949 schválilo Ministerstvo národní obrany Československé republiky pod čj. 2587-I/6. odd. 49 návrh Posádkového velitelství Hranice na zrušení vojenského hřbitova. Za tímto účelem počala dne 17. února 1949 jednání Posádkového velitelství s Okresním národním výborem Hranice.²⁶⁵ Hřbitov byl zrušen v roce 1954.²⁶⁶

---

²⁶¹ Tamtéž, osobní prohlídka dané sakrální stavby.

²⁶² Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích, osobní rozhovor s architektem Martinem Iblem dne 11. května 2010.

²⁶³ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 19.

²⁶⁴ Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích; osobní prohlídka dané sakrální stavby a také osobní rozhovor s majorem ve výslužbě, historikem Radkem Litavcem dne 23. dubna 2010.

²⁶⁵ ZAO - SOKA Přerov, fond Okresní národní výbor Hranice, karton 479, inv. číslo 526, signatura 417/1.

²⁶⁶ MAJER, DIVIŠ: *Sborník...*, s. 36.

Základní kámen k **památníku akademie** byl položen v neděli 27. července 1930 v 10:00 hodin u příležitosti desátého výročí akademie.²⁶⁷ Ten byl situován na rozhraní mezi hřištěm a východní částí vnitřního parku. Autory tohoto památníku byli bratři Šidlíkové. Náklady na jeho výstavbu přesáhly částku 35 tisíc korun československých. Památník měl vlastenecký charakter - připomínat památná místa²⁶⁸ bojů československých vojáků a také jména těch absolventů vojenské akademie, kteří padli v boji či zemřeli při výkonu služby. Prvotními oběťmi byli převážně letci, což se dá zdůvodnit počátky československého letectví, a ještě ne zcela vycizovanou avionikou.²⁶⁹

---

²⁶⁷ Slavnostní odhalení památníku (a současně uložení uren) se uskutečnilo o rok později, v neděli 26. července 1931 v den každoročního vyřazení absolventů. ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 261-262.

²⁶⁸ Na místě byly uloženy čtyři urny s prstí z památných bojišť československého vojska (prst' legie ruské, francouzské, italské a srbské). MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 22-23.

²⁶⁹ HŮLKA: *Almanach...*, s. 11-13.; VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 130-131 (rozhodnutí MNO); ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 214.

8 Návštěva prezidenta ČSR Tomáše Garrigue Masaryka 23. června 1924

Během dvacátých a třicátých let minulého století navštívilo tuto vzdělávací instituci mnoho osobností, z nichž bezpochyby nejvýznamnější byl prezident Československé republiky prof. Dr. Tomáš Garrigue Masaryk. Ačkoli byla jeho návštěva horlivě očekávána již v prvních letech této akademie, došlo k ní teprve v pondělí 23. června 1924, neboť všechny předchozí avizované návštěvy byly kvůli neodkladné práci T.G.M. zrušeny.²⁷⁰

O velké úctě k prvnímu československému prezidentovi svědčí například nařízení velitele (uvedená v denním rozkaze č. 137 ze dne 20. června 1924), jimiž byla uzavřena veškerá společenská zařízení, divadelní sál, kantýna i zábavní místnosti západního obvodu akademie, před příjezdem prezidenta bylo také rozkázáno pomocné baterii pokropit všechny silnice, aby se zabránilo víření prachu.²⁷¹ Byla ustanovena přísná ústrojná kázeň - mužstvo muselo být vyholené, ostříhané a čisté, za což nesli přímou odpovědnost velitelé oddílů a setnin. Oděv, výstroj a výzbroj čestné roty a čestného doprovodu byl nařízen polní (khaki stejnokroje), torby, pláště na torbách, omotky, černé boty, přilby, ale bez polního náradí a bez mošen. Oděv studentů a mužstva byl daleko jednodušší – skládal se pouze z vycházkové uniformy. Pokud by obuv k oděvu nevyhovovala, bylo rozkázáno poskytnout studentovi lepší, mírovou nebo z augmentačních zásob. Ošacení důstojníků a rotmistrů sestávalo se z vycházkové výstroje, dlouhých kalhot, černých bot, důstojnického opasku a hnědých kožených rukavic.²⁷²

Přestože byl příjezd prezidentského vlaku od Přerova do Hranic původně očekáván (podle zvláštního rozkazu posádkového velitelství v Hranicích č. 27 z 18. června 1924) již v 11 hodin, přijížděl vlak do stanice za zvuku fanfár ze Smetanovy Libuše až v 11:20. Souprava se skládala z parní lokomotivy, vlečky uhlí, a tří vagonů, z nichž prostřední byl označen státní vlajkou. Za zvuků státní hymny hrané pěším plukem číslo 40 přijal prezident všechny pocty mu náležející,²⁷³ vyslechl si hlášení civilních pracovníků²⁷⁴ a odebral se na přehlídku čestné roty, jejímž velitelem byl škpt. Oldřich Farský. Tam přijal hlášení od vojenských pracovníků – zemského vojenského velitele pro Moravu generála Aloise

²⁷⁰ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 12.

²⁷¹ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 136.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ Podle služebního předpisu A-1 a, § 55, čl. 232.

²⁷⁴ Přednosta stanice, velitel místního četnického oddělení, okresního hejtmana a velitele četnictva na Moravě generála Jiskry. MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 13; MAJER, DIVIŠ: *Sborník...*, s. 20; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev...*, s. 51-52; Zemský archiv v Opavě, pracoviště Státní okresní archiv Přerov, kronika města Hranice 1920-1939, díl I, inv. č. 135, s. 164.

Podhajského a posádkového velitele hranické akademie tehdejšího plukovníka (později generála) Vratislava Pecha. Poté se Tomáš Garrigue Masaryk poklonil praporu, který VA v Hranicích daroval roku 1920, prohlédl čestnou rotu studentů, se všemi hlásícími se veliteli si podal ruku a poté už nasedl do předem připraveného, růžemi okrášleného, automobilu, čekajícího před nádražím. Před i za automobilem řízeným italským legionářem se seskupil jezdecký doprovod studentů (vedený škpt. Josefem Havlínem a npor. Karlem Žákem) a společně s prezidentem Masarykem a okresním hejtmanem Dr. Janišem mířil celý kordon směrem na hranické náměstí před radnici. Už od nádraží lemovaly celou cestu davy lidí, které voláním „sláva“ a „nazdar“ vítaly hlavu státu. Ještě bouřlivější, slavnostnější a velkolepější přivítání obyvatelstvem následovalo na náměstí před radnicí, kde jej přivítal starosta Hranic Václav Jonáš a odkud pak v 11:45 zamířil prezident do Vojenské akademie. Tam jej už netrpělivě očekávaly zástupy občanů, rodinných příslušníků studentů a osob, které obdržely pozvánku - průkaz nesoucí název „pozdání velitele vojenské akademie.“ Ostatní se dovnitř nedostali, neboť byl prostor akademie přísně střežen. V areálu akademie byl prezident přivítán nejprve ministrem národní obrany, dr. Josefem Svatoplukem Macharem a poté náčelníkem generálního štábu, generálem Eugène Mittelhauserem, po jejichž boku si na chodbě, vedoucí směrem k hřišti, prohlédl výstavu uměleckých děl vytvořených studenty akademie.²⁷⁵

T. G. Masaryk byl poté odveden za zvuků státní hymny na hřiště vojenské akademie, kde na něj už od 11:45 čekaly v trojstupu se vztyčenými bodáky formace studentů (v čele s velitelem akademie, plk. Vratislavem Pechem), čítající 3 roty, 2 dělostřelecké baterie a jezdeckou četou studentů, vše v celkovém počtu 515 mužů. Spolu s nimi také 53 důstojníků velitelského sboru akademie.²⁷⁶

Vrchní velitel armády nejprve pohlédl na všechny setniny vojáků a pozdravil: „*Vojenské akademii zdar!*“ Na tento pozdrav odpovědělo všech 515 studentů a 53 důstojníků zcela jednohlasně slovem: „*Zdar!*“ Prezident Masaryk posléze vstoupil do předem připraveného a vyvýšeného balkónu, pohlédl ještě jednou na celý zástup vojáků, tentokrát důkladněji, a vyslechl si proslov velitele akademie:²⁷⁷

---

²⁷⁵ MAJER, DIVIŠ: *Sborník...*, s. 20-21; ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 164-166.

²⁷⁶ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 14; ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 166.

²⁷⁷ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 136 – zvláštní rozkaz.

Po prosloveh velitele akademie a prezidenta²⁷⁸ následovaly povely: „*Vojenská akademie, pozor!*“ ; „*Vojenská akademie v-levo, v-bok!*“ ; „*Vojenská akademie pochodem v-chod!*“ – po těchto rozkazech došlo k seskupení studentů a vojenských hudebníků do trojstupové pochodové formace a k následnému defilování před T. G. Masarykem. Defilé vedl pro celou akademii velitel plukovník Vratislav Pech, pro prapor vedl defilé major Emil Konopásek, major Václav Ždímal pro dělostřelectvo a štábní kapitán Josef Havlín pro jezdeckou četou. Trasa vedla z hřiště přes dvůr Jana Žižky a kolem tenisového hřiště na hlavní cestu v parku, odtamtud pak směrem k hasičskému skladišti. Při průchodu kolem prezidentského balkónu zdravili velitelé salutováním, studenti pak vzdávali úctu prezidentovi pouze otočením hlavy vlevo.²⁷⁹

T. G. Masaryk si poté s velkým zájmem prohlédl improvizovanou výstavu obrazů vytvořených studenty v jejich volném času a odebral se ve 13 hodin na slavnostní oběd, pořádaný v Zrcadlovém sále akademie. Zúčastnil se ho jak prezidentův doprovod, zástupci instruktorského a učitelského sboru a zástupci posádky, tak i civilní hodnostáři a zástupci civilních úřadů. Při obědu koncertovala hudba pěšího pluku číslo 40.²⁸⁰

Přestože byl od 14:00 do 14:50 vyhrazen v časovém harmonogramu prezidenta čas odpočinku,²⁸¹ setrval T. G. M. dlouho mezi pozvanými hosty, probral mnoho důležitých témat, chvíli si odpočinul a za stejných poct, jakých se mu dostalo při příjezdu do akademie, ve 14 hodin 50 minut odjel na nádraží. Čestná rota stráží praporu s hudbou pěšího pluku číslo 40

---

²⁷⁸ Proslov prezidenta je zaznamenán v místní kronice a zněl následovně: „*Děkuji vám a těm, jejichž jménem jste mne oslovil. Myslím, že mé zásady, týkající se organisace správy a vedení vojska, všechny znáte. Vy, mládeži, jako důstojníci máte být, jak vám to řekl váš velitel - veliteli a vůdci. Vy si máte především v této době přechodu dobře ujasňovati a o tom přemýšlet, co je armáda lidová, demokratická, co je vojín a důstojník demokratický, demokracie důsledná. Vojsko demokratické na demokratické svobodě především a rovnosti zbudované má být částí pracujícího občanstva. Nezapomeňte, že snad mnozí se vrátí opět k práci nevojenské. Vy máte být i celá armádní organisace částí organického celku. Já to nebudu rozvíjet. V podrobnostech již jsem měl tu příležitost tu a tam mnohé slovo povědět. Opakuji: Přemýšlejte v této přechodné době. Vy vůdcové, vychovatelé, učitelé, důstojníci, si dobře uvědomte, co že pro vojáka znamená slovo odrakouštit se. Pokud pozoruju zde a co mně bylo hlášeno, akademie dostává se do pořádku. To je správné, tak jako celá naše armáda, to každý uznává a to s dosti učiněním opakuji. Celá armáda pokračuje ve správné své organisaci, tedy také vaše škola. Přeji vám a učitelstvu zdar!*“ ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 166.

V případě tohoto projevu lze pozorovat rozpor v materiálech (zdrojích). Zatímco výše uvedený proslov je doslovně zaznamenán v místní kronice, v publikaci Petra Majera *Vojenská akademie Hranice 1920–1990* je na straně 15 jazyk proslovu stylisticky upraven do modernější podoby. Poněkud neověřitelné je proto použité sloveso *odrakouštit se*, místo kterého je v publikaci Petra Majera uvedeno sloveso *odzákonštit se*. Totéž sloveso *odzákonštit se* je také použito ve sborníku *Sborník k 70. výročí vojenské akademie v Hranicích*, na straně 23.

²⁷⁹ ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 166.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ Od 14 hodin do 14 hodin 50 minut: „*Odpočinek pana prezidenta v akademii. V této době budiž všemi příslušníky armády, zvláště ubytovanými ve vojenské akademii, dbáno toho, aby byl zachován naprostý klid ve střední budově vojenské akademie.*“ – ze zvláštního rozkazu velitele akademie ze dne 20. června 1924. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton I.

a orgány určené pro službu ordonanční nastoupily na nádraží již ve 14:50, aby zde počkaly na příjezd prezidenta, kterému posléze projevily úctu stejnými poctami jako při jeho ranním příjezdu do Hranic. Místní kronika popisuje loučení davu občanů, kteří se nadšeně i se slzami v očích loučili s T. G. Masarykem. Po rozloučení s ministrem národní obrany, generálním inspektorem, zemským vojenským velitelem a dalšími, nastoupil prezident Masaryk do vlaku a odjel směrem na Opavu.²⁸²

Ačkoli se Tomáš Garrigue Masaryk zdržel v Hranicích pouze jeden den, zanechala jeho návštěva v srdcích lidí patřičné vzpomínky, které jsou dodnes zaznamenány v místní kronice, jež na téměř pěti a půl stranách podrobně popisuje celou návštěvu.²⁸³

---

²⁸² MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 15; ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 168.

²⁸³ Čtyři strany z této kroniky jsou obsaženy v příloze číslo 12. VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 147; ZAO - SOkA Přerov, kronika města Hranice, 1. díl, 1912-1935, inv. č. 135, s. 163-168.

9 Slavní učitelé a absolventi

Během téměř 19letého působení meziválečné Vojenské akademie v Hranicích prošlo jejími branami (i ve funkci učitelů) několik tisíc mladých důstojníků, kteří se posléze zapojili do struktur armády a mobilizovali v roce 1938. Mezi nimi se našli mnozí, jež se dostali do povědomí celého národa. Dokladem významu této instituce jsou tak váleční hrdinové, odbojáři, letci či pozdější prezident. Mezi profesorským sborem působily takové osobnosti jako např. Heliodor Píka, Ludvík Svoboda, Bedřich Homola, Oleg Svátek, Vladimír Talášek či Karel Klapálek. Z absolventů je třeba zmínit Tomáše Sedláčka, Otakara Jaroše, Václava Morávka, Jiřího Krále, Jána Goliana, Adolfa Opálku, Josefa Knopa či stíhací letce RAF Františka Webera a Františka Fajtla.²⁸⁴

Gen. Heliodor Píka (*3. července 1897, Štítina - †21. června 1949, Plzeň) se mimořádně zasloužil o budování základů vojenské akademie, kde zastával v letech 1920-1923 v hodnosti nadporučíka funkce pobočníka velitele, instrukčního důstojníka, instruktora pěchoty a učitele nauky o plynech.²⁸⁵

Budoucí československý prezident **gen. Ludvík Svoboda** (*25. listopadu 1895, Hroznatín - †20. září 1979, Praha) působil na hranickém ústavu od 15. září 1931 do 14. července 1934 v hodnosti majora jako profesor maďarštiny.²⁸⁶

16. září 1928 nastoupil k výkonu služby učitele matematiky, balistiky a francouzského jazyka pro pokročilé **plk. gšt. Vladimír Talášek** (*24. dubna 1901, Lazce u Olomouce - †19. srpna 1942, Berlín). V době okupace působil jako významný odbojář Obrany národa, poté byl zatčen a ve věznici Plötzensee ve středu 19. srpna 1942 v 5:24 ráno popraven.²⁸⁷

Armádní generál Karel Klapálek (*26. května 1893, Nové Město nad Metují - †18. listopadu 1984, Praha) se do historie hranické akademie zapsal v letech 1932-1937 svým působením ve funkci velitele praporu vojenských akademiků a učitele taktiky.²⁸⁸

---

²⁸⁴ POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 51-85; SVOBODA: *Cestami života I.*, s. 14-15; HUB: *Československá vojenská...*, s. 90-91.

²⁸⁵ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 26-27; LÁNÍK, Jaroslav (ed). *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-727-8233-9. s. 228; BEDNÁŘ, Václav. Listování v paměti aneb Zajímavá přátelství a setkání. *Hranický týden*. 19. března 2010, 11, s. 12.

²⁸⁶ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 27; LÁNÍK: *Vojenské osobnosti...*, s. 278-279; POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 55-56.

²⁸⁷ STEHLÍK, LACH: *Vlast a čest...*, s. 196-197; LÁNÍK: *Vojenské osobnosti...*, s. 296.

²⁸⁸ Tehdy v hodnosti majora. POSPĚCH, BEDNÁŘ: *Orel, lev, ...*, s. 65.

Na akademii působil souběžně Ludvíkem Svobodou. Vyznamenal se v bitvě u Tobruku a následně velel od dubna 1945 celému 1. československému armádnímu sboru.²⁸⁹

Absolvent **Václav Morávek** (*8. srpna 1904, Kolín - †21. března 1942, Praha) vystudoval hranickou akademii v letech 1924-1925 jako poručík dělostřelectva. Jako nejmladší člen skupiny Tři králové padl v rámci odbojové činnosti po přestřelce s gestapem u Prašného mostu poblíž Pražského hradu dne 21. března 1942. Im memoriam byl povýšen do hodnosti brigádního generála.²⁹⁰

Pro svou paradesantní činnost ve skupině OUT DISTANCE a pomoc při atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha je známý **plukovník Adolf Opálka** (*4. ledna 1915, Řešice - †18. června 1942, Praha), který byl jako absolvent studií z let 1937-1938 slavnostně z akademie vyřazen při posledním prvorepublikovém jmenování poručíků v neděli 14. srpna 1938 v hodnosti poručíka pěchoty.²⁹¹

Generál Ján Golian (*26. ledna 1906, Dombóvár - †1945, Flossenbürg), jenž v letech 1926-1927 absolvoval hranickou akademii, připravil plán SNP a dne 29. srpna 1944 vydal rozkaz, aby se slovenská armáda postavila na ozbrojený odpor Němcům. Zemřel za nevyjasněných okolností v koncentračním táboře Flossenbürg.²⁹²

---

²⁸⁹ MAJER: *Vojenská akademie...*, s. 27; LÁNÍK: *Vojenské osobnosti...*, s. 133-134.

²⁹⁰ LÁNÍK: *Vojenské osobnosti...*, s. 199.

²⁹¹ Tamtéž, s. 213.

²⁹² STEHLÍK, LACH: *Vlast a čest...*, s. 52-53; LÁNÍK: *Vojenské osobnosti...*, s. 82-83; BEDNÁŘ: *Listování v paměti...*, s. 12.

Závěr

V úvodu diplomové práce byla položena otázka týkající se důvodů věhlasu této vojenské instituce navzdory jejímu pouhému středoškolskému charakteru ve srovnání s vysokými vojenskými školami první republiky. Vojenská akademie v Hranicích byla jedinou vojenskou akademií na území Československa a svým charakterem také nezastupitelnou institucí při formování nově vzniklé armády. V meziválečném období na této škole vystudovala většina nižších důstojníků, kteří se zapojili nejenom do mobilizace v roce 1938, ale i do bojů 2. světové války, ať již jako vojáci cizích armád nebo jako hrdinové protifašistického odboje, a tak absolventi (či učitelé) této akademie ovlivnili následný vývoj Československa – jeden z nich, Ludvík Svoboda, také jako prezident republiky.

Vysoké vojenské školy připravovaly důstojníky pro vyšší štábní funkce, zatímco hranická akademie pro nižší štábní funkce, ale počtem vyřazených absolventů a svým věhlasem tyto vysoké školy mnohdy převyšovala, což vedle historiků může potvrdit i leckterý vojenský veterán. Její důležitost dokládá také podmíněnost absolvování Vojenské akademie v Hranicích pro další studium na vojenských vysokých školách v Československu a následné možnosti kariérního postupu mezi vyšší štábní funkce v rámci struktur armády.

Svým tehdejší věhlasem se v rámci první republiky mohla směle rovnat prestiži, jaké se dnes dostává například vojenské akademii ve West Pointu v USA. Na tuto tradici se dnes snaží navázat i Vojenská akademie ve Vyškově, která tak převzala tradici a prapory hranické akademie. V jejich prostorách je navíc otevřena i tzv. Síň hranických akademiků.

Archivní výzkum, probíhající převážně ve Vojenském ústředním archivu v Praze, přinesl nové dosud nepublikované poznatky (např. o chodu akademie, životě na ní a studiu jako takovém), a to zejména z důvodu, že použité archiválie nejsou stále zcela zpracovány a neexistují tak téměř žádné komplexní publikace vycházející z těchto archiválií. Diplomová práce by tak neměla přinést pouhý obecný výklad dané problematiky, ale i znázornění a využití teoretického pojetí na praktických případech získaných z poznatků provedeného archivního výzkumu. Tato práce si kladla za cíl přinést ucelenou interpretaci získaných informací k dané problematice a bude využita při zřízení muzea Vojenské akademie na Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích v dubnu roku 2018.

Politika a vojenství jsou jako spojené nádoby. Tam, kde nemluví politici, promlouvají zbraně a naopak. Proto i dnes, v období zvýšených bezpečnostních rizik, stoupá opět

role armády jako ozbrojeného sboru státu (garanta demokracie), chránícího národní zájmy. I vzhledem k tomuto aspektu bychom si měli připomínat tradice našeho vojenství, jejichž nedílnou součástí byla i hranická vojenská akademie, hrající významnou roli nejen v životě jejích absolventů, ale mající věhlas v celé první republice.

Prameny

1) Archivy a státní instituce

- Vojenský ústřední archiv Praha
  - fond VA v Hranicích (1920-1939).
  - archiv kvalifikačních listin vojenských osobností.
  - věstníky osobních spisů MNO z let 1920-1938.
- Vojenský historický ústav Praha
  - Důstojnické listy 1921-1939, signatura P NA 3/1921.
  - pravidelné osobní konzultace s historiky.
- Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích
  - terénní výzkum.
  - konzultace s historiky.
- Velitelství výcviku – vojenská akademie ve Vyškově
  - Síň hranických akademiků.
- Francouzský vojenský historický ústav, Service historique de la Défense, Centre historique des archives, Château de Vincennes, Avenue de Paris, 94306 Vincennes Cedex, Francie a Historické oddělení obrany v Caen, Francie, La Division des Archives des Victimes des Conflits Contemporains
  - fond osobních spisů
    - osobní složka generála Kieffera.
    - osobní složka generála Chaborda.
    - osobní složka generála Castelly.
    - osobní složka plukovníka Forlota.
- Moravský zemský archiv v Brně, pracoviště Zlín
  - fond Baťa a.s.
- Zemský archiv v Opavě, pracoviště Státní okresní archiv Přerov
  - fond Národní fronta - okresní výbor Hranice.
  - kronika města Hranice 1920-1939, díl I.-III., inv. č. 135-137.

2) Právní předpisy, mezinárodní smlouvy a interní normativní předpisy

- Zákon Československé republiky číslo 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ze dne 28. října 1918.
- Zákon Československé republiky číslo 61/1918 Sb., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly, ze dne 10. prosince 1918.
- Zákon Československé republiky číslo 50/1919 Sb., kterým se zřizuje druhá česká universita, ze dne 28. ledna 1919.
- Zákon Československé republiky číslo 322/1919 Sb., o zabírání budov k účelům veřejným, ze dne 19. června 1919.
- Saint-germainská smlouva, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye, ze dne 10. září 1919.
- Zákon Československé republiky číslo 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky, v původním znění, ze dne 29. února 1920.
- Zákon Československé republiky číslo 122/1920 Sb., podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé, v původním znění, ze dne 29. února 1920.
- Zákon Československé republiky číslo 193/1920 Sb., branný zákon, v původním znění, ze dne 19. března 1920.
- Zákon Československé republiky číslo 292/1920 Sb., jímž se upravuje správa školství, ze dne 9. dubna 1920.
- Opatření Stálého výboru Národního shromáždění Republiky československé č. 450/1920 Sb., o inkorporaci Vitorazska a Valčicka, ze dne 31. července 1920.
- Zákon Československé republiky číslo 226/1922 Sb., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských, ze dne 13. července 1922.
- Zákon Československé republiky číslo 154/1923 Sb., o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním, ve znění zákona č. 55/1927 Sb. a zákona č. 64/1935 Sb.
- MNO. *Služební předpis Š-V-4: Vojenská akademie*. Brno: Tiskárna ZVV, 1934. 52 s. (VÚA)
- Vládní nařízení číslo 152/1927 Sb., o vojenském kázeňském a kárném právu soudcovském, ze dne 6. října 1927.
- Zákon Československé republiky č. 233/1935 Sb., kterým se mění a doplňují zákony o zřizování a vydržování měšťanských školy, o docházce do nich a o jejich správě, ze dne 20. prosince 1935.

3) Literatura

- AUGUSTIN, Jan. *Historie a vývoj vojenského školství na našem území od roku 1918 po současnost*. Zlín, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií.
- BAXA, Bohumil. *Stručný výklad Ústavy Republiky Československé*. České Budějovice: Nakladatelství Jan Svátek, 1920. 45 s.
- BEDNÁŘ, Václav; POSPĚCH, Tomáš. *Hranice: c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy*. Hranice: DOST, 2005. 20 s. ISBN 80-902942-7-1.
- ČUTKOVÁ, Jana. *Vývoj školské správy na našem území*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta.
- FASSATI, Miloslav. *Dvacet let československé armády v osvobozeném státě*. Praha: Orbis, 1938. 238 s.
- FIDLER, Jiří; SLUKA, Václav. *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha: Libri, 2006. 767 s. ISBN 80-7277-256-2.
- HAVLÍKOVÁ, Lucie. *Střední školy v době první republiky*. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta.
- HLAVINKA, Pavel. *Dějiny filosofie jasně a stručně*. 1. Praha: TRITON, 2008. Fenomenologie a existencialismus, 265 s. ISBN 978-80-7387-015-7.
- HORÁK, Ondřej. *Vznik Československa a recepce práva: K právní povaze a významu zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. s přihlédnutím k otázce recepce právního řádu*. In: SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie* 38. Praha: Karolinum, 2007, s. 153-169. ISBN 978-80-246-1426-7.
- HŮLKA, Adolf. *Almanach Vojenské akademie v Hranicích*. Hranice na Moravě: Družstvo knihtiskárny, 1930. 93 s.
- CHMELÍK, Luboš. *Vývoj školské správy na našem území*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta.
- KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938): vznik, budování a zlatá éra republiky*. Praha: Libri, 2000. Dějiny českých zemí. 575 s. ISBN 80-7277-027-6.
- KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938): o přežití a o život*. Praha: Libri, 2003. Dějiny českých zemí. 803 s. ISBN 80-7277-119-1.

- LÁNÍK, Jaroslav (ed). *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informací a služeb, 2005. 348 s. ISBN 80-727-8233-9.
- MAJER, Petr; DIVIŠ, Václav (ed). *Sborník k 70. výročí vojenské akademie v Hranicích*. Hranice: Federální ministerstvo obrany 28 v Hranicích, 1990. 152 s.
- MAJER, Petr. *Vojenská akademie Hranice 1920–1990*. Praha: Magnet-Press, 1991. 117 s.
- MAJER, Petr; BEDNÁŘ, Václav (ed). *Vzpomínkový almanach: Vojenská akademie Hranice*. Hranice: Oddělení tvorby právních předpisů Výcvikového střediska dělostřelectva v Hranicích, 1996. 96 s.
- MUSIL, Robert; CHARVÁT, Radovan. *Zmatky chovance Törlesse*. Praha: Argo, 2011. 192 s. ISBN 978-80-257-0136-2.
- OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000. 355 s. ISBN 80-7184-791-7.
- OTTENFELD, Rudolf von; TEUBER, Oscar. *Die Österreichische Armee von 1700 bis 1867*. Graz: Akademische Druck - u. Verlagsanstalt, 1971.
- POSPĚCH, Tomáš (ed.); BEDNÁŘ, Václav. *Orel, lev, svastika a hvězda: historie bývalých vojenských škol v Hranicích*. Hranice. Dost, 2010, 118 s. ISBN 978-80-87407-02-8.
- ŘEHÁKOVÁ, Marcela; ČERMÁK, Jiří. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informačních služeb, 2005. 96 s. ISBN 80-7278-255-x.
- SLUKA, Václav. *Sdružený inventář fondu Vojenské školy 1918-1939*. 2. výtisk. Praha: Vojenský ústřední archiv, 1994, 144 s.
- STEHLÍK, Eduard. *Srdce armády: generální štáb 1919-2004*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2004. 96 s. ISBN 80-7278-220-7.
- STEHLÍK, Eduard; LACH, Ivan. *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 2000. 255 s. ISBN 80-86011-12-7.
- STRAKA, Karel; KYKAL, Tomáš. *Československá armáda v letech budování a stabilizace 1918-1932*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2013. Historie československé armády. 199 s. ISBN 978-80-7278-604-6.

- STRAKA, Karel. *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932-1939*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. Historie československé armády. 159 s. ISBN 978-80-7278-376-2.
- SVOBODA, Ludvík. *Cestami života I*. Praha: Orego, 1996. 401 s. ISBN 80-902-1075-9.
- ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. Praha: Mladá fronta, 2008. 156 s. ISBN 978-80-204-1848-7.
- VONDRÁŠEK, Václav; CHRÁSTIL, Sylvestr; NĚMEC, Petr. *Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v čs. armádě v letech 1918-1993*. Brno: VA Brno, 1997. 223 s.
- WEYR, František. *Československé právo ústavní*. Praha: Melantrich, 1937, Řada spisů právnických a hospodářských: Svazek 5. 339 s.
- WEYR, František; HORÁK, Ondřej (ed.). *Československé právo ústavní: Ústavní vývoj československý v roce 1938*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 355 s. ISBN 978-80-7552-891-9.
- WEYR, František, ed. *Sbírka zákonů československých: Ústavní zákony Československé republiky*. Svazek III. Brno: Barvič a Novotný, 1920. 160 s.
- WEYR, František. *Soustava československého práva státního*. 2. vyd. Praha: František Borový, 1924, 476 s.
- WEYR, František; NEUBAUER Zdeněk (eds). *Ústavní listina Československé republiky: Její znění s poznámkami*. Praha: Orbis, 1931. 180 s.

4) Periodikum

- 15 let francouzské vojenské mise v Československu. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 6, s. 1.
- BAXA, Bohumil. Ústavní listina československé republiky a vliv cizích ústav. *Sborník věd právních a státních*, Praha: Bursík & Kohout, 1921, roč. 21, s. 1-39.
- BEDNÁŘ, Václav. Bývalá vojenská akademie v Hranicích byla založena před 75 lety. *Nové Přerovsko*, 1995, roč. IV., č. 33, s. 5.
- BEDNÁŘ, Václav. Listování v paměti aneb Zajímavá přátelství a setkání. *Hranický týden*, 19. března 2010, č. 11, s. 12.
- HIRSCH, Josef. Jen pět akademiků. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, č. 27, s. 1.
- HUB, Petr. Československá vojenská akademie a tradice vojenského školství v Hranicích na Moravě. *HISTORICKÝ OBZOR*. 2002, roč. 13, č. 3/4, s. 81-91.
- LASSAK, Werner. Etika a morálka vojáků reformované Armády České republiky. *Vojenské rozhledy*, Brno: Univerzita obrany, 2003, roč. 13, č. 2, s. 89-99.
- Poslední z vojenské inženýrské koleje. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 10, s. 7.
- Pro zřízení vojenské školy. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 14, s. 3.
- Slavnostní vyřadění poručíků-inženýrů. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, č. 31, s. 4.
- ŠINDELÁŘ, Jan. Reforma našeho školství: s hlediska vojáka. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, s. 1-2.
- Velitelé francouzské vojenské mise. *Důstojnické listy*. 1934, roč. 14, č. 6, s. 1.
- Vyřadění nových důstojníků. *Důstojnické listy*. 1929, roč. 9, č. 30, s. 4.
- Zápis do vojenské akademie v Hranicích v. r. 1922. *Důstojnické listy*. 1922, roč. 2, č. 24, s. 6-7.

Statistiky v rozmezí let 1922-1938

V rámci svého působení vedla hranická akademie podrobné záznamy o svých studentech, od dat jejich narození přes sociální původ, dosavadní vzdělání, až po rozlišení jejich zbraňového zařazení. Nejednalo se však pouze o studenty ústavu, v záznamech se vyskytuje i profesorský sbor nebo též statistika knižního fondu knihovny akademie (včetně výpůjček a jednotlivých druhů literatury), zahrnující období i před vznikem vojenské akademie (od vyhlášení Československa 28. října 1918 až do roku 1929). Počty vyřazených důstojníků, včetně jejich zbraňového zařazení, zahrnují celé prvorepublikové období 1922-1938. Lze si na nich povšimnout úbytek studentů v době hospodářské krize nebo naopak skokový nárůst absolventů v období politických změn v Evropě a ohrožení republiky bezprostředně před 2. světovou válkou. Ostatní statistické údaje a grafy vycházejí z dat z let 1922-1930. Ke všem výše zmíněným záznamům viz následující tabulky a grafy.

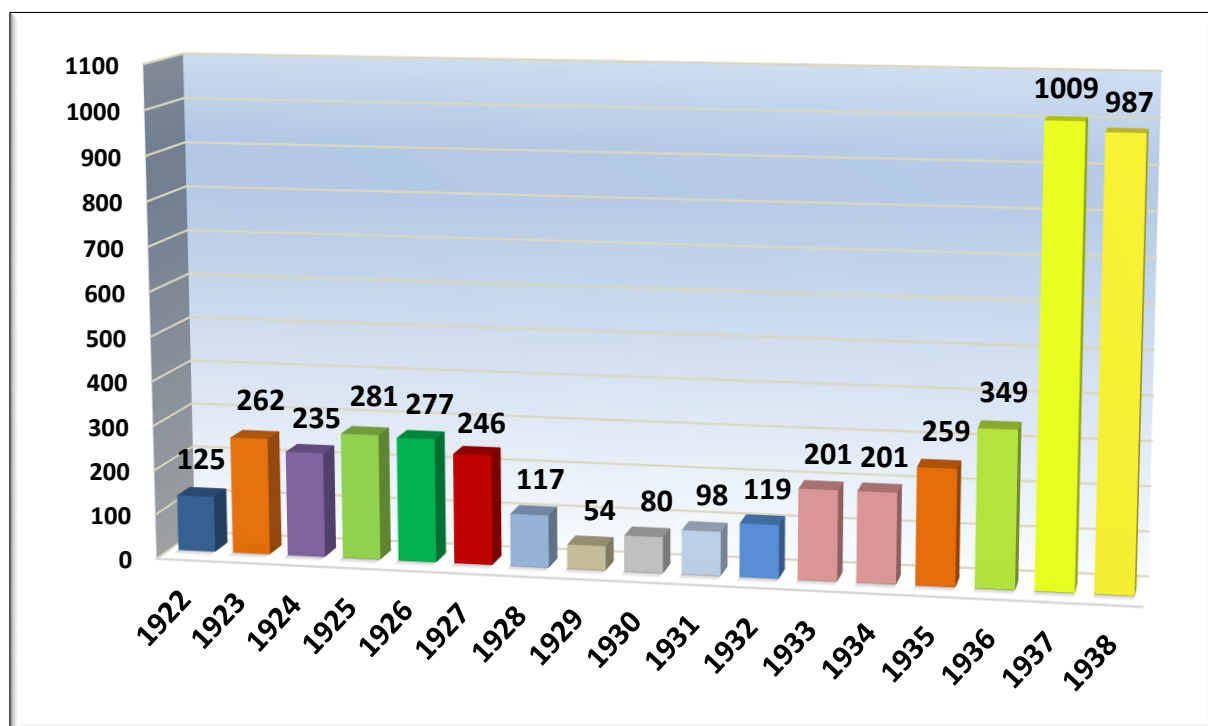
Statistika knihovny vojenské akademie v Hranicích

Rok	K n i h y		Časopisy	Učebnice	Služ. předpisy	Stav knihovny (celkem ve svazcích)	Odebíráno bylo časopisů	Půjčeno bylo			P o č e t		P o z n á m k a (v závorce označen počet výpůjček knih)	
	poučné	zábavné						knih	časopisů	půjčených knih	čtenářů			
												pouč.		zábav.
28/10 1918	* 13.356	5.814	—	22.212	2.364	43.746	—	—	—	—	—	* Převzato z knihoven býv. voj. vyšší reálky v Hranicích a býv. jezdecké kadetní školy v Hranicích.		
1919	13.356	5.814	—	22.212	2.364	43.746	—	—	—	—	—			
1920	13.356	5.814	—	22.212	3.255	44.637	—	—	—	—	—			
1921	13.356	5.814	—	22.212	4.477	45.859	—	—	—	—	—			
1922	13.356	5.814	—	22.212	7.480	48.862	—	—	—	—	—			
1923	13.356	5.814	—	22.212	11.366	52.748	—	—	—	—	—			
1924	20.027	9.427	752	22.212	14.241	66.659	—	—	—	—	—			
1925	20.546	10.209	871	22.212	15.700	69.538	54	—	—	—	—			
1926	19.590	10.417	883	20.983	17.116	68.989	56	60	944	5	1.009		316	Podle záznamu počínaje més. srpnem 1926 (1.752)
1927	17.842	9.100	924	17.266	17.368	62.500	61	551	7.342	25	7.918		268	(2.341)
1928	17.282	7.596	1.081	14.465	15.075	55.499	48	737	9.198	113	10.048	278	(2.593)	
1929	17.662	7.584	1.265	12.469	16.059	55.039	63	1.317	14.752	653	16.722	296	(3.302)	

Tabulka s daty ze dne: čtvrtek 17. dubna 1930²⁹³

²⁹³ HŮLKA, Adolf. *Almanach Vojenské akademie v Hranicích*. s. 51.

Grafické znázornění počtu vyřazených poručíků 1922-1938

294

²⁹⁴ HŮLKA, Adolf. *Almanach Vojenské akademie v Hranicích*. s. 45; Vojenský ústřední archiv Praha, *osobní věstník MNO*. 1931, roč. 14, č. 41, s. 237-238; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1932, roč. 15, č. 36, s. 159-160; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1933, roč. 16, č. 36, s. 151-153; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1934, roč. 17, č. 32, s. 169-171; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1935, roč. 18, č. 33, s. 185-187; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1936, roč. 19, č. 43, s. 211-214; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1937, roč. 20, č. 43, s. 289-292; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1937, roč. 20, č. 48, s. 315-320; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1938, roč. 21, č. 45, s. 301-309.

Statistika poručíků podle zbraní z let 1922-1930

Rok	Pěší vojsko	Dělostřelectvo	Jezdecktvo	Letectvo	Ženíjní vojsko	Telegrafní vojsko	Vozatajstvo	Automobilové vojsko	Železniční vojsko	Mostní prapor	Strojní prapor	Správa zbrojní služby	Celkem
1922	42	50	19	0	0	0	14	0	0	0	0	0	125
1923	105	114	21	1	0	1	15	0	5	0	0	0	262
1924	61	117	15	0	15	1	15	5	6	0	0	0	235
1925	125	93	15	2	18	6	7	4	4	4	3	0	281
1926	150	73	14	1	26	7	0	5	0	0	0	1	277
1927	134	85	10	0	8	4	3	2	0	0	0	0	246
1928	55	49	6	0	7	0	0	0	0	0	0	0	117
1929	28	19	4	0	1	0	2	0	0	0	0	0	54
1930	48	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80
Celkem	748	632	104	4	75	19	56	16	15	4	3	1	1677

Tabulka²⁹⁵

Statistika poručíků podle zbraní z let 1931-1938

Rok	Pěší vojsko	Dělostřelectvo	Jezdecktvo	Letectvo	Ženíjní vojsko	Telegrafní vojsko	Vozatajstvo	Automobilové vojsko	Železniční vojsko	Mostní prapor	Strojní prapor	Správa zbrojní služby	Celkem
1931	76	18	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0	98
1932	83	31	1	0	0	2	2	0	0	0	0	0	119
1933	138	35	17	1	6	4	0	0	0	0	0	0	201
1934	136	35	14	11	0	5	0	0	0	0	0	0	201
1935	155	42	23	28	5	6	0	0	0	0	0	0	259
1936	215	67	26	22	8	11	0	0	0	0	0	0	349
1937	533	211	77	117	27	44	0	0	0	0	0	0	1009
1938	510	233	53	100	47	44	0	0	0	0	0	0	987
Celkem	1846	672	211	279	96	116	2	1	0	0	0	0	3223

Tabulka²⁹⁶

²⁹⁵ MAJER, Petr. *Vojenská akademie Hranice 1920–1990*. s. 113.

²⁹⁶ Vojenský ústřední archiv Praha, *osobní věstník MNO*. 1931, roč. 14, č. 41, s. 237-238; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1932, roč. 15, č. 36, s. 159-160; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1933, roč. 16, č. 36,

Statistika absolventů vojenské akademie podle roku narození

Rok	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	Celkem
1922	0	2	3	9	23	36	30	22	0	0	0	0	0	0	0	0	125
1923	1	3	6	14	16	53	83	44	31	11	0	0	0	0	0	0	262
1924	0	0	2	2	3	14	35	82	48	41	8	0	0	0	0	0	235
1925	0	0	0	7	5	13	17	37	85	73	41	3	0	0	0	0	281
1926	0	0	1	1	1	5	14	17	48	78	58	49	5	0	0	0	277
1927	0	1	0	0	0	3	2	7	19	32	64	76	40	2	0	0	246
1928	0	0	0	0	0	0	1	0	3	10	21	28	38	15	1	0	117
1929	0	0	0	0	0	0	1	1	4	5	10	10	18	3	1	1	54
1930	0	0	0	1	0	0	2	0	1	1	6	22	29	14	4	0	80
Celkem	1	6	12	34	48	124	185	210	239	251	208	188	130	34	6	1	1677

Tabulka²⁹⁷

Statistika vyřazených poručíků podle národnosti

Rok	Česká	Slovenská	Rusínská	Německá	Maďarská	Ruská	Celkem
1922	116	2	0	6	0	1	125
1923	246	10	0	6	0	0	262
1924	226	8	0	1	0	0	235
1925	258	19	0	4	0	0	281
1926	250	14	0	9	4	0	277
1927	230	12	0	3	0	0	246
1928	110	5	1	2	0	0	117
1929	48	3	0	3	0	0	54
1930	77	1	0	2	0	0	80
Celkem	1561	74	1	36	4	1	1677

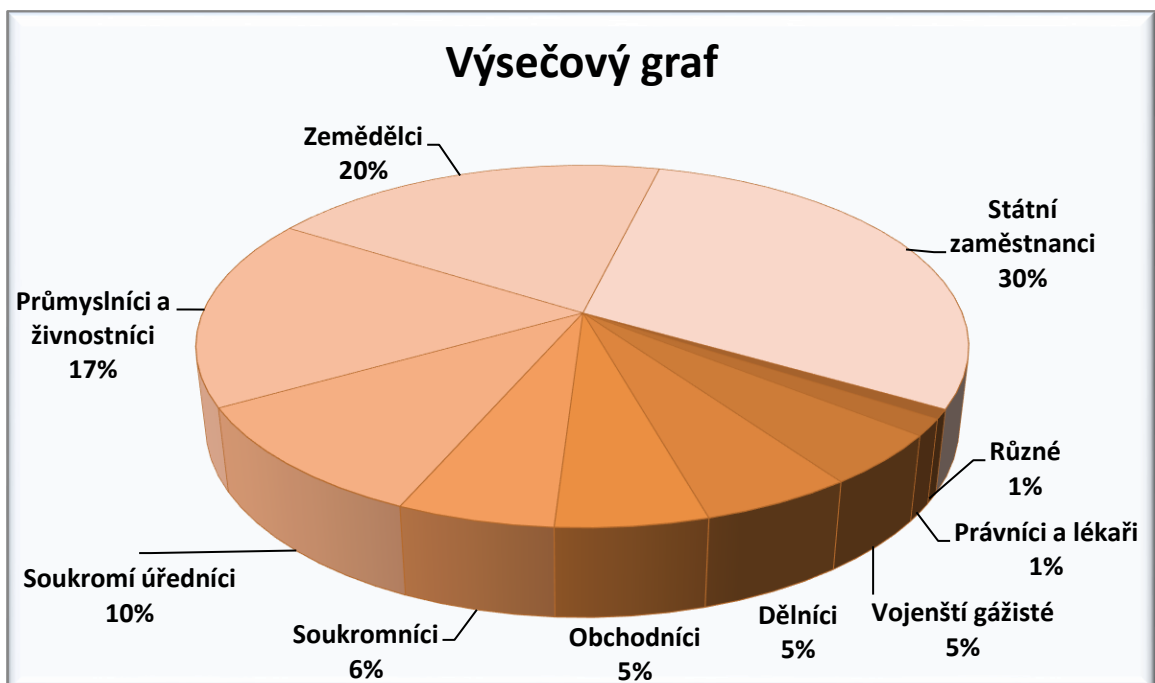
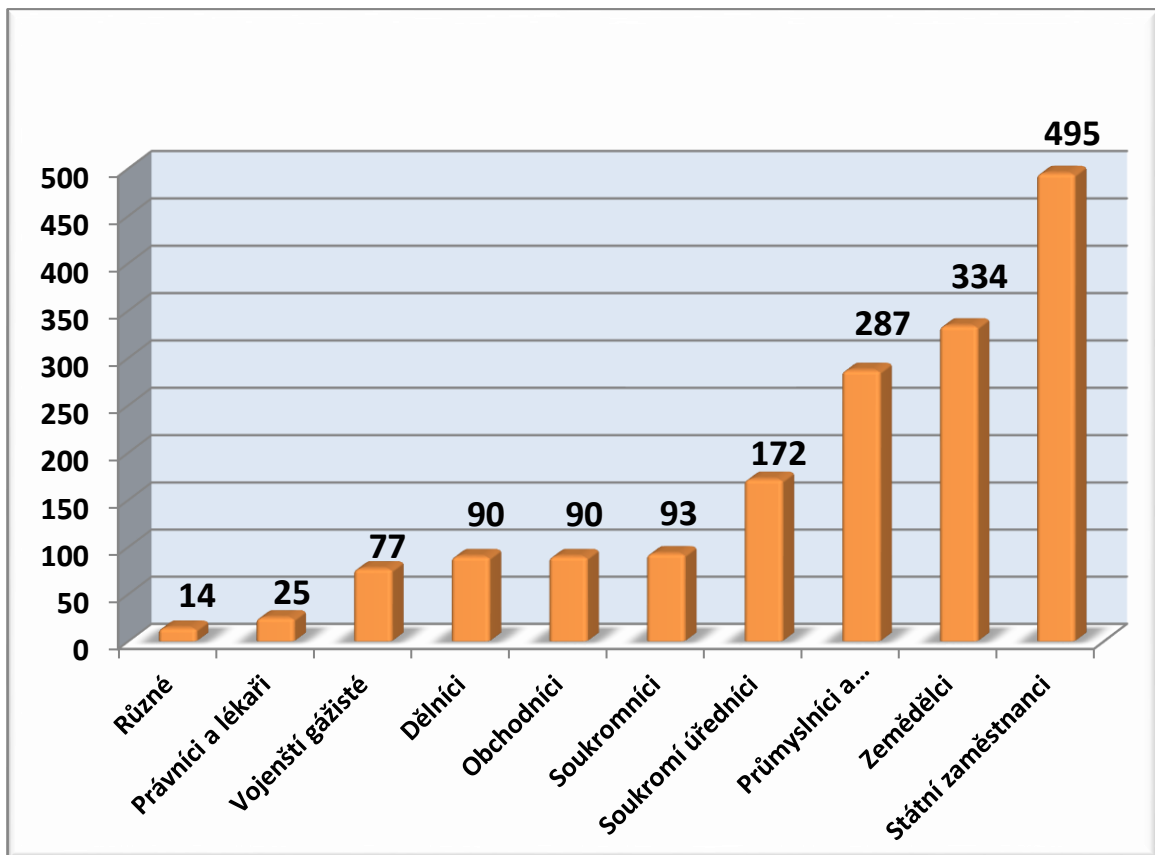
Tabulka²⁹⁸

s. 151-153; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1934, roč. 17, č. 32, s. 169-171; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1935, roč. 18, č. 33, s. 185-187; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1936, roč. 19, č. 43, s. 211-214; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1937, roč. 20, č. 43, s. 289-292; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1937, roč. 20, č. 48, s. 315-320; VÚA Praha, *osobní věstník MNO*. 1938, roč. 21, č. 45, s. 301-309.

²⁹⁷ HŮLKA, Adolf. *Almanach Vojenské akademie v Hranicích*. s. 49.

²⁹⁸ MAJER, Petr. *Vojenská akademie Hranice 1920–1990*. s. 112.

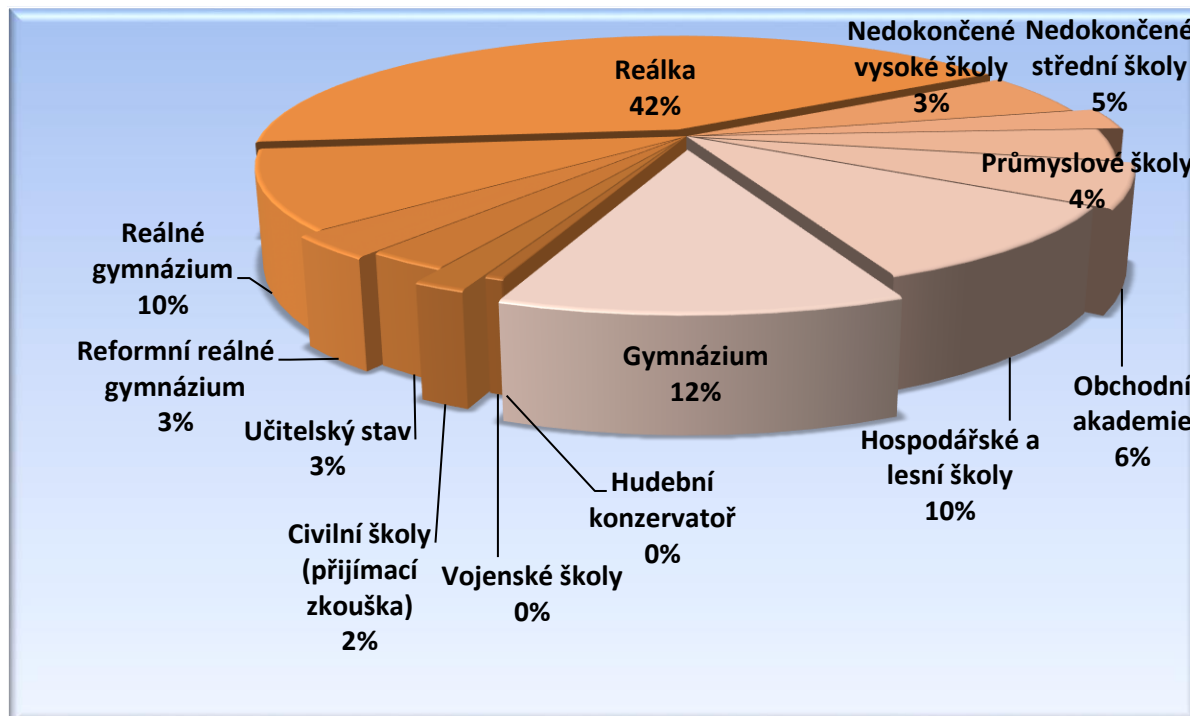
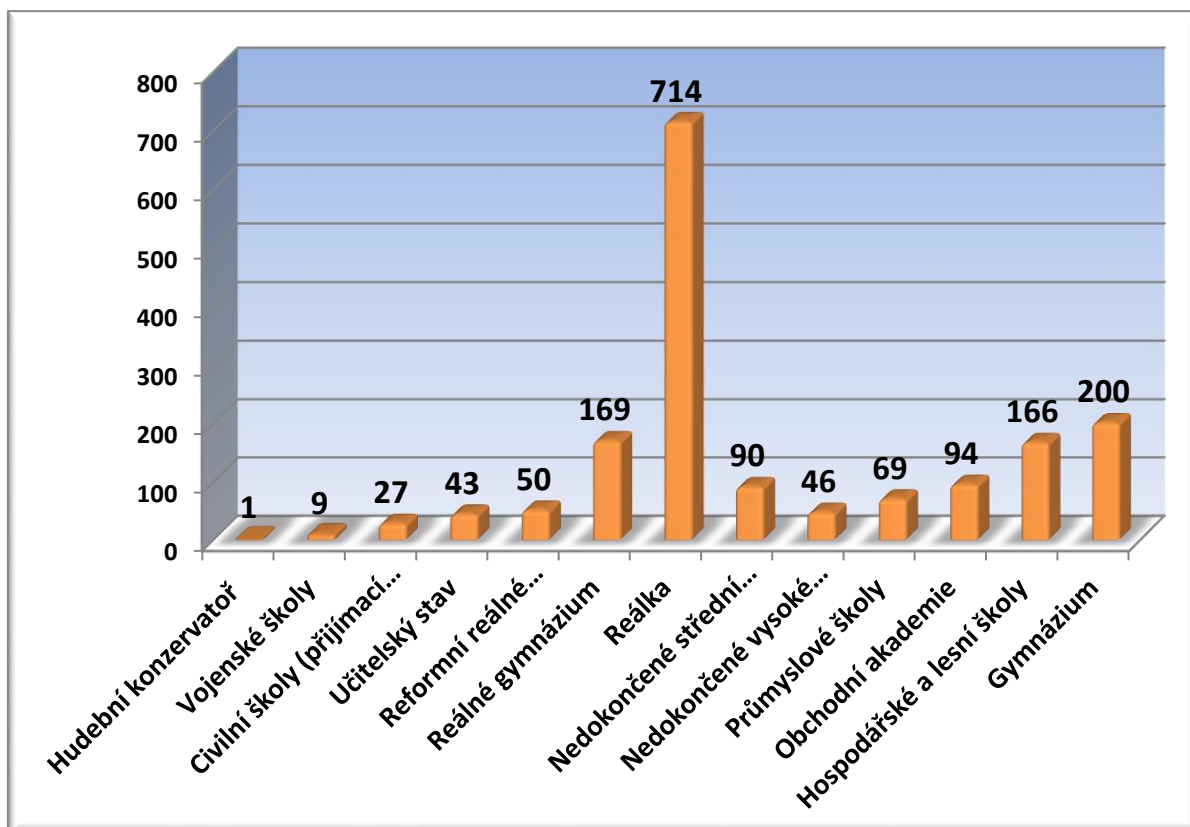
Grafy znázorňující společenské rozvrstvení

299

²⁹⁹ Oba grafy vycházejí z dat v MAJER, Petr. *Vojeňská akademie Hranice 1920–1990*. s. 114.

Grafy znázorňující vzdělání studentů před nástupem do Hranic

300

³⁰⁰ Oba grafy vycházejí z dat v HŮLKA, Adolf. *Almanach Vojenské akademie v Hranicích*. s. 50.

Přílohy

V přílohách jsou na některých místech přiloženy k jedinému místu hned tři fotografie. Černobílé fotografie pocházejí většinou z roku 1920, první uvedená barevná fotografie z provedeného terénního výzkumu roku 2010 a druhá barevná fotografie pak byla pořízena při opětovné výzkumné terénní činnosti v prostorách bývalé Vojenské akademie v Hranicích v roce 2017. Černobílé fotografie pocházejí ze sbírek fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, nicméně byly otištěny i v publikacích Almanach Vojenské akademie v Hranicích, Vojenská akademie Hranice 1920–1990 a Orel, lev, svastika a hvězda: historie bývalých vojenských škol v Hranicích.

Přílohy jsou řazeny tak, jak se vyskytují v textu. Seznam příloh čítá jak komparaci budov a interiérů, slavnostního vyřazení absolventů, tak i materiály spojené s výukou a zkoušením studentů a v neposlední řadě také materiály, které se vážou pouze k určitým osobám.

Celý seznam příloh zahrnuje následující položky:

- 1) Titulní strana osobní složky plukovníka Forlota
- 2) Dokumenty spojené s Otakarem Zahálkou
- 3) Titulní strana skript přednášek z polní služby dělostřelectva kapitána Rudolfa Chudého
- 4) Písemná práce z taktiky studenta Josefa Mrňavého ze dne 30. června 1930
- 5) Jmenování poručíků
- 6) Ústavní kostel sv. Barbory
- 7) Zrcadlový sál
- 8) Čelní pohled na vstup do vojenské akademie ve srovnání na současnou podobou Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích
- 9) Tělocvična
- 10) Šermírna
- 11) Ostatní fotografie areálu
- 12) Zápis v kronice města Hranice o návštěvě prezidenta Masaryka v roce 1924

Titulní strana osobní složky plukovníka Forlota (1)

MINISTÈRE DE LA GUERRE. DIRECTION de L'INFANTERIE

ÉTAT DES SERVICES de M. (b) **Forlot** (Pierre Marie)

117983

Surnom (s'il y a lieu) :
 né le 13 déc 1869 à *Jarvin* département des *Morbigny*
 fils de *Pierre-Charles* et de *Marie Rose BIANARD*
 marié le 13 juin 1914 à *Mari Valentine Peronnet*
 alors domiciliée à *Cavablanca* département d. *Maroc*.
 autorisation du 28 mai 1913 du *Commissaire Résident Général R. Frouin au Maroc*.

(1) Nom et patronyme.
 (2) Indiquer, s'il y a lieu, en ces colonnes les renseignements relatifs aux séparations de corps ou de biens, au divorce, au veuvage, à un nouveau mariage, option, changements de nom (dates du décret ou du jugement, etc., etc.)

DÉSIGNATION DES DIFFÉRENTS CORPS, positions diverses, écoles, missions, où l'officier a servi.	GRADES SUCCESSIVEMENT obtenus.	DATES CORRESPONDANT à chacune des inscriptions des colonnes 2 ^e et 3.	DURÉE DES SERVICES.			OBSERVATIONS.
			Ann.	Mois.	Jours.	
<i>École Spéciale N° 22</i>	<i>Élève</i>	<i>29 octobre 1888</i>				<i>Engagé volontaire</i>
<i>— " —</i>	<i>Caporal</i>	<i>20 Août 1889</i>				<i>le 25 octobre 1888</i>
<i>— " —</i>	<i>Serjeant</i>	<i>1er octobre 1889</i>				
<i>4e Régt. de zouaves</i>	<i>Soufflet</i>	<i>1er octobre 1890</i>				
<i>— " —</i>	<i>Lieutenant</i>	<i>4e octobre 1891</i>				
<i>3e Régiment d'Infanterie</i>	<i>Captaine</i>	<i>29 Août 1890</i>				
<i>En activité hors cadre 12e mois</i>						
<i>à l'occasion du Service de</i>						
<i>la subdivision de Casablanca.</i>	<i>— 2e —</i>	<i>1er février 1901</i>				<i>Numéro de Sortie</i>
<i>130e Régiment d'Infanterie</i>	<i>— 3e —</i>	<i>12 octobre 1903</i>				<i>de l'École</i>
<i>135e " " "</i>	<i>— 4e —</i>	<i>2 Nov. 1903</i>				<i>21e RUE 113e Elèves.</i>
<i>6e Cadres (Ét. Major)</i>	<i>— 5e —</i>	<i>25 mai 1906</i>				<i>Brevet</i>
<i>— " — (S. M. du Maroc)</i>	<i>— 6e —</i>	<i>9 Juin 1910</i>				<i>1/2 mois d'absence</i>
<i>des troupes débarquées</i>						
<i>au Maroc</i>						
<i>— 5e —</i>	<i>Chef de B^{ataillon}</i>	<i>28 MAR 1913</i>				
<i>111e Régiment d'Infanterie</i>	<i>— 6e —</i>	<i>23 juin 1914</i>				
<i>120e " "</i>	<i>— 7e —</i>	<i>13 octobre 1915</i>				
<i>130e " "</i>	<i>Lieut. Colonel</i>	<i>13 octobre 1915</i>				
<i>— 8e —</i>	<i>— temporaire —</i>	<i>14 juin 1916</i>				
<i>6e Cadres État Major (S. M.)</i>	<i>Lieut. Colonel</i>	<i>25 Mai 1917</i>				
<i>Chef Em du 20e C. A. 12</i>	<i>— 9e —</i>	<i>30-3-18</i>				
<i>Em du C. A. 12</i>	<i>— 10e —</i>	<i>12-4-19</i>				
<i>Chef Em du T. F. M.</i>	<i>— 11e —</i>	<i>28-4-19</i>				
<i>Mission M. Rancate en Libye</i>	<i>— 12e —</i>	<i>27-6-21</i>				
<i>— " —</i>	<i>— 13e —</i>	<i>20-6-21</i>				
<i>— " —</i>	<i>Colonel</i>	<i>20-6-21</i>				
TOTAUX à reporter.....						

GA 7m - N° 81

³⁰¹ Francouzský vojenský historický ústav, Vincennes, Paříž, Francie, fond osobních spisů, osobní složka plukovníka Forlota.

Dokumenty spojené s Otakarem Zahálkou (2)

Záznam o propuštění Otakara Zahálky z Baťových závodů (2.1)

Tento doklad byl v Baťových závodech vydán den po popravě generála Zahálky na půdě Kounicových kolejí v Brně. Do té doby, tak i přes své uvěznění, zůstal generál Zahálka zaměstnancem Baťových závodů a.s.

ZÁZNAM O PROPUŠTĚNÍ.			
Jméno: Zahálka Otakar	odd. 1202	práce	daňové záležitosti
Datum narození 30.9.1891.	místo Těšnov	okres	Pelhřimov
Průměr mzdy K 630.-	účasti K -----	Saldo osobního účtu při propuštění	K 6.4
Datum nastoupení 19.10.1939.	Datum propuštění 22.6.1942.	Kolikrát propuštěn	-
Důvod propuštění:			
Viz doklad na zadní straně osobního konta.			
Propuštění se stalo:	a) ihned a výp. lhůta od _____ do _____ byla zaplácena.		
	b) po vydržení zákonné výpovědní lhůty od _____ do _____		
	c) ihned bez náhrady výpovědní lhůty.		
Odhlášen(a) od sociálního pojištění dne 30.6.42		podpis	<i>[Podpis]</i>
Jak se choval zaměstnanec při rozchodu s firmou ?			
Jméno vedoucího, u něhož propuštěný naposled pracoval: Balajka Vítězslav			
Poznámky vedoucího:			
Poznámky osob. referenta:			
Ve Zlíně d _____, dne 22.6.1942.			
_____		podpis vedoucího	_____
_____		podpis osob. referenta	_____

5868 23-40 (3, 8, 23)

302

4

³⁰² Moravský zemský archiv v Brně, pracoviště Zlín, fond Baťa a.s. Zlín, II, ev. číslo 1302, inv. č. 12, fol. 4.

Konečné vyúčtování (2.2)

Bata

a. s.,
Z L Í N.

Zlín, dne 22. června 1942.

Založit do hlavní osobní kartotéky.

KONEČNÉ VYÚČTOVÁNÍ,

Kolek
za
5 K

provedeno při zrušení služebního poměru.

Jméno Z a h á l k a Otakar, práce daně
datum a místo narození 30.9.1891. Těšenov-okres Pelhřimov.
přesná adresa bydliště (pošta) Zlín-U Lomu 638
datum přijetí 19.10.1939., datum přestupu 22.6.1942.

Odchází z našich služeb: ~~na vlastní žádost~~ ~~po naší výpovědi~~ ~~po vzájemné dohodě~~ ~~na základě sešlapaní zaměstnavatele~~ ~~z důvodu sešlapaní zaměstnavatele~~ (Nehodící se škrtněte!) viz doklad na os.kontě

VÝPLATA:

T E X T				K tíži K	K dobru K
1.	Výplata za týden	od	do dnů		
2.	Výplata za týden	od	do dnů		
3.	Výplata za týden	od	do dnů		
4.	Náhrada výpovědní lhůty	od	do		
5.	Náhrada za nevyčerpanou dovolenou dnů				
6.	Nemocenské, pensijní pojištění	od	18.6. do 30.6.	149.60	
7.	Daň důchodová z výplaty				
8.	Byt				
9.	Hodnota naturálních požitků				
10.	Mimořádné odměny				
	Náhrada nemocensk, pens. poj.				149.60
	Celkem			149.60	149.60
	K vyplacení K				
	Součty			149.60	149.60

OSOBNÍ ÚČET:

			Má dáti	Dal
Saldo k	17.6.	194 2.		6406.---
Prémie, odměny za	až	týden 194		
Vybráno za	až	týden 194		
Uhrazená manka za pololetí		194		
Celkem				
Zůstatek na osobním účtě ku dni	17.6-	194 2.	6406.---	
Součty			6406.---	6406.---

Výše uvedené sestavení jsem prozkoumal a shledal správným. Potvrzuji, že kromě shora vykázané výplaty K 6406.--- a zůstatku mého osobního účtu, který ke dni mého propuštění, jímž se končí má služební smlouva, vykazuje K 6406.---, nemám za firmou žádných pohledávek, ani nároků z jakéhokoliv titulu.

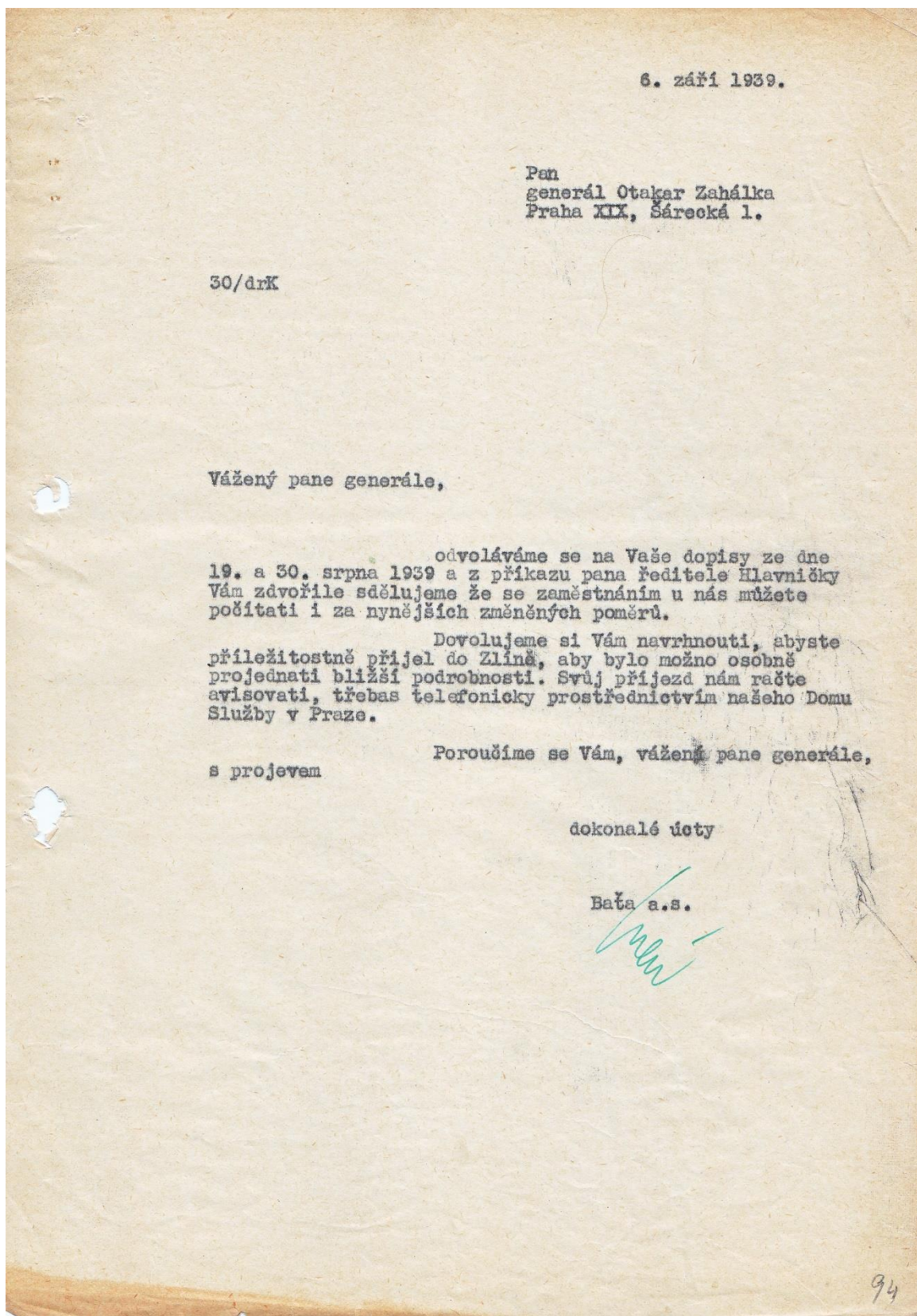
Prohlašuji, že souhlasím, aby na mém osobním účtě byly dodatečně průúčtovány nedoplatky daně důchodové, daň rentová a případně jiné daně a dávky, zákonem stanovené, po případě převody, které jsem podepsal a které dosud nebyly vyúčtovány. Beru na vědomí, že smlouvou zaručené prémie nebo odměny na úsporách za týden --- a příslušné úroky budou mi rovněž vyúčtovány dodatečně.

havrsky
výplatní
692 7066 8-41 (3, 5, 3)

účetní

podpis odcházejícího

Dopis potvrzující přijetí Otakara Zahálky do zaměstnání u firma Baťa a.s. (2.3)

304

³⁰⁴ Moravský zemský archiv v Brně, pracoviště Zlín, fond Baťa a.s. Zlín, II.

Posudek na Otakara Zahálku (2.4)

P O S U D E K :

Zahálka Otakar, nar. 30/9 1891 v Těšenově, okres Pelhřimov,

vede strojnickou kolej. Má dobrý vliv na mladé lidi, získaný bohatými životními zkušenostmi a stálým stykem s mladými.

Snaží se budit v nich smysl pro povinnost, vytrvalost a osobní ukázněnost, aby se při tom vyvíjela plně *osobnost* a pěstovala sebevědomí a podnikavost.

Věnuje se výhradně jenom svěřeným mladým mužům a absolventům, studujícím na vyšší průmyslové škole. Ve volném čase hledí rozšiřovat jejich vzdělání estetické a etické.

K závodu je přátelský.

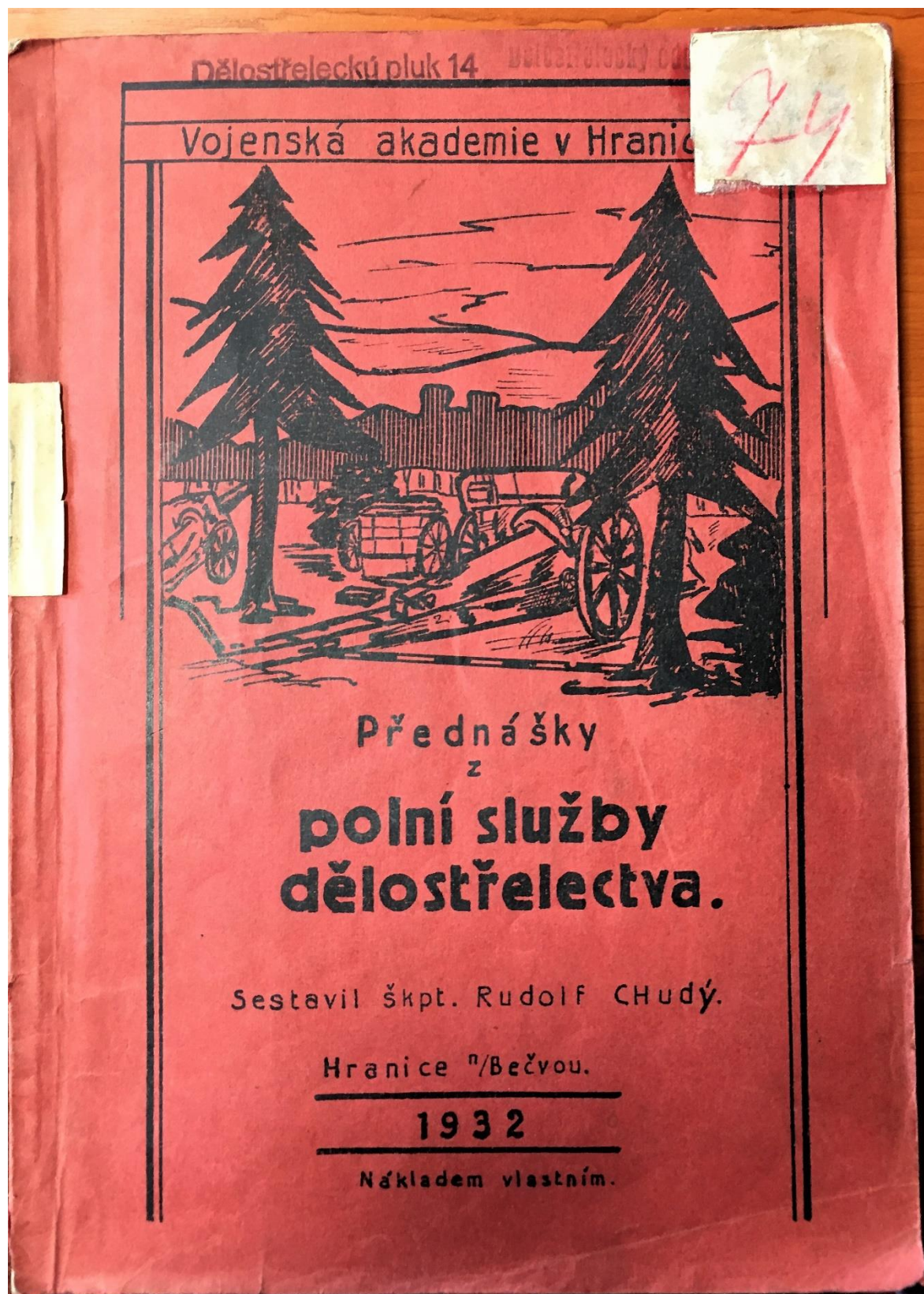
Celkový posudek : velmi dobrý.

10/6 20

J. Janda

5

Titulní strana skript přednášek z polní služby dělostřelectva kapitána Rudolfa Chudého (3)

306

³⁰⁶ VÚA Praha, fond Vojenská akademie, karton XV, inv. č. 143.

Písemná práce z taktiky studenta Josefa Mrňavého ze dne 30. června 1930 (4)

Zadání (4.1)

Vojenská akademie.

Šk.rok 1929/30.

TAKTIKA

Písemná závěrečná zkouška .

/Po odevzdání této práce bude vydána další část/

I.část : pracovní doba: 7 - 8.15 hod.

Mapa: Hranice a okolí

---o---

I. Situace všeobecná:

a/ 1.pěší divise, oboustranně ve svazu, postupuje od sev.vých.ve směru Hranice - Lipník - Přerov a dosahuje kolem 13 h. za - jistěným pochodem prostoru Hranice-Olšovec.

Její SPO., zesílený pěší rotou na autech byl vyslán, aby za - jistil vyrazení divise z prostoru Lipník a nalézá se asi od 10 h. v boji se silnějším nepřítelem 4 - 5 km záp.od Lipníka.

Letectvo východní strany má převahu.

b/ Doba a počasí: léto - těsně přede žněmi. Velmi sucho.

II. Po silnici Běloutín - Hranice - Lipník pochoduje 1.pěší brigáda jako jižní proud divise.

Velitel: vel.1.pěší brig.

Složení: 1.pěší brigáda, I.aII.odd.děl.plukul./pod velením vel.pluku/

BT.-1 - sloučeny za svými vojskovými tělesy

BT.-2 - " na zádi proudu v pořadí : pě - chota - dělostřelectvo .

Zajištění : 1 prapor - k jeho podpoře určen 1 děl.oddíl.

Pásmo - na sever: ....Velká mimo-Klokočí v to - Milnov-Dolní mlýn /obě mimo

na jih : ....Trawniker M.-a dále k vých. povšechně asi 800 m již osy po - chodu.

Severní proud po ose : Neudek - Strítěž - Olšovec - Hrabůvka - Podhoří .....

Na jihu údolím Bečvy postupuje zvláštní styčný oddíl, pečující o spojení na rozhraní divise.

---o---

!! Kresliti přesně v měřítku: hloubky jednotek v proudu a vzdálenosti

Předmět práce I.části:

Na náčrtku v měřítku 1:37500 naznačte podrobnou situaci jižního proudu v okamžiku, kdy nejjedlejší částice jeho předvoje dosáhly linie: vých.okraje Milnova-259-MH.-/roz - členění a pořadí složek proudu, SV., -podrobnosti dle po - třeby do družstva/hlídky/, roty a baterie/ za předpokladu:

a/ přes uvedenou linii se vyrazí až na nový rozkaz

b/ pro průchod Hranicemi vyhrazena cesta kolem soudu - za kasárna p.pl.34 a podél vých.okraje voj.akademie na silnici .

---o---

Poznámka: Při práci může býti použito těch pomůcek, kterými dispo - nuje nižší důst.v poli, jako: měřítko, vlastní osobní poznámky z mírového výcviku /stavy, délky proudu, techn.data, příkl. rozkazů a p./

Použití přednášek a předpisů je zakázáno.

Pište inkoustem!!!

 řísemná závěrečná zkouška .

II. část: pracovní doba: 8.15 - 12 hod.

I/ Situace jižního proudu ve 13 hod. je následující:

- předvoj : předvojová hlídka /četa/ - u propustky 1 km záp. Drahotuš.
 Její nejúčelnější pátračí záp. část nádraží u viaduktu 259 a jižně odtud.
 předvojový houfec /3 čety/- u rozcestí silnice a polní cesty 300 m záp. Drahotuš.
 předvojový houf /zbytek praporu/ - vých. polovina Drahotuš.
 - Jedna četa postoupila podél trati do Klokoč - její pátračí nad Milnovem. Vedle zajištění sev. boku obstarává též spojení se sev. předvojem.

valný voj v pořadí:

- II/1. prap. - čelem u záp. okrajů voj. akademie
 1/1. baterie - u vých. okraje " "
 III/1. prapor - na cestě za kasárnami pěš. pl. 34
 2. a 3/1. baterie - čelem u hotelu "Černý orl"
 BT.1 - I/1. odd. - vstupuje do vých. okraje Hranic
 BT.2 - 1. pěš. pl. - jeho zád u křižovatky trati a silnice sz. Skalky

Na vzdálenost asi 1 km. následuje pěš. pl. 2 s II/1. odd. - zád celého proudu asi v prostoru H. St. Běloutín /BT.2/

II. Předvoj severního proudu dosahuje současně Hrabůvky - jeho čelné prvky již. koty 394

Styčný oddíl, postupující údolím Bečvy dosáhl Rybáře.

III. Při dosahování uvedené situace obdržel do 12.30 hod. velitel II/1. praporu během pochodu následující rozkaz od velitele pluku:

- 1/ SPO. je v boji zatlačován a hodlá se pevněji zachytit na linii Bohuslávek-Hořečko 286 - záp. okraje Lipníka ; zpráva je z 11.30 hod.
 Slabší nepř. jezd. prvky pronikají lesem od G. Aujezd na Schlok. Severní proud divise dosahuje Olšovec.
- 2/ II/1. prapor - pod mým velením - včlenění se do sestavy mezi dosavadní předvoje v prostoru Klagsdorf /Klokočí/.
- 3/ Prapory předvoje vyrazí přes potok Milnov - 259 ve 13.45 hod.
 Úkol předvoje:
 - dosáhnouti rychle výšin vých. Jeser B. /trig. 316 nad Dolama/ ..... 1. posun
 - na zvláštní rozkaz vyrazití dále a postoupiti na linii 306-Trnávka-249 ..... 2. posun
 - býti stále připraven ku směnění nebo zachycení SPO
- 4/ II/1. prapor : směr postupu: kostel Milnov-výšina s nápisem "Dolní mlýn-jíž. okraj Lautschka-kota 303.
 pásmo - sev.: Podhoří mimo-Lautschka v to - Bohuslávek-Unt. Aujezd, obě mimo
 - již.: 316 nad Dolama-boží muka záp. Jeserník-kaple 286-268

- 5/ Podpora dělostřelectvem:
prapor II/1. .... děl.odd.I/1.
" I /1. .... " " II/1.
Budou připraveny podporovati postup praporů na 1.linii posunu ..... jak mnoho?
..... odkud a od které doby?
- 6/ Osa postupu : vel.pěš.pl.1.... za I.praporem
" děl.pl.1.... prozatímní SV.nádraží Drahotuše
" II/1.praporu ..podél směru postupu praporu
- Sraz s veliteli praporů na trig.316 nad Dolama, jakmile jejich čelné částice dosáhnou 1.linie posunu.Bude-li již v tomto prostoru boj,další postup na znamení:
fialový dým - předávají dále velitelé rot
- 7/ BT.1.pěchoty - další pohyby řídí vel.pluku
BT.1.dělostřel.- dle nařízení velitelů oddílů
BT.2.pěch.i dělostřel. - nepřekročí prozatím Weliška B.

---o---

Předmět práce II.části:

- 1/ Stručná úvaha a rozhodnutí :
a/ pro provedení úkolu II/1.praporu pokud jde o
-dosažení prostoru Klokočí
-postup v přiděleném pásmu na 1.linii posunu
b/ " stanovení úkolu dělostřel.oddílů I/1. a doplnění bodu 5/v rozkaze vel.pluku
- 2/ Jak si vzhledem k rozhodnutí ad 1/-b představujete postup tohoto oddílu, nenarazí-li pěchota do dosažení 1.linie posunu na nepřítele - / rozdělení oddílu na sledy.
Řízení pohybu, kudy a kam, kdy/ a postupuje dále.
- 3/ Na náčrtku 1:37500 naznačte situaci II/1.praporu a I/1.děl.odd., když pěchota dosáhla 1.linie posunu za předpokladu:
- od Dolního mlýna zahrnala nepř.jezd.hlídku /asi družstvo/
- SPO.bojuje na výšině vých.Lautschka a podél silnice k Lipníku
- prapor je na místě asi 10 minut - styk se sousedy zjednotněn - rozkaz k dalšímu postupu dosud nepřišel
- Situaci podrobně - pokud je nutno až do družstev / hlídky / , SV.a MV., palební postavení a postavení kolejen, pozorovatelný atd.

Vypracování (4.2)

49   1105 L 4.

Vojenská akademie v Hranicích.
Třída : F......

Voj.akad. M. Hlaváček.....
Klasifikace : 5.....
/Posudek/
*Rožumná práce - soustavná a
logická úvaha - a její výsledky
plodící pro náhled vel. mapom!
Pozorněji číst námet.*

Št. O.

Písemná práce

Z

Saktiky.....

V Hranicích dne 30. srpna.... 1939.

1. Úvaha, rozhodnutí

a.) pro posun do prostoru Klobouč

Úkol: < kdy? kam? Volý přemístění pospor? Ve 13:45 vyrazí z čáry milenov. 13:45

Musí tam být nejpozději v 13:35 h. Ted je 12:35 h [rozhoz došel v 12:30,

5' jeho přečkání] Kam: prostor Klobouč. Vzdálenost: 2 1/2 km. Je možno 076
přímou nebo nutno po cestách. Po cestách 3 1/2 km. Doba 50'. 42 minut!

Terén:

Mimo cesty velmi špatný, nevhodný terén pro přechod, nutno ^(přes) po cestě a
podél trati. Špatný parti letectva např. podél trati není. Je nutný? ne, roztání 076
letectva v převozu

Štace: 1. ^{1. letovní pospor velení, n voj. obsazení.}
1. nepřátelské letectvo - slabé. Letovní mu znevýhodňuje činnost

2. » jezdecké klobouč pospor z prostoru G. Anjezd na Hlavý. Vzdálenost
13 km. To bylo v 11:30. Ted může být

5 km - v 12:30 076

0 " - v 13:10. Může být překvapen? Anv. Zajistit!

3. Silnější nepř. bojové s roztáním SPO na čáře Bohuslav - Horčice. 286 -
zap. obr. Lipulka. Ti klob. Zpráva odevlána v 11:30. Do 12:30
se může SPO zachytit na dané čáře a nebo být vzájem zpět.

Vzdálenost 11 km. Překvapení? ne. 076

Zračení ochrany

lebo, před zneči - velká teplo }
sucho - proch } mava po pselvodu.

menší rychlost (3 km) - po cestě (v terénu) máte 200? na uzení rychlost

Rozhodnutí

1. pochodoval zajistěné na domov čáru - předvoj 1 prte

2. po první cestě

4. odchod v 12:40 (Zbyvá na místě Klobouč 15' na

3. zmeščením mechem!!

výdání pohybu a
zaniká)

Dělostřelce:

1. vyprožit přes Milnov ve 13:45

Ukol: 2. dohlednosti co nejvyšší vzh. Jaz. B.

Tere: nepřehledný, málo porcelky.

Štuce pop. ze průběhem Milnov. Sestava 2 pty v 1 sledu. Další ze středem nepřítel má se objevit ⁷⁰⁰ hodnou chvíli; pak jízdecky s první částí posun. Těchto až v druhé části.

nebylo by lepší 43?

Pozhodit:

pro křídla postup z strany Milnov.

sestava: 2 pty v 1 sledu. Třetí a kulometná ze středem.

ad B.) Přípraven k podpore postupu praporem del. odd. 1/1. a 2cc.

Podpora na 1 posun 1/3

" " 2 " 2/3

Jedna baterie z postupu z jir. Milnov, až do té doby, když dojde k dohodě, když dojde k dohodě praporem. Další 2 baterie pohybuji se ze praporem. Jejich polobné postavení na 1 posun - v prostoru 500 m z 253. Pak se přemístí 1 baterie.

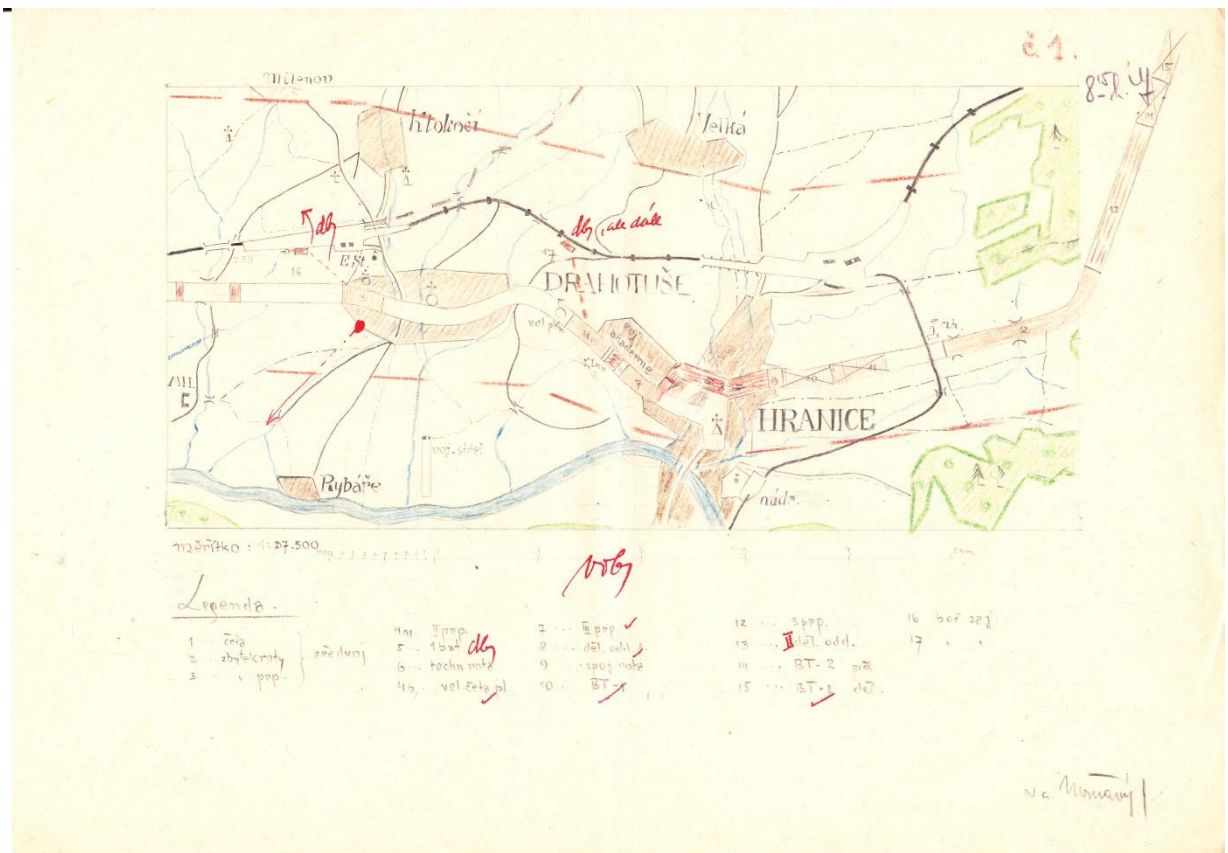
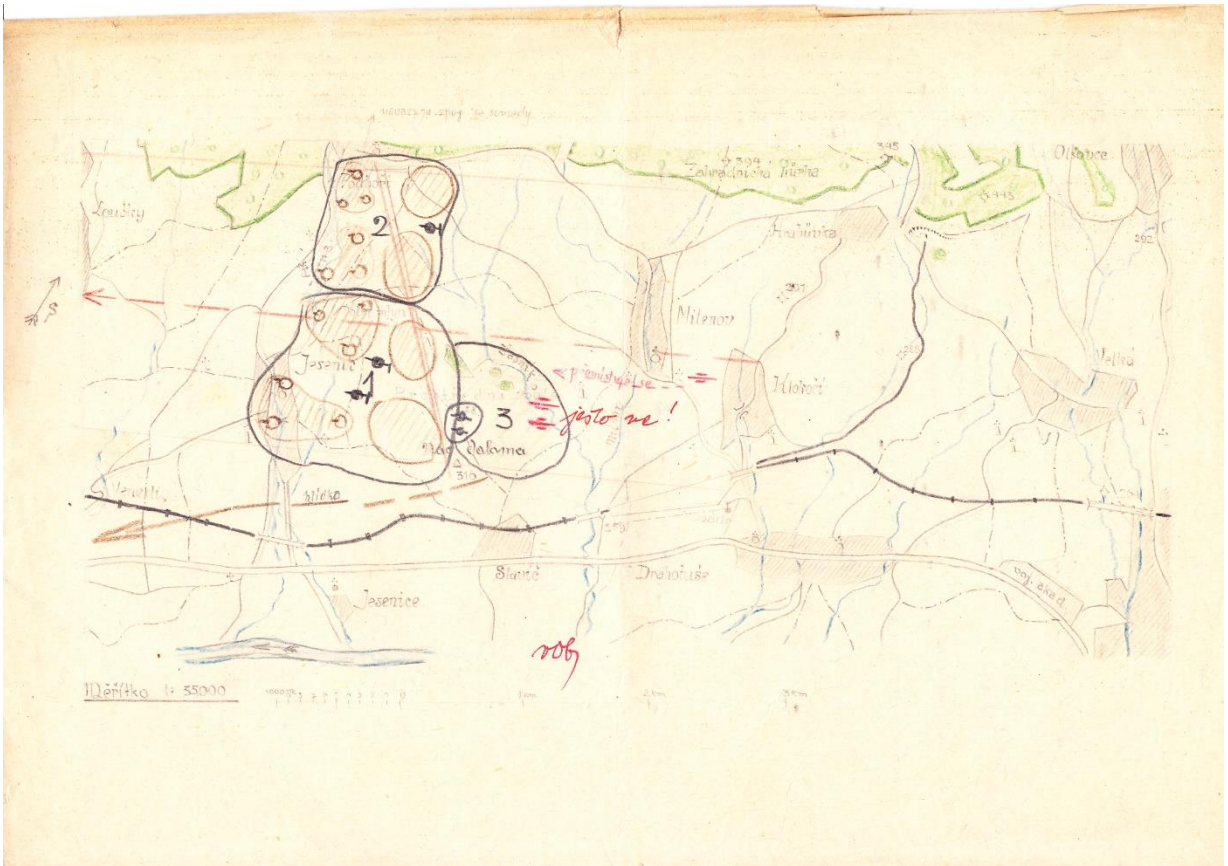
ad 2.

Oddíl bude postupovati ve 2 sledech. V jednom sledu jedna baterie, v druhém 2 baterie. Stejně když jedna baterie ve sledu, když nepřítel není. Když bude, pak se potřeba více. V našem případě je to možné z 2. posun. Pak se provede podpora toho, že 1 baterie bude se pohybovat (přemísťovat) 1 baterie bude v polobném postavení a druhá v horizontálním. Z čísel ^{praporem} bude mel. oddíl, pozorovatelny vel. praporem. Bude-li nutno přemísti se k oddílů a dle k vel. jup. svého stejného chystání. Pohyb baterie budou po rovných cestách a vždy těsně, když praporem dojde k posunu a zároveň první sled zajme polobné postavení.

ad 3. Důhybné hlídka poslednější nichti protoka a zsemita. Vel. proporu
uple hlídka a získání stýbn a zprávu od SPO směrem na Venedig. Sein
vdejde na $\Delta 316$.

Těžké bulomety: 1 dvůj. TK $\neq$ u 2 protů
1 čete TK u 1 protů (protok, venice) dy
zbytek před zab. ústou

Dělostřelčů: 2 batone pro prostrm vů účet. Těži se přemístuje.
Roude podpora celým oddilem připravena z 1. posunu. dy

³⁰⁷ Celá příloha č. 3 je k nalezení ve VÚA v Praze, fondu Vojenská akademie, kartonu XV, pod inv. č. 146.

Jmenování poručíků (5)

308

³⁰⁸ Historická fotografie z roku 1926 (fotoarchiv VÚA Praha, č. 632), zbylé pak pořízeny při osobních prohlídkách 23. 4. 2010 a 16. 3. 2017.

Ústavní kostel sv. Barbory (6)

Exteriér (6.1)

309

³⁰⁹ Černobílá fotografie je k nalezení ve fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, č. 632. Barevné fotografie byly pořízeny při provádění terénního výzkumu v prostorách bývalé vojenské akademie v roce 2010 a 2017.

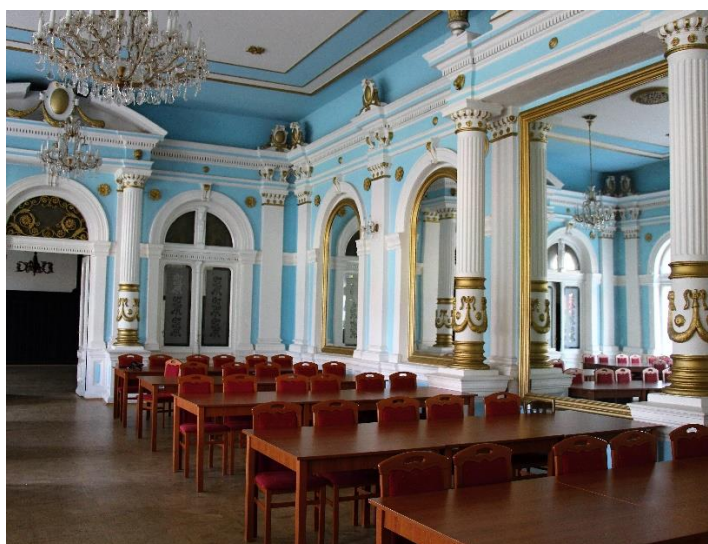
Interiér (6.2)

310

³¹⁰ Černobílá fotografie je k nalezení ve fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, č. 632. Barevná fotografie byla pořízena při provádění terénního výzkumu v prostorách bývalé vojenské akademie v roce 2010.

Zrcadlový sál (7)

311

³¹¹ Černobílá fotografie je k nalezení ve fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, č. 632. Barevné fotografie byly pořízeny při provádění terénního výzkumu v prostorách bývalé vojenské akademie v roce 2010 a 2017.

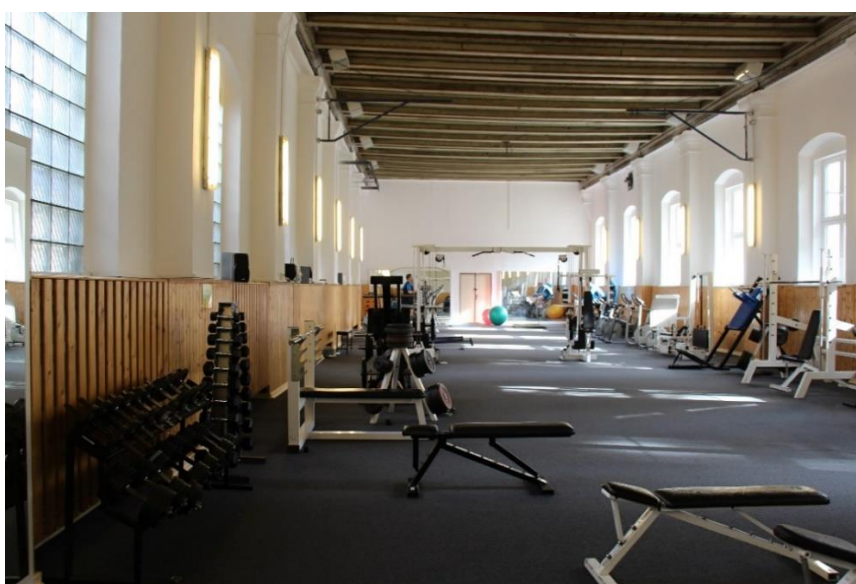
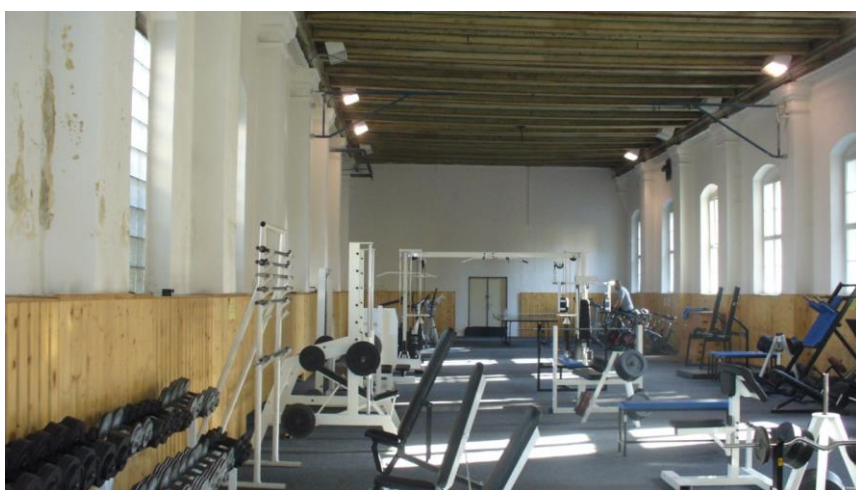
Pohled na hlavní vstup do vojenské akademie ve srovnání na současnou podobou Velitelství 7. mechanizované brigády v Hranicích (8)

312

³¹² Černobílá fotografie je k nalezení ve fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, č. 632. Barevná fotografie byla pořízena při provádění terénního výzkumu v prostorách bývalé vojenské akademie v roce 2010.

Tělocvična (9)

313

³¹³ Černobílá fotografie je k nalezení ve fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, č. 632. Barevné fotografie byly pořízeny při provádění terénního výzkumu v prostorách bývalé vojenské akademie v roce 2010 a 2017.

Šermírna (10)

314

³¹⁴ Černobílá fotografie je k nalezení ve fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, č. 632. Barevná fotografie byla pořízena při provádění terénního výzkumu v prostorách bývalé vojenské akademie v roce 2010.

Ostatní fotografie areálu (11)

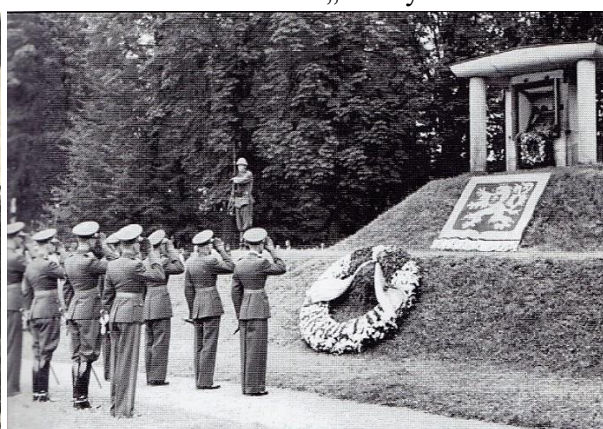
Pohled na komplex vojenské akademie

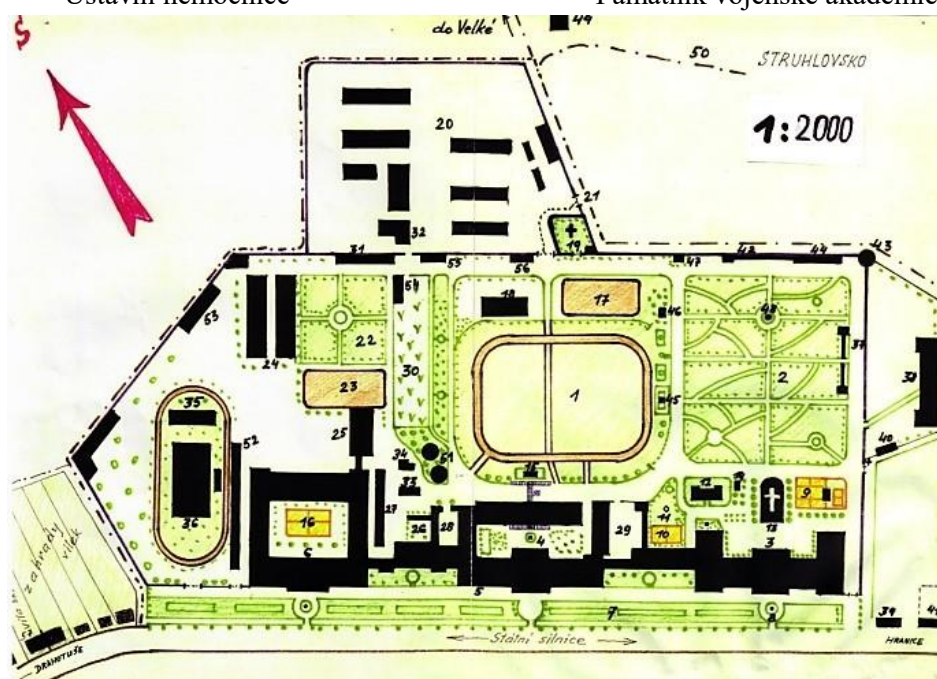
Cvičiště u „Skalky“

Ústavní nemocnice

Památník vojenské akademie

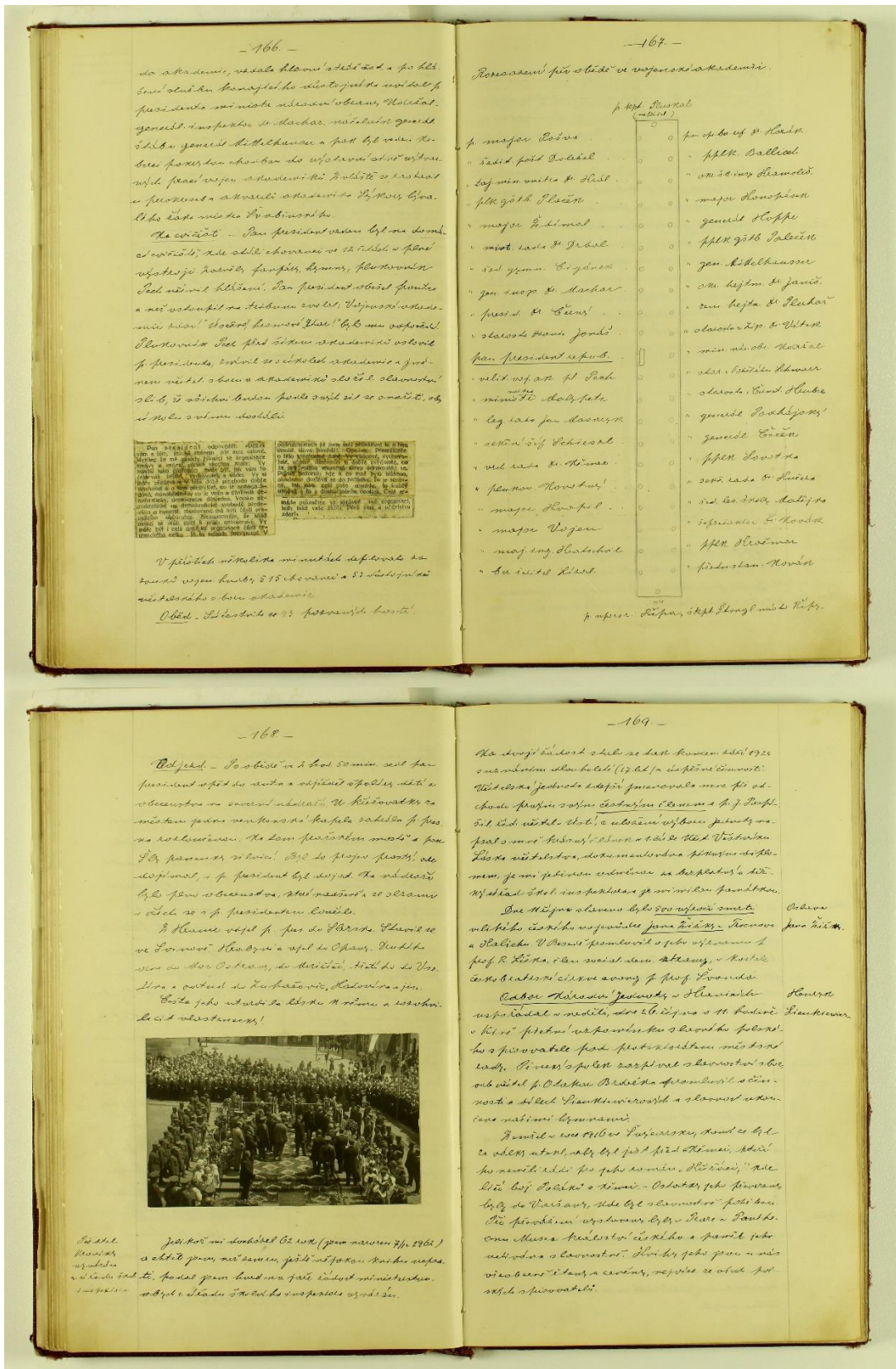

Mapa areálu z roku 1934

315

³¹⁵ Všechny fotografie jsou k nalezení ve fotoarchivu Vojenského ústředního archivu v Praze, č. 632.

Zápis v kronice města Hranice o návštěvě prezidenta Masaryka v roce 1924 (12)

³¹⁶ Zemský archiv v Opavě, pracoviště Státní okresní archiv Přerov, kronika města Hranice 1920-1939, díl I, inv. č. 135.

Abstrakt a klíčová slova

Tato diplomová práce se zaměřuje na deskripci Vojenské akademie v Hranicích v meziválečném období s akcentem na zařazení této vzdělávací instituce v systému vyššího a vysokého vojenského školství první republiky. Hranická akademie byla prestižním ústavem, jediným svého druhu, poskytujícím ucelené vzdělání nižších důstojníků Československé armády, na území nově vzniklé Československé republiky. Svým významem (věhlasem, systémem výuky i slavnými absolventy) tak přesahovala svou dobu a její stopy jsou patrné dodnes. Diplomová práce proto zařazuje tuto instituci v systému vojenského školství první republiky, poskytuje ucelený a komentovaný výklad tehdy platného právního rámce, upravujícího činnost a fungování akademie, vykládá brannou soustavu Československé republiky, explicitně poukazuje na organizaci a strukturu ústavu, systém výuky, denní režim, katastrální zástavbu aj. Fungování akademie je v práci reflektováno četnými příklady, které tak toto dokumentují. Důraz je kladen na historický vliv a význam hranické vojenské akademie na vojenství v Československu. Hlavní přínos této práce lze spatřovat v určité komplexnosti, která u dosud publikovaných zdrojů na území České republiky chyběla, neboť je výzkumná činnost doplněna i podklady, získanými ve francouzském vojenském historickém ústavu v Paříži a v Historickém oddělení obrany ve francouzském městě Caen. Takto získané poznatky, zpracované v diplomové práci, nebyly dosud v kruzích odborné veřejnosti publikovány.

Klíčová slova: *vojenství, armáda, první republika, vojenská akademie, Hranice, školství, vojenské školství, Francouzská vojenská mise, branná povinnost, branná legislativa, kázeňské a kárné právo, Ministerstvo národní obrany ČSR, služební předpisy.*

Abstract and keywords

This master thesis deals with the description of a Military Academy in Hranice in the interwar period and focuses on the inclusion of this institution within the superior and high military educational system in the time of the First Czechoslovak Republic. The Academy Hranice was a prestige institute, one of its kinds, which provided a unified education for the lower officers of the Czechoslovakian army, on the territory of a newly formed Czechoslovak Republic. As an institute of a high meaning (its eminence, system of teaching and its famous graduates), it outreached the time and its traces are visible until this day. This master thesis classifies this institution within the system of military education in the times of the First Czechoslovak Republic, it provides a unified and complex interpretation of then valid legal system, regulating the activity and functioning of the institute. This thesis explains the conscription system of the Czechoslovak Republic and explicitly it points out the organisations and structure of the institute, its teaching methods, daily regime, cadastral placement etc. The academy's functioning is shown via numerous examples, which declare so. The historical influence and meaning of this academy within the military system in the Czechoslovakia are crucial in this master thesis. The main acquisition can be seen in the partial complexity, which has not yet been made in this field in the Czech Republic. That's because the research is supported by materials obtained from a French military historical institute based in Paris and historical department of defence in a French city Caen. Such materials have never been used in any master thesis, neither have they been published for professional use.

Keywords: *warfare, military, First Czechoslovak Republic, military academy, Hranice, education, military education, French Military Mission, conscription system, conscription legacy, disciplinary law, Ministry of the National Defense ČSR, service regulation.*